د لوي څښتن په نامه

د پښتو حالتونه

په پښتو کي حالتونه پوره غزېدلی او روښانه شوي

دويمه خپرونه

ليکونکی: ډاکتر ماخان ميرې شينواری

خپروونکی: انجنير شمشاد زهير

Ketabton.com

Ketabton.com

نېټه: ٢٠٢١ ز ک
بن- جرمني

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سریزه ۳	غوره ستونځې..... ۷۲
د حالتونو و روښانونو ته ۴	د پښتو ځنګه والی...... ۷۳
په پښتو کې حالتونه ۸	سنتر پوزېشن ۷۴
حالتونه د تکیه اړنومځاینیو سره: ۱۱ تکیه اړ نومځاینیوي ۱۳	کابل ته که و کابل ته ۷۵
د مخه تکیه اړ نومځاینیوی ۱۶	کازوس رېکتوس او کاسوس-- ۷۸
د حالتونو نوې څېړنې ۱۸	زما (دما،یما) پوښتنه ۸۶
په پښتو کښې .... ۲۲ تکیه اړ نومځاینیوي ۲۸	په ژبلار کښې نوې میندنې ۹۰
-- حالتونه او ،،زما،، که... ۳۴	د پښتو حالتونه د ستونځو---- ۹۷
-- پښتو کې نومځاینیوي او ۴۵	د پښتو ژبلاریز ستونځو.... ۱۰۰
-- د کاسوس رېکتوس او ۴۷ -- د موږ ستونځې له ژبې... ۴۸	دوه پرانستي لیکونه ۱۰۲
-- پښتو او ژبلاریزې نااو.. ۵۱ -- په پښتو کې د حالتونو یا ... ۵۳	ایرګاتیو ۱۰۸
ولې باید دما خبره سمه وي ۵۶	یوه غوره څرګندونه... ۱۱۴
دا د موږ ستونځې بیا لند ۵۸	افغان—او دباندني ژبپوهان ۱۱۶
کوم سم او کوم ناسم دی ۶۱	ګرانو ژبپوهانو ۱۲۱
بیا هم رېکتوس او اوبلیکوس... ۶۵	خویوییونه ۱۲۴ د ډاکتر ماخام مېږي ۱۲۸ د ډاکتر ماخان مېږي شینواري.۱۳۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

-- د پښتو معیاریکونې او سمون دنده د پښتو پوهانو او د ژبې د پوهنیز کادر ده، نو که چېرې دا دما غوندې لیونی هم دې کار ته راوهڅېده، نو خبرو او لیکنو ته یې پاملرنه داسې بېځایه نه راته برېښي، خو بیا هم د سمون لپاره یې پوهنیز کادرونه باید جوګه وي.

-- دا د حالتونو څېړنه لکه چې ما کړې او په داسې غزېدلې توګه ورته اړیین شوی یم، په پښتو کې لومړنی ده، نو له دې امله ستاسو پوره پام ورته را اړوم.

تکرار لري، خو مرسته کوي.

-- لاس ته راوړنه به یې په دې کتاب کې ولولو.

-- د ما لیکنو له یوې څخه وبلې ته وده کړې او په هره لیکنه کې یو څه پرې ور زیات شوي دي.

-- دا چې ما یو لیک د پوهنتون د پښتو څانګې ته لیکلی، باور وکړئ د نادرنښت یا ځانستاینې له امله نه دی، خو په خبرو کې ورسره راتګ ستونځمن وو او دا مې و ځان ته یوه لار پرانستله، هیله ده سر به ونیسي.

-- د ما د لیکلو په پیل کې به ځنې اړیینې پښتو پوهنیزې کلمې راشي، چې پسې به حالتونه داسې لنډ راوړو، چې د ښوونځي لپاره هم باید همدا وي. د مانورې لیکنې د خپلواکه لیکنې په بڼه او توګه د ما د اړتیا سره سمې لیکلې شوي او همهغسې مې دلته راوړي، داسې د کتاب په څېر مې نظم په کې نه دی راوستی.

-- که رښتیا ووایم، زه نور ورسره ستړی هم یم، باور وکړئ، چې څومره ډېر یې ګورم همغومره را څخه ناسمیري هم. ماته خو دا لیکنه د ژبلار په لار کې یوه وده او نوې میندنې برېښي، او که تاسو ګرانو لوستونکو ته غوره وبرېښېده، هغه به بیا پخپله ستاسو د مینې سره سمې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حالتونو و روښانونو ته د مخه غوره پېلیادونې:

له تکرار سره مه تنګېږي!

١ – نومځاینیوي: په انګریزي او الماني د نومځانیوو بڼه بدلیږي او د بڼه بدلېدنې سره یو حالت په ګوته کوي، په پښتو کې بڼه بدلېدنه نه شته، خو د دې پرځای باندې د کړوني نومځاینیوي سره یا حالت بدلون سره د ،،ما،، ومخ ته یو اړونده مورفېم ورزیاتیږي، چې هغه د ،، ما ،، سره یوه د هغه حالت نومځاینیوی جوړوي یا د هغه پوهېدنه بدلون یا د هغې پوهېدنه د حالت اړوند بدلوي یا له حالت سره برابروي. پسې راځي. ښایي اړتیا ورتهنه وي وروسته راغلي.

که نومونه یو له بل سره یو ګډوله نوم جوړ کړي، نو دا یو یې مختړی او دا بل یې پسې – یاو وروستړی دی، خو دا سې څه په مختړي کې نه ګورم، لکه وروستړو کې، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو د ورسره راغلي خوی یا نوم یا له بل کوم ویي سره د هغه پوهېدنه بدلوي

هغه ډېرې له پښتو سر د موږ ستونځې او که د پښتو ستونځې په حالتونو کې دي. پر حالتونو باندې مو خبرې کړي یا به دلته له دې څخه وروسته په وغوېږو. اوس یواځې داستونځې، چې ولې دي، دا لږ روښانه کوو

په نورو ژبو یا چې زه پرې پوهېږم، الماني او انګریزي کې د کړنوییونو، خویوییونو او د نومځاینیو بڼه بدلیږي. په پښتو کې پرته له کړنوییونو د دې نورو دوه وو دنوموییونو او خویوییونو بڼه نه بدلیږي، نو باید پداپښتي داسې یو بل ژبنیز یا ژبلاریز څه وي، چې ځان د هغه حالت سره برابر کړي، چې ستونځې همدا پیدا کوي.

١ – د کړنوییونو بڼه بدلیږي. لکه ځم، لاړم، خورم، خورې، ومې خوړ.

٢ – خویوییونه: لرو جګ، تور. دلته هم د نورو ژبو په څېر د دې جګېدنه وي، چې هغه پر ډېر، ډېر ښه، خورا، خورا ښه او زښت ډېر باندې کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د نومځاینیو لپاره هم باید ژبنیزې لارې وي، چې د هغو په مرسته نومویيونه د حالت سره برابر شي.

په انګرېزي او الماني کښې د حالتونو اړوند، چې هغه یې حالتپاکونکي دي، د نومځاینیوو بدلېدنه یا بڼه بدلېدنه او که غواړی ګردان داسې دی:

I, me; may und deutsch: Ich, mein, mir, mich

و دې ته به په حالتڅېړنو کې فکر وکړو، چې دا نومویيونو بڼه بدلون یا په پښتو کښې یې هغه انډول هم په حالتونو کښې څنګه راځي.

نومځاینیوي لنډ: موږ په پښتو کې د حالت سره له دوه نومځاینیوو څخه د ،، ما، تا ... او نور نومځانییوي لرو، چې له هغې سره یو څه ورزیاتو، چې هغه د حالت اړونده نومځای نیوي یا د نومځاینییو د حالت جوړونه راکوي او دا دي، خو لومړی

د مورفیمونو پېژند، چې نومځایمنیوو ته حالت اړونده پوهېدنه ورکوي:

دا مورفېمونه دي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري او د نومویيونو سره یوځای د هغوي پوهېدنه د حالت سره اړوند بدلوي. د خاوندوالي لپاره دا مورفیم ،،د،، دی او د داتیو یا د پسېځاینیو حالت دی، چې هغوي سره مورفېمونه، چې دا هم خپلواکه پوهېدنه نه لرې او دې حالت سره د نومځاینیوو دنده جوړوي او دا دي: له، په، پر، تر، و دما فکر ته نور نه راځي، ګران لوستونکي دې ورته فکر وکړي.

هغه ژبنیز توکي یا ویيونه چې د حالتونو لپاره خوراغوره یا بنسټیز دي، هغه پسېځاینیوي دي:

۱ – د خاوندوالي حالت لپاره دا دي: لپاره ، لخوا. و ماته نور دما وفکر ته نه راځي، خو که په دې حالت کې له ،، د ما،، پسې نوم یا نومځاینییوي را شي، نو بیا پسېځاینیوي نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د داتیو یا د پسېځاینیوو حالت لپاره: څخه، سره،کره، پسې، ته ، کښې، باندې، پورې.

نومځاینیوي:

مورږ په پښتو کښې زه،ما، ته، تا او هغه، هغه او نور لرو، چې دا یواځې له کړنوییونو څخه روښانه کېدی شي، چې کړونی دی او که پرېکړونی.

که ولرو: ،، ما کور ،،، خو له دې څخه څه نه پوهېږو، ځکه ما کړونی دی او دلته د کور سره څه نه کیږي، نو که له پیداپښت څخه راسره مل ،، د ،، له ،،ما،، څخه د مخه ورزیات شي، نو دا به،، د ما کور،، شي. له دې امله ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم بلل کیږي او دا د نه کړوني یو حالت روښانه کوي.

که و ګورو ،، له ما څخه،، ، نو دلته درې وییونه لرو: له، ما او څخه.

،،ما،، خو کړونی دی او دلته څه نه کړل کیږي، دا په دې پوهېدنه، چې دا ،، ما ،، د اړونده له نه کړونی حالت سره باید سر وخوري.

دلته نو څه کیږي؟

دلته دا ،، له ،، چې ورسره مل شوی او دا ناخپلواک مورفېم دی اودنده یې دا ده، چې د بل ورسره مل ویي پوهېدنه بدلوي، چې دا ،، ما ،، د کړوني حالت څخه د ،، له ما،، سره ونه کړوني حالت ته لاربښودوي، نو ،،له ما،، د نومځاینیوي پوهېدنبدلون دی، چې ،، له ما څخه،، کیږي او څخه خو پوهېږو، چې پسېځاینیوی یا پوستپوزېشن دی.

دا نور، په، پر، و ، تر هم همداسې مورفېمونه دي، بې له خپلواکه پوهېدنې سره او د ،، ما ،، پوهېدنبدلون له امله، لکه پورته. دا پورته ټول پرته له ،، د ،، څخه ټول د داتیو حالت یا د پسېځاینیوو حالت اړونده مورفېموه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې لپاره چې په حالتونو ښه پوهېږو، باید له هر څه لومړی نومویيونه وپېژنو او سمه کارونه یې، اړونده مورفیمونه په پام کې ولرو او بیا پسېځاینیوو باندې پوه وو یا مو ورته پام وي.

موږ په پښتو کې حالتونه په درې ډوله روښانه کولی شو، چې د کوم ناسمون سره نه مخامخ کېږو.

د پښتو حالتونو روښانولو او په بنسټ یې د حالتونو پېژند لپاره غوره کلیتیکي یا تکیه اړنومځاینیوي هم دي.

مختکیه- اړ- یا و مخ ته تکیه - اړ نومځانیوي: را، در، ور او

پسېتکیه – اړ نومځاینیوي: مې، دې، یې، مو

حالت: بې له حالت څخه غونډلې ناپوهوږ دي او همداسې بې د توکو یا له اړوند نومځاینیو پوهېدنبدلون څخه هم غونډلې مو ناسمې پوهېدنې ته لاربښودوي. دا به همهلته ښه روښانه شي.

دا د پښتو حالتونه د یوګونو غونډلغړو په منځ کې اړیکي روښانه کوي یا د غونډلو یوګونو غړو په منځ اړیکې ټینګوي.

وبه ګورو، چې حالتونه په پښتو کې داسې لړپېچلې دي، په ځانګړې توګه روښانونه یې.

په پښتو کې د حالتونو روښانونه:

موږ د پښتو حالتونه په درې ډوله روښانه کولی شو:

حالت څه شی دی؟

حالت د نوم او نومځاینوو ګرامري واکوالی یا دنده ده او نومځانیوي د نور ویونو سره. په پښتو دوه یا په بله پوهېدنه څلور حالتونه دي. دې ته به هم همدلته ګوته ونیسم، چې دا موږ په پښتو کې په درې ډوله روښانه کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

١ – په سيده توګه.

٢ – د کليتيکي نومځاينيوو په بنسټ

٣ – د کړوني او نه کړوني په بنسټ.

پسېځاينيو(شيويى): پسېځاينيو، چې اړيکويي هم ورته ويلکيږي، وييونه يو له بل سره په ټاکلواړيکو کې راولي(ځاييز، وختيز او ورته). باندې، کره، پسې، سره

په پښتو کې حالتونه

د حالت پېژند:

پيل يادونه ١: د حالتونو غوره والى: د موږ ډېرې ستونځې او د ناسم ليکلو ستونځې د حالتونو په نه پېژندلو کې دي. تر هغې پورې، چې دا حالتونه ژبې او همداسې ښوونځيو ته نه وي ننوتلي، دا ستونځې مو نه اوبى کيږي. دا تراوسه نه وو ميندل شوي او اوس مې ډېرې ليکنې ورباندې کړې.

پيل يادونه ٢ : پښتو خو د يوګڼو اوس حالت لپاره دوه نومځاينيوي زه، ما، ته، تا او هغه، هغه او د ډېرګڼو لپاره يو يو نومځاينيوي لري.

پښتو ژبه دوه حالتونه لري:

يادونه: دا دې په ياد ولرو، چې دا موضوع د کتاب په دننه کې غزولې روښانه شوې ده.

لومړى: کړونى حالت(لاتين يې رېکتوس): دا کړى شو نوميز حالت هم وبولو: په دې حالت کې يو څوک څه کوي.

بېلګې: زه ځم، زه خورم، تا راوړل. ته راغلې.

دويم: نه کړونى حالت يا اوبليکوس: له نوم څخه يې برېښي، چې دلته څه نه کيږي. له دې به داسې وپوهيږو، چې کړونى نه دى.

دا حالت په درې ډوله دى يا درې برخې لري:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم ۱ : پرېکړونی حالت: په دې حالت کې په یوه څه کیږي.

بېلګه (په ډېر بخښنه، خو د ښه پوهېدلو لپاره به یې بېلګه دا وهل، ډبول راوړم): لکه: سپین یې وواهه. په دې حالت کې یو څوک یا څه وهل کې.

بېلګې: ته ووهل شوې. ته سپین ووهلې. یا: تا زه ووهلم. دلته،، تا،، کړنی دی او زه پرېکړونی یا نه کړونی دی.

دويم ۲ : د خاوندوالي حالت: په دې حالت کې یو څه یا څوک د یوڅه خاوند دی. ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم، خپلواکه پوهېدنه نه لرې او له نوم یانومځاینیوي سره هغه د کړونو نومځاینیوو پوهېدنه په نه کړونو بدلوي.

بېلګې: دما کور. د تا خولی. د هغه ځوي او نور.

یادونه: د تکیه اړ نومځاینیوو حالت کې بیا دا پخپله درې برخې لري، چې هلته به پام ورته شوی وي.

دويم ۳ : دا د الماني و دا تیو حالت ته ورته دی او ما د پسېځاینیوو حالت بللی، خو نوم ته یې پام باید په ګډه وشي:

یادونه: په پښتو کې د موږ ستونځې تولې یا هغه ډېرې یې په مدې حالت کې، چې پرې غږېدلي یو:

بېلګې:

۱ – له کور څخه. زه له کور څخه لاړم.

۲ – له کتاب سره. زه له کتاب سره راغلم.

۳ – له سپین کره. زه له سپین کره یم.

۴ – له تا پسې. زه له تا پسې روان یم.

۵ - تر کابل پورې. له کندهار څخه تر کابل پورې نږدې پنځه سوه کیلو متره لار ده. یا

له ننګرهار څخه تر کابل پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته دا يادونه اړينه بولم، چې تر يوائې ا و يوائې په همداسې ځای کې راتللی شي او په نورو ځايونو کې ناسم دی.

۶ – په کور کښې. زه نن په کور کښې يم.

۷ – پر مېز باندې. کتاب پر مېز باندې پروت دی.

۸ – پر ما پورې. پر ما پورې ختې نښتي.

يادونه: په ۵ – او ۸ – پورې راغلی، خو پوهېدنه يې سره بېله ده. په ۵ – دا يوه پوله ده او په ۸ – کې دا پر يو څه پورې څه نښتی.

۹ – و سپين ته. ما و سپين ته وويل.

د ما همدومره فکر ته راغلل، نور يې تاسو پيدا کړئ.

د دې د روښانه – ولو لپاره مې پوره کتاب يا کتابونه يا ډېرې ليکنې کړي، چې و هغو ته لاس رسی شته.

يوه پای يادونه: دلته: له، په، پر، تر او و يوائې او يوائې په همداسې ډول کارول کيږي او بل ډول کارونه يې ناسمه ده.

بله يادونه دې هم وي: د ما کتاب، له ما څخه، پرمېز باندې.... دا غونډلې يا جملې نه دي.

-- وينا: د وييونو موخه-ورځنګ په ځنګ کې ايښول دي، چې يو رښتياارزښت رېښتيا يا ناريښتيا ولري.

-- غونډله: هغه وينا ده، چې رښتيا ارزښت، ريښتيا يا نا ريښتيا يې بايد وښوول شي.

لکه: دا د ما کتاب دی. دا کتاب به يا ذدما وي او يا نه. دا بايد وښول شي.

هغه له ما څخه لاړ. ....

بيا: دا له ، پر او نور مورفېمونه دي چې خپلواکه پوهېدنه نه لري او د نوم يا نومځاينيوو سره، چې موږ يې کړوني حالت ګورو و نه کړوني حالت ته لاربښودوي يا نه کړونی حالت ورڅخه جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالتونه د تکیه اړنومځاینیو سره:

بیا: که د (ډېرو) ناسمونونو مخه غواړو ونیسو، نو پر حالتونو باندې له پوهېدنو څخه پرته بله لار نه لرو.

د کلیتیکي یا تکیه اړ نومځاینیوو پرمرسته باندې یا له مخې څخه هم څلور حالتونه لرو:

پروکلیتیکي یا پسېتکیه اړ نومځاینیوي: مې، مو، دې، یې

اینکلیتیکي – یا مختکیه اړ نومځانیوي: را، در، ور

حالتونه:

لومړی: د پسې تکیه اړنومځاینیوو سره

لومړی ۱ – کړونی: سپین مې (مو، دې، یې) وهي.سپین کړونی

لومړی۲ – پرېکړونی: سپین مې (مو، دې ، یې) وه واه. سپین پرېکړونی

لومړی ۳ – خاوندوالي حالت: سپین مې (مو، دې، یې) ورور دی.

دویم: د مخه تکیه اړ نومځاینیوو سره

یادونه: دا چې په دې ټولو برخحالتونو کې د تکیه اړ نومځاینیو پسې یو اځې پسېځاینیوي دي، نو ما دا حالت د پسېځاینیو حالت هم بللی او که غواړۍ، نو دا د نورو زبو داتیو حالت ته ورنږدې دی، داتیو حالت یې هم بللی شۍ.

د مخه تکیه اړ نومځاینیوي: را، در، ور

را(در، ور) څخه(سره، کره، پسې، کې، باندې، پورې، ته...)

(c) ketabton.com: The Digital Library

که غواړئ، چې دا ښه روښانه شي، نو کړئ شئ د و مخ ته تیرې یا ښایې پسې لیکنې سره یې برتله کړئ. په دې ،،د حالتونو کتاب،، کې دا ډېر روښانه روښانه شوي دي.

د ښوونځي د نساب لپاره دا بسیا کوي.

دا وروسته لیکنې مې د اړتیاوو سره سمې کړې دي، چې د دې موضوع له ښه روښانونې سره مرسته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Klitikum = تکیه اړ نومځاینیوي:

پیل یادونه: تر هغې پورې، چې ما و ځان ته روښانه کړه، دا لیکنه یا همهغه د مادا ډول لیکنې په پښتو کې تراوسه پورې یواځنی دي، چې له دې امله به ستونځې ولري. دا لیکو او په خبرو کې کاروو، خو ژبلاریزه لار سره یې بلد نه یو، نو پوره د خبرو او د پام وړ راته برېښي.

کلیتیکې (له زړې یونانيἐγκλιτικόν رابېل شوي تکیه شوی ویي) هغه ویي، چې کلیتیکون یا تکیه اړ ویي، په دې پوهېدنه، چې په یوه بل ویي باید تکیه وي (دا خو هغه ټولیز یا د نورو ژبو څخه رانیولی پېژند دی، دا کېدی شي په پښتو کې بل ډول راشي، چې فکر باید ورته وشي او دا چې زه ګورم، د پښتو دا کلیتیکي نومځاینیوي، چې د ما لخوا انډول داسې راوړل او بلل شوي، بل ډول دي هم، خو دا اوږد او په ګډه فکر غواړي، چې دا نه شته).

هغه ویيونه، چې تکیه پرې کوي بنسټ ویي بلل کیږي او پرته له دې څخه تکیه ویي یا مېلمه پال ویی دی. دا ترن ویي له تکیه اړ ویي سره یو نږدې غږیز یاموزیکي یووالی جوړوي، ډېر وخت phonologisches فونولوژیکي ویي دی. په دې موخه تکیه اړ ویيونه خپلواک او ازاد ویيونه نه دي او د خپلواک ویيونو او افېکسونو (مختړو؟؟) په منځ کې ځانګړی ځای نیسي. یو لړ کریتیرین شته، چې افیکسونه له تکیه اړ ویيونو څخه توپیروي، کېدی شي افیکسونه په بڼه جوړونه کې نامنظموالی راولي او په تکیه اړ ویيونو کې په ټولیزه توګه بنسټویي کې بدلون نه راځي.

-- (دا برخه په څېړلو کې داسې پېچلې برېښي، چې کېدی شي د پښتو او الماني څېړنې سره توپیر ولري، خو زه به هغه زه ورڅخه پوه شوې لیکنه له تاسو سره شریکه کړم، چې پوره کونه یې بیا راتلونکي ژبپوهان په غاړه باید واخستلی شي.)

- – په هره برخه کې بېلګې هم نه شته، ځکه چې پرته له تکیه اړ ویيونو څخه داسې روښانه دا افیکس آو .... ښه نه پېژنم، خو پېژند مې یې در سره سم ګډ کړی دی

بیا: کلیتیکي یا تکیه اړ نومځاینیوي لړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکیه اړ نور هم د هغوي د بنسټونو د ډول له مخې څخه توپیرېږي. هغوي سینتاکتیکي (د غونډلو او غونډلو جوړونو اړوند، د غونډلپوهنې اړوند) ټاکلي یا په یوه مورفولوژیکي کاتېګوري کې رابند وي.

مور. دوه ډوله تکیه اړ ویونه یا نومځاینیوي پېژنو:

۱ – Proklitika هغه وییونه یا ښه یې نومځاینیوي دی، چې پسې راتلونکي ویي باندې تکیه کوي.

۲ – Enklitika هغه نومځاینیوي دي، چې ځانونه د مخه تلونکو وییونو پسې تکیه کوي د مخه تکیه اړنومځاینیوی(pro- klitisch): یو (د مخه تکیه وي) پسې تلونې ویی پورې داسې تکیه وي، چې یوځای یو ویي جوړ کړي.

دا نومځاینیوي ټول درې دي: را، در ، ور.
یادونه: زه چې دا وییونه په ن ج کې ګورم، نو د هغه څه سره چې زه یې له الماني لولم، پوره توپیر لري، چې دا همداسې باید وي هم.

یوه اړیینه یادونه: ما دلته د دې نومونو لاندې څېړلي، کېدی شي په نورو ژبو کې، چې داسې خوی ولري، په هغو کې ښه روښانه شوی وي، خو زه نه پرېپوهېږم. هرڅنګه چې وي، دا څېړلي، چې د هر نامه لاندې وي، ژبنیزه ستونځه په کې نه شته. که دا نومیزه ستونځه بل ډول چا بللې وي یا بولي، له هغې څخه زه خبر نه یم او هیله ده، چې راسره ګډ به یې کړئ.
همداسې: دا په پښتو کې لړ د پوښتنې دی، چې له بنسټ ویي سره یوځای یو ویي جوړوي او که څنګه؟
بېلګې یې: را څخه او که راڅخه، را پسې او که راپسې، را سره او که راسره. دلته، چې له پسېځاینیو د مخه راځې، خو سره بېل لیکل کیږي
یادونه: ګورو چې، که د کړنوییونه سره راشي، خو ورسره سربېښ دي او که د پسېځاینیوو سره وي، نو بیا سره بېل لیکل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې نومځاینيو کارونه هم ژبپوهنبز په دوه ډوله وییونو یا تکیه وییونو سره راځي، چې بېل او ګډ لیکلو کې دې هم پام ورته وشي.

۱۱ – د کړوني یا رېکتوس حالت کې

۱۲ – په نه کړوني یا اوبلیکوس حالت کې او هلته هم یواځې د پسېځاینیو د مخه تکیه اړ نومځاینیوي دي.

و ۱ ۱ – ته: موږ کړنوییونه لرو، چې په هغو کې پرېکړونی نه شته، لکه: تلل. داسې ویونه لوریز کړنوییونه هم بللکیږي او دارا، در، ور هم د همدې وییونو سره راځي. دا را،در، ور. له دې کړنوییونو سره ګډ یو ویي جوړوي. موږ وایو: تلل، راتلل،ورتلل. درتلل.

که د دې سره موږ یوه کړونې غونډله جوړوو، نو وایوو: زه درځم، ته راځې او هغه ورځي او همداسې زه ځم، ته ځې او نور.

دلته ګوره د ځانیز نومځاینیوي سره دا را،در، ور هم د هغه کړنویي ،، تلل سره راځي.

دا د هغه مې، دې، يې په څېر لکه هلته د هغو لپاره ما، تا، هغه ... او نور راځي، خو په دې کې داسې نه ده، نو څنګه فکر باید دلته وشي؟

که ولرو: راځي. پوښتنه: څوک راځي؟ ځوابه: زه، (هغه، ته...) راځم (راځي، راځي،...)

دلته ګورو، چې د پوښتنو په ځوابولو کې دا کړنومووېونه ورسره مل دي. داسې بریښي، چې د ځم او ... سره دا را، در، ور بیا نهبېلېدونکي تړلي، دا په دې پوهېدنه، چې د هغو برخه ده.

و ۲ ۱ – ته: دلته دا را، در، ور یواځې د پسېځاینیوو سره راځي. دا چې دا هم ګډ یا بېل لیکل کیږي، د پام وړ دي. موږ لرو: را(در، ور) سره (څخه، کره، پورې کې او نور)

دا بې له دې اینکلیتیکي نومځاینیوو داسې لیکو: له ما (له تا، له هغه...) سره(څخه، کره، پسې) ، په ما (په تا، په هغه...) کې، پرما(پرتا، پر هغه) باندې(پورې)، وما(وتا، وهغه، ..) ته. که نور وي، نو ګران لوستونکي دې ورته پام وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: دا څه چې موږ داسې بولو يا ايې د الماني په مرسته يې داسې رااخلم، په الماني کې يا نه شته او يا داسې نه دي، بېلګې يې اړيينې نه بولم.

اينکليتيکي يا پسې تکيه اړ نومځاينيوي:

پسې تکيه نومځاينيوي يوه شيدنده لري، که هغه په يوه کړنويي پسې ورزيات شي. زيات وخت په خبريزه ژبه کې يا په شعرونو کې ومخ ته راځي او په لکنيزه ژبه کې بيا ډېر يا نه ليکل کيږي.

دا نومځاى نيوي دا لاندې څلور دي.

،، مې، مو، دې ، يې،،.

يوه پيل يادونه: موږ لرو: ا - کتاب مې واخست. ب – کتاب مې سپين دى.

ګورو: په ا – کې: په غونډله کې ،،مې،، کړونى دى، نو له دې امله ،، ما ،، او په ب – کې ،، مې ،، نه کړونى دى، نو له دې امله د اړونده حالت سره سم د هغه حالت يو مورفيم ، چې په دې غونډله کې ،، د ،، دى د ،، ما ،، سره ور زيات شي، نو له دې امله د ،، مې ،، په،، د ما،، راځي. ګورى، چې پښتو ژبه د ژبلار له مخې څومره له يوه څه څخه دوه ډوله پوهېدنې لري، چې دا ،، مې ،، يوه غونډله کې ،، ما ،، او په بله کې کې ،، د ما،، دي.

يادونه: د موږ د بلدتيا له مخې موږ دا ،، د ،، د ،، ما ،، سره يوځاى ليکو، خو دا د يو مورفيم دى، چې د خاوندوالي په حالت کې ځانله بايد وليکل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې به ومخ ته لاړ شو، چې
١ - لومړی به درې غونډلې راوړو، یواځې د یوه کړونې سره او بیا به د دې په متړه پېژند ورکړو.
خبره په څوک او چا کې هم ده
١١ - کتاب مې واخست.
چا کتاب واخست؟
ما کتاب واخست. له دې لاس ته راځي
ما کتاب واخست = کتاب مې واخست
٢١ – کتاب اخلم (که پام وکړو، نو په دې روان حالت کې ،، کتاب اخلم،، تکیه اړ نومځاینیوی نه شته او و پوښتنې ته، چې: څوک کتاب اخلي؟ زه کتاب اخلم، نو د دې لاس ته راوړنه به دا وي، چې دا غونډله ،، کتاب اخلم،، په خپله ختړه کې سمه یا پوره نه ده او دلته باید تل ورسره ،، زه،، وي، په دې پوهېدنه چې اړوند کړونی باید ورسره وي. څوک کتاب اخلي؟ زه کتاب اخلم.)
اړیېنه یادونه: دا نومځاینیوي، د هغه کړنوییونو لپاره راځي، چې پرېکړونی ولري......
یادونه: ډېر ښه راځي، چې دا غونډلې د پوښتنغونډلو له لارې روښانه شي او داسې سمې هم راځي.

څوک کتاب اخلي؟
زه کتاب اخلم = کتاب اخلم
چا کتاب واخست؟
ما کتاب واخست= کتاب مې واخست
٣١ – کتاب دې اخلم
د تا کتاب اخلم
څوک د چا کتاب اخلي؟
زه د تا کتاب اخلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - په دې حالت کې به هم وګورو، چې څو غونډلې لیکلی شو اودا څنګه؟

۲ ۱ – کتاب مې سپین دی

د چا کتاب سپین دی؟

د ما کتاب سپین دی. له دې څخه و لاس ته راځي، چې:

د ما کتاب سپین دی = کتاب مې سپین دی

له دې پورته راوړنو څخه داسې برېښي، چې دا پسې تکیه اړ نومځاینیوي دا دندې لري.

په ۱ - کې مې، مو، دې، یې د کړنوییونو سره کړوني یا رېکتوس دي او

په ۲ - کې خویوییونو سره نه کړوني دي یا دا د خاوندوالي حالت دی.

راځئ، چې د دې لپاره لږ تر لږه دا یوه غونډله راوړو او بیایې اړونده پوښتنه پوښتنغونډله راوړو او با د دې پوښتنغونډلې ځواب په همغه تېرې موخې ورکړو. پام ورته کوو:

لرو: کتاب مې یې راووړ.

پوښتنه: چا د چا څه شی راووړ:

ځواب: هغه دما کتاب راووړ.

ګوره چې دا ځواب په همغه موخې دی، خو د همهغو تکیه اړ نومځاینیوو سره نه.

دا ګوره یوه په زړه پورې موضوع ده، چې باید پام ورته رااوښتی وي.

ډاکتر ماخان مېرړی شینواری

د حالتونو نوی څېړنپوهه

بیا ژبلاریزه نوې څېړن-اند یا څېړنپوهه:

پښتو د ژبلارې له مخې څخه هم یوه هکپککونکې ژبلاریزه او نه (پوره) یا ښه یې ژبلاریزه کمه څېړل شوې ژبه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن د ۲۰۲۲ زک دسپتمبر ۲۶ د سهار یاشپې ۴ بجې. فکر مې ټول د پښتو په ژبلار کې دی او په ژبلار کې دې څېړن اند (د څېړنې په بنسټ اند ته) ته ورسېدم:

پښتو یوه ډېر ښه روښانه ژبلار لري.دا چې ژبلار په ژبو کې د ژبې د جوړښت شته لارې څېړي، نو زه تل له یوه اند څخه وبل ته ځم او د نوې څېړنپوهې سره مخامخ کېږم، چې هغه له تاسو درنو لوستونکو سره یې ګډوم.

په پښتو چې زه تراوسه پورې له پښتنو څخه لیکل شوې ژبلار سره داسې لږ. بلدتیا لرم او د پښتو ژبلار د ترتیب لپاره مې زیات د ژبلار لپاره الماني ادبیات کارولی او بیا هغه، چې د دباندنیو له خوا لیکل شوی، نو هرو مرو د زیات فکر وړ دي، ځکه چې د ټولو ژبو ژبلارې ډېر توپیر سره لري، چې یو له بل څخه ګټه اخستلکېدی شي، خو ورته والی به ونه لري یا ډېر کم.

زه چې د ما په څېړنو کې تر اوسه پورې وپوهېدم، هغه دا ده، چې موږ په حالتونو کې ډېرې ستونځې لرو، چې په هکله یې ما هم ډېرې لیکنې کړې او دا هم تل د تېرو لیکنو په بشپړېدو.

اوس خپلې دې راته پیدا موخې اند ته، چې کړی شو د پښتو ژبلار د دوه حالتونو کړونی او نه کړوني په ځای په څلورو حالتونو ووېشو او یا په دوه حالتونو داسې چې دا نه کړونی حالت بیا درې برخې ولري. دا به نو ګران لوستونکي او هیله ده ژبپوهان په ګډه سره برابر کړی شو.

د پښتو حالتونه لنډ بې له ډېرې شننې:

لومړی – کړونی : نوموېونه (نومونه او نومځاینیوي): زه، ما، ته ، تا، هغه، هغه او نور، چې د نورو راوړلو ته بیا اړتیا هم نه وي. (۱)

بېلګې:

لومړی ۱ - زه مړۍ خورم. ما مړۍ وخوړه.

لومړی ۲ – ته مړۍ خورې. تا مړۍ وخوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړى ۳ – هغه مړى خوري. هغه مړى و خوړه. او داسې نور هم....

دويم: پرېکړونى: هغه نومونه يا نومځاينيوي دي، چې څه پرې کيږي، لکه: ما، زه، تا، ته، هغه، هغه او نور. دلته هم همدا بسيا کوي.

يادونه: د کړوني او پرېکړوني په منځکې دا توپير دى، کله چې کړونى په زه پيل شي، نو پرېکړونى يې ما دى او په ځېټ، چې کړونى ما وي، نو پرېکړونى زه دى.

بېلګې: دويم ۱ - ته (ما، هغه) وهې. تا زه ووهلم. تا هغه وواهه

دويم ۲ - هغه (ما، تا) وهي. هغه زه ووهلم (- ته ووهلې).

ګومان مې دى، دابه بسيا وکړي.

يادونه: په نورو حالتونو کې د زه، ته، هغه.....

دريم: د خاوندوالي حالت: د خاوندوالي لپاره د نومويونو(نومونو، نومځاينيوو) سره د خانوندوالي مورفيم ،، د ،، د مخه راخي.

بېلګه: دما(دتا، د هغه) کتاب.

څلورم: د پسېځاينيوو حالت:

بېلګې:

څلورم ۱ – له ما (څخه، سره، کره...)

څولورم ۲ – پرميز (باندې، پورې، پسې)

پنځم ۳ – په ما کې.

څلورم ۴- و ما ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم ۵ – تر ماپورې. او نور.....

په څلورم کې څخه، سره،.. کې،باندې، پورې، ته ... پسبځاینیوي دي او، له، تر، په، پر، و ...د پسبځاینیوو اړونده مورفېمونه دي.

ګورو، چې دلته د نوموېونو د مخه د بېلا بېلو پسبځاینیوو اړونده مورفیومونه راځي، نو له دې امله دا د پسبځاینیوو حالت بللی شو.

څنګه کړی شو دا وښایو؟

د تکیه اړ نومځاینیوو په بنسټ

۱ - پسي تکیه اړ: مې، مو، دې، یې: دا پسې تکیه اړ نومځاینیوي د یوه نوموي پسې راځي

۲ - د مخه تکیه اړ: را، در، ور : دا د مخه تکیه اړ نومځاینیوي د یوه پسبځاینیوي او یواځې د پسبځاینیوي د مخه راځي، نو له دې امله د پسبځاینیوي حالت یې بولم.

و ۱ ته-

و ۱ ته - دا پسې تکیه اړ یا اینکلیتیکي نومځاینیوي دوه ځایونو کې کارول کیږي،

۱۱- دانومځاینیوي، چې نوموېونو پسې راځی، که د مخه نومځاینیوی یې د پرېکړوني په حالت کې وي، نو پخپله دا پسې نومځاینیوي یې کړونی دی.

بېلګه: کتاب مې واخسته. دلته کتاب پرېکړونی دی او مې کړونی.

۱ ۲ – که د دې نومځاینیوي د مخه نوموی د دې نومځاینیوي پسې د یوه خوي سره سنبال وي، نو دا د خاوندوالي حالت دی.

کتاب مې سره پوښونه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

و ۲ ته –

۲ ۱ – دا نومځاینیوي که د کړنوي د مخه راشي، نو دا لوریز کړنویونه دي، چې و موږ ته د دې اوس موخې له امله دا همدومره بسیا کوی.

۲ ۲ – که دا نومځاینیوي د پسېځاینیوي د مخه راشي، نو دا له دې امله د پسېځاینیوو حالت دی او لړو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره، پورې، باندې، کې،...).

ګورو دا دلته یواځې له پسېځاینیوو څخه د مخه راځي.

که غواړئ داسې هم کېدی شي، چې ووایو:

پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبلیکو یا کړونی او نه کړوني حالتونه، چې دا لومړی یې کړونی او پسې درې یې نه کړوني حالتونه وبولو. دنورې روښانتیا لپاره پوره لیکنې په کتاب کې شته.

له دې سره مو هغه اړین څه وښوول، خو اوس اندونه، ګوتنیونې، سمونونه او وړاندیزونه سره ګډ کړو.

ما د دې لیکنې سره - داسې اندم- چې د ټولو له ما څخه د حالتونو په هکله لیکنو ته پایټکی (د پای ټکی) کښېښود. تاسو ټول دې راته بریالي وی.

په پښتو کې له وییونو څخه تېرېدنه نه شته

په پښتو غونډلو کې له وییونو څخه تېرېدل یا حذف(؟؟) ژبلاریز نه دي.

د موږ ډېر یا ټول ژبپوهان او ژبمینه وال په دې اند دي، چې ګوندې پښتو کې د ځنو وییونو ویلو او لیکلو ته اړتیا نه شته او کېدی شي ورڅخه تېر شو (حذف ؟؟؟).

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ ، چې دې ته لږ فکر وکړو، چې په پښتو کې له ويیونو تېریدی شو او که نه؟

--- د پيداپښت پر بنسټ باندې يا - له لورې څخه: دا چې ژبه پيداپښتي ده، نو له پيداپښتي پيداپښت څخه خو تېرېدل د پيداپښت سره په مخامخوالي کې دی.

دپيداپښت سره سم د پښتو ويیونو څخه تېرېدل، نو له دې امله ناسم دي.

--- دې ته دې پام وي، چې ژبه د مشورو او ګوتپورته کونو له لارې نه ټاکل کيږي، ځکه چې پيداپښت نه ټاکل کيږي، دا دي، چې څنګه دي. کله هم چې يو څه د مشورې له لارې شوي، ناسم شوي، نو ناسم او پوره ناسم شوی، چې بېلګې يې ډېرې دي، خو دوه به يې له تاسو سره شريکې کړم.

۱ – ژبپوهانو غوښتل، چې ګوندې د عربي مايع لپاره به په پښتو کې څه نه وي، هغه ته يې اوبلن نوم وټاکه، چې اوس هم دموږ ليکولان يا له راديو- تلوېزيون د تښتېدوني يا غاز لپاره اوبلن واورم، پوره زورېږم او همداسې يې د ستاندارد، سويه او ستحې لپاره د کچې کارول، چې دا هم ناروا دی، کارول او د دوي ټاکل پوره ناسم دی. سړی له دې څخه داسې بايد وپوهيږي، چې دوي پر دې باندې نه پوهيږي. ما ته به ډېره بخښنه کوي، زه په رښتيا د خپلو پښتنو پوهانو ډېر درناوی کوم، خو دلته نو بل څه ولیکم؟

هغه څه چې بهيږي، بهېدونکي دي. دا تل لرو اوستاندارد او سويه نه د کچونې څه لري، او له دې امله ورته نه کچون اله او له همدې امله نه کچيږي. دامې يوه ورځ له راديو څخه واورېدل، چې ،،په جلال اباد کې د کابل په کچه روغتون جوړ شو،، او سمه بده راته وبرېښېده.

ما چې څېړنه په کې کړې، دا له ويیونو څخه تېرېدلو ستونځې هم ټولې دپښتو په څلورم حالت کې دي، چې اوس به يې سره روښانه کړو.

د دې روښانونه هم ډېره ساده او د پيداپښت په مټ پوره روښانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې به و مخ ته ولاړ شو او له پیل څخه به پردې اړونده غونډلو باندې پیل وکړ:

لومړی:

-- په ما باران ورېده.

-- ما باندې باران ورېده.

-- پر ما باران ورېد

-- پر ما باندې باران ورېده

دویم:

-- په کور یم او همداسې

-- کور یم.

-- کور کې یم.

-- په کور کښې یم

-- له کور لام.

-- د کور نه لاړم.

-- له کور څخه لاړم.

دابېلګې بسیا کوي.

ولې موږ په دې پوهېږو، چې موخه مو څه ده او ولې هغه موخه بې له ژبلارې له لارې سمه یا نیمګړې سمه برېښي؟

ور څخه تېرېدل یا حذفول ژبلار ده او که څنګه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبلار له ژبې څخه راوزي او نه ژبه له ژبلار څخه. دې ته مو تل باید پام وي.

-- ولې نو دا ستونځې تر اوسه پورې نه وې اوبې شوې؟

ژبه مو پنځه زره کلنه، خو دپوهنې ډګرته دا شاوخوا اویا کاله کیږي، راوتلې او دا هم داسې په نیمه نیمخوره توګه یا داسې په خوبېدا، چې پخپله پښتنو یې هم د څېړلو توان دومره نه لاره. په هر صورت د دې شرایطو لاندې اوس هم دموږ ژبې د موږ د ژبپوهانو په هلو ځلو او د ډېرو ربړو پر ګاللو باندې یې دومره د پام وړ وده کړې. په هغه وخت کې د موږ ژبپوهانو دومره امکانات هم نه لرل، چې پرته له عربي او په ځانګړې توګه فارسي، د نورو ژبو له ژبلار څخه کار واخستلی شي. د ژبلار لپاره خو له نورو ژبو څخه نور څه و لاس ته نه راځي، خو داپېژندونه باید سم راواخستل شي، چې هغه اوس کېدونکي دي.

که تاسو د موږ د پښتو ژبې ټولې د بېلا بېلو پوهنو پوهنیزې لیکنې وګورئ، نېمګړې نه، چې له ترنوییونو او اړیکوییونو څخه پرته پښتو په کې نه شته.

موږ د ژبې پر غنی کولو پسې ګرځو، خو د خپلو وییونو په ساتلو کې ناتوانه یو، چې دا د خپلو پښتو وییونو ساتل مو باید لومړنی دنده وي.

له ما څخه مې تل لیکنې اوږدیږي، خو لنډ داسې مخ ته ځو:

د موږ څلورم حالت مو د پسېځاینیو حالت بللی او ګورو چې ستونځې په همدې کې دي، نو غواړم لومړی تازه د پسېځاینیو پېژند راوړم.

پسېځاینیوي: د ښوونځي په ژبلاریزو ادبیاتو کې اړیکویونه یا پسې وییونه هم بلل کیږي، یو وییډول دی، چې یو رابند ټولګی جوړوي او د منځپانګ وي او په ګرامري نښونو کې ځاینیوی شوی. پسېځاینیوي په قانونمندۍ کې د یوه نوموییونو ګروپ یا ډله غواړي او له دې سره یو حالت لیدوږ په نخښه کوي. دا چې پر نوموییونو پسې ځای نیوی راځي، له همدې امله پسېځاینیوی هم بلل کیږي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یوه ډله ده، چې ځاییز، وختیز، څنګه والي، راتلونکی، سره له دې، اړیینوالی پوهېدنې لېږدوي یا وړي او په پښتو او نور ژبو کې بڼه بدلېدونکي نه دي.

د دې لپاره چې دا غوره موضوع بریالۍ و مخ ته بوزو، اړیینه بولم دا د یوه لښتکي له لارڅخه روښانه کړم:

۱ – نوموییونه	۲ - حالت د اړوند مورفیم سره نوموییونه	۳اینکلی- تیکي نوموین	۴ – پسېځاینیوي	۵ – اړونده غونډلې او پروت لښتکی
زه ، هغه	له ما، له تا، له هغه...	را،در، ور	څخه،سره ،کره	ځم، ځي ۱
سپین	په کور	--=--	کې	دی ۲
کتاب	پر مېز	را،در، ور	باندې، پورې	ایښي ۳
ما	و سپین	را، در، ور	ته	وویل ۴
ته	تر کور	را ...	پورې	لاړې ۵

یادونې ۱: له ما څخه هرو مرو کېدی شي ډېر پسېځاینیوي پاتې وي، خو هغه ستاسو دنده ده. لار روښانه ده.

یادونه ۲

-- که ولرو (ا ، ب) نو ا ولاړ لښتکی ورکوي او ب پروت لښتکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- (۳ –،۱) او (۴ –، ۱) داسې هم لیکلی شو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره،کې باندې، ته، پورې او نور؟)

روښانونه:

د ښه روښانې یا رڼې روښانونې لپاره داسې و مخ ته ځو:

یو: (۳ –،۱) او (۴ –،۱) داسې د (۵ –،۱) غونډله جوړوي، چې د (۴ –، ۱) له یوه پسېځاینیوي څخه نه شو تېرېدلی (حذف)

دوه: د ۳ – په مرسته مو د مخه لیکنو کې ۲ – روښانه کړي وو او له دې لارې

درې: له (۴ –،۱) څخه (۲ –،۱) تیک یا سیده لاس ته راځي. په دې پوهېدنه، چې که په (۴ –،۱) کې هر پسېځاینیوي ولرو، سملاسې ورڅخه همهغه د اړوند مورفېم سره یوځای په (۲ –،۱) کې نومویيونه راکوي.

--- که دا د حالت اړونده مورفېمونه او دا اړونده نوموويونه یوځای حالت اړونده نومویيونه وبولو، خو ګومان مې دی، کومه تېروتنه یا ناسمون به ځان پسې ونه لري.

څلور: همداسې که له دوه کوم د اړونده مورفېم سره اړونده نوموی ولرو، نو سملاسې پوهېږو، چې

د ۴ – کوم پسېځاینیوي یې اړوند دی.

--که ولرو(۴ -، ۳) نو دلته ور څخه ،،باندې،، او هداسې ،، پورې،، پوهېږو.

نو که پسېځاینیوی (۴ -،۵) ولرو اړونده نوموی د اړونده مورفیم سره (۲ - ۵،).

که ولر (۲ -، ۳)، نو سملاس ورڅخه (۴ - ، ۳) پوهېږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او همداسې نور

که د یوه ژبني ویی یا توکي یا مورفېم هغه د کارونځای او پر هغه باندې پوهېدنه چې درته روښانه شي، بیا له هغو څخه په غونډلجوړونه کې ناسمون نه راځي، دا دموړ ستونځې په دې حالتونو کې سره اوبی کیږي.

smakhan1946@gmail.com

یوه پای یادونه: ومو ویل، چې مورفېمونه خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو د اړونده – دلته – د نوم او نومځاینیوي دنده بدلوي.

د بېلګې په توکه که ،، ما ،، لرو، نو دا کړونی یا پرېکړونی نومځاینیوی دی، خو له دې سره یا له دې څخه د مخه کوم مورفېم ځاي په ځای شي، بیا هغه خپل دکړوني یا پرېکړوني حالت و یوه نه کړنې حالت ته بدلوي، چې د موږ په لیکنه کې دا د خاوندوالي مورفېم او دا نور د پسېځاینیوو حالت کې اړونده مورفېمونه دي.

لکه ،،د ما،، ، ،، له ما ،، اونورو چې لرو، له دې امله هم ورڅخه تېرېدنه ناسمه ده.

ډاکتر ماخان مېږی شینواری

تکیه اړ- او ځانیز نومځاینیوي

داسې یو څه به د نومځاینیوو او حالتونو بنه روښانونه نوره هم وڅېړو.

له هرڅه څخه د مخه د حالت Kasus پېژند: په پښتو کې څلور حالتونه لرو، کړونی، پرېکړونی، د خاوندوالي حالت او د پسېځاینیوو حالت، کاسوس یا حالت څېړي چې نومویيونه د غونډلې د نورو توکو سره څه اړیکې لري او دا نومویيونه څنګه له حالت سره ځان سنبالوي. په نورو ژبو له بېلګې څخه یې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

الماني ژبه کې نومځاينيوي بدليږي، خو په پښتو کې دا دنده د حالت مورفېمونو نيولې، چې خپله کومه پوهېدنه نه لري، خو د نوموېون سره مل ځان د حالت سره سنبالوي يا برابروي او که سموي او دا دي: ،، د ،، د خاوندوالي لپاره د نومويونو دنده بدلون لپاره مورفېم.

،، له، تر، پر، په، و،، د پسېځاينييو لپاره د نومويونو دنده بدلون لپاره مورفېمونه.

دې ته بيا بيا وته نيسم، څکه چې زيات ناسمونونه همدلته راځي، چې دا مورفېمونه يواځې او يواځې پههمدې ټاکلو ځايونو کارول کيږي او بس.

اوس راځو نومځاينيوو ته: موږ په پښتو کې دوه ډوله نومځاينيوي لرو:

لومړی - ځانيز نومځاينيوي او کاروني يې

دويم- کليتيکي يا تکيه اړ نومځاينيوي او کارونه يې. دا نومځانيوي په رېښتونې په يوه څه پسې تکيه اړ وي او يا ان چې ورپسې سليبش - يا نښتي وي.

ګډه کارونه او د کاره-ونو پرتله- کونه يې.

و لومړي ته : دا په دوه برخو وېشو:

پيل يادونه: زه به يواځې د لومړي کس نومځاينيوي يا - - لپاره نومځاينيوي وکاروم.

لومړی ۱ – يوګڼي: زه، ته، هغه،هغې...

لومړی ۲ – ډېرګڼي: موږ، تاسو، هغوي

لومړي ۱ ته: دلته د هر کس لپاره دوه دوه نومځاينيوي لرو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ۱ ۱ – زه، چې د کړنويونو لپاره د اوس او راتلونکي وخت لپاره کارول کيږي او د هغه کړنوييونو لپاره، چې پرېکړونی نه لري، د تېر وخت لپاره هم.

زه ځم، زه لاړم، زه خورم، خو.. نور لاندې.

لومړی ۱ ۲ – ما، چې د تېروخت د هغه کړني لپاره کارول کيږي، چې پرېکړونی ولري، په دې پوهېدنه، چې دا کار په يو څه د څه د کړو سره سرته رسيږي. ما وخوړ(ه)

و لومړی ۲ ته: د ډېرګړو د کړنو لپاره دا نومځاينيوی ،، ما، موږ، ...،، نه بدليږي. موږ(تاسو، هغوي) وخوړل (لاړو) .

يادونه: پوښتننومځاينيوي دي: څه، چا. که موږ دلته پوښتن نومځاينيوي د زه او ما په ځای وليکو، نو دا چا د کړوني لپاره راځي او په پرېکړوني کې نه راځي. بېلګه: څوک څوک وهي. چاڅوک وواهه.

و دويم ته: تکيه اړ نومځانيوي په دوه ډوله دي:

دويم ۱ – د مخه تکيه اړ نومځاينيوي دي: را ، در، ور

دويم ۲ – پسې تکيه اړ نومځايميوي:مې، دې، يې، مو(دا د موږ او همداسې د تاسو لپاره کارول کيږي)

و دويم ۱ ته- دا دوه ځايونو کې يا دوه ډوله کارول کيږي يا که له کړونو او نه کړونو سره نومځاينيوو(رېکتوس - او اوبليکوس) حالتونو څخه و مخ ته لاړ شو، نو په دواړو کې کارول کيږي.

دويم ۱ ۱ – که دا نومځاينيوي د کړونو په څېر وييونو و مخ ته راشي يا ورسره نښتي يا سلېښ وي، نو د کړنوييونو سره لوريز کړنوييونه په ګوته کوي، لکه راځم، راځي، ورځې، ورځي، ورځۍ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بېلګه: راکوې، ورکوم، درکوي او نور.

و دويم ۲ ته: دا هم دوه ډوله کارول کيږي يا ښه يې په دوه حالتونو کې کارولکيږي.

دويم ۲ ۱ – دا تکيه اړ نومځاينيوي تل په يوه نوم، نومځاينيوي او يا يو څه پسې تکيه وي.

که دا نوم يا دا يو څه يانومځاينيوی د پرېکړوني په حالت کې وي، نو پسې کړنه راځي يا که کړنه پسې راشي، نو دا پسې تړلی نومويي يا څه يې پرېکړونی دی.

بېلګه: ته مې ووهلې، زه يې ګوزار کړم. هغه دې راوړ. کور مې واخست.

يادونه: ګورو، چې موږ په پښتو کې همدا دوه نومځاينيوي ، زه او ما لرو، چې د کړوني او پرېکړوني لپاره کارول کيږي. له دې څخه داسې پوهيږو، چې د لومړي او دويم حالت يا د کړوني او پرېکړوني حالت لپاره.

دويم ۱ ۲ - که ولرو: (را،در، ور)(څخه، سره،کره،پورې، باندې، ته.....)

دلته دا پوره يو حالت دی، چې کېدی شي د پسېځاينيوو حالت يې وبولو، ځکه، چې دا و مخ ته تکيه اړ نومځاينيوي، تيک وپسېځاينيوو ته تکيه دي او نه بل څه ته.

دا اوس د ځانيزنومځاينيوو سره څنګه ليکو؟

له ما سره (څخه، کره، پسې) = را سره(څخه، کره، پسې) له دې لرو چې:

را = له ما

تر ما پورې = را پورې دلته بيا را = ترما

په ما کې = را کې له دې لرو: په ما= را

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر ما باندې = را باندې.له دې څخه لرو: پرما = را

و ما ته = را ته. له دې څخه لرو: و ما = را

له پورته څخه لاس ته راځي، چې: له، په ،پر، تر ، ته، باندې...... مورفېمونه دي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو د اړونده پسې نوم یانومځاینیوي دنده بدلوي. دلته د ،، ما ،، ، چې د کړوني او پرېکړوني لپاره په بدل ډول کارول کیږي، دلته یې دنده، له ،، د ،، سره، چې ،، دما کور،، لیکل کیږي او ،،د ما،، د خاوندوالي نومځاینیوي کیږي او همداسې د پسېځاینیوي حالت کې هم د د ،، ما ،، دنده د (له، په ، پر، تر ....) سره په اړونده ډول بدلیږي.

په پورته پسېځاینیوي حالت کې دا هم غوره ده، چې:

۱ - له ،،له،، سره: څخه، سره، کره، پسې ټاکلکیږي او له څخه، سره ، کره پسې سره ،،له،، یواځنی ټاکلکیږي.

۲ – له ،،تر،، سره ،،پورې،، یو یواځنی ټاکلکیږي.(دا یو ویاځنی په دې پوهېدنه چې تر یواځې هلته راځي، چې پورې یې پای کې راځي او پورې هم هلته راځي، چې تر وي ،، تر کور پورې،، بل ډول ناسم دی او بس).

۳ - همداسې له پر سره باندې او په څټ له باندې سره پر.

۴ - له ،،و،، سره ،،ته،، او په څټ

دا اړیین دي، چې بیا هم ګوته ورته ونیسو، چې، له، تر، په، پر، و او که نور په مدې ژبلاریزه ډله کې راځي، بل ځای کې ځای نه لري، د موږ ژبپوهان او ژبمینه وال یې دا ،، تر ،، ډېر کله ناسم کاروي.

یوه غونډله او شننه یې:

ښځه و خپل ورور ته د خپل مېړه خولی ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې ښځه کړونې، وخپل میره ته (د پسېځاینیوي حالت پوره کونه)، د خپل مېړه(خاوندوالي حالت پوره کونه)، خولې (پرېکړونې حالت) ورکوي(کړنه).

پای لاس ته راوړنه: موږ د دې لیکنې سره داسې وښوده یا ښه یې: بیا نوره هم روښانه کړه، چې پښتو څلور حالتونه لري: کړونی، پرېکړونی، خاوندوالي او د پسېځاینیو حالت (دې ته دې پام وشي، چې څنګه ښه نومول کیږي).

یوه غوره یادونه: د موږ ډېر ناسمونونه له همدې مورفیمونو له ناسم کارونې سره و منځ ته راځي، نو ما هم لږ زیات پام و همدې ته وکړ.

و دویم: ۲ ۲ ته: که ولرو: کور مې کوچنی دی، نو دا د ځانیز نومځاینیوي سره دا سې لیکو: د ما کور کوچنی دی، په دې پوهېدنه چې د ،، ما ،، سره یو بل مورفېم ،، د ،، مل شو او ،، ما ،، دنده یې بدله کړه.

د مخه مو په لیکنه کې ولېدل، چې هلته ،، مې ،، د ،، ما،، په پوهېدنه وو.

د ژبې د پیداېښت په بنسټ پوهېږو، چې لرو: د ما کور کوچنی دی. دلته خو بې له ،، د ،، څخه، چې ،، ما ،، یواځې وي، څه نه پوهېدل کیږي او ،، د ،، هم دیوه مورفېم په څېر خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو له ،، ما،، سره یو ځای د خاوندوالي نومځای نیوی کیږي (دلته دې فکر وشي، چې دا ،، د ما،، نومځاینیوی شو او که ؟؟؟؟) چې د خاوندوالي حالت غوره کړ.

دلته لیکو چې: دما کور کوچنی دی. دا به د خاوندوالي حالت وبولو، چې دی.

دلته نو ،، د ،، څه شی دی او دنده یې څه ده؟

بیا: دلته ،،د،، یو مورفېم دی او کومه خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو دنده یې باید بل څه وي او هغه داده، چې د لته د ،، ما ،، دنده بدلوي، چې دا ،، ما،، په مرسته د خاوندوالي نومځاینیوی شو او د ،، ما ،، دنده یې د کړوني څخه و د ،، د ،، سره مل د خاوندوالي – یا نه کړوني نومځاینیوي ته راوسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا بیا روښانه په ګوته کوو، چې ،، د ،، یواځې او یواځې همدا دنده لري او بس.

حالتونه او ،،زما،، که ،،دما،، او نور Causus

یادونه :

۱ ـ دا لیکنه به کیدی شي بیا ځل څه ولري، خو بیا همغه هوښیاره خبره ده، چې دوه واره کنډلی کلک وي.

۲ – د تازه څېړنې له مخې به دا حالتونه داسې وبول:

۲ ۱ – ګړونی حالت نومیز یا نومیناتیو.

۲۲ – پرېکړونی حالت. اکوزاتیو(اوس په دې و پوهېدم، چې پښتو اکوزاتیو ژبه نه ده)، خو د ځنو کمونو او زیاتونو سره، چې نه یې ډېروم.

۲ ۳ـ د خاوندوالي حالت. جینیتیو

۲ ۴ – د پسېځاینیوو حالت. داتیو.

دا دې په اړونده لیکنه کې وکتل شي.

له هغه وخته مې چې د نومځانیوو او حالت په هکله لیکنې کړې، نو د همغه وخت راپه دېخوا مې زړه وو، چې دا لیکنه سرته ورسوم، خو په خیل اند او فکر مې ورسره ستونځې هم پوره ډېرې وې .په دې لیکنې دادئ پیل کوم، په دې هیله، چې ژبپوهان او نور د ژبې مینه وال به په کې شونې ونډه واخلي، زه یواځې دا موضوع تاسو ته د خپل اند سره سمه، د ما پر پرلپسې څېړنو بنسټ باندې او په پوره هڅو پوهنیزه توګه وړاندې کوم .دا چې څنګه مخ ته لاړ شو او لاسته راوړنه به یې څنګه او څه وي، دا تاسو ژبپوهانو ته درپاتې دئ.

زما لیکنې ټولې د الماني په مرسته دي، نو دا چې په الماني کې حالت څنګه دئ، هلته روښانه لار شته او ټولې لارې هم د نومځاینیوو او نورو له لارې روښانه شوې دي، خو په پښتو کې داسې نه ده او زه ورسره ستونځې لرم، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نو باید څنګه وشي .دا چې پښتو هم دنوروژبو په څېر پیداېښت او د/پیداېښت سره سم دا هم یوه پوره ژبه ده، داسې لارې یا خپلې لارې لري، چې زه یې د ما د څېړنو پر بنسټ باندې وتاسو ته ستاسو و مخ ته بردم ، دا چې څنګه وشي او څنګه د ژبلارې له لارې دي، ستاسو دنده دې وي .که په دې هکله لیکنې ولرو، زه لکه تل په خواشینۍ وایم، چې ترې خبر نه یم او که لیکنې وي هم باور وکړئ، چې دا به خپل څېړنیز غوره-والی ولري او تاسو به ګډ کار ته راوهڅوي.

ګرانو لوستونکو!

د دې لیکنې څخه مې موخه دا ده، چې دا حالتونه موږ په پښتو کې وڅېړو ، چې څو او کوم دي او په دې برسېره د همدې حالتونو په بنسټ یا مرسته وڅېړو، چې دا د ملکیت له پاره دا دما، دتا سم دې او که نه زما او ستا .موږ دا درې ډوله په ژبه کې لرو، چې ځنې ځایونه دما، دتا او همداسې یما او ځنې بیا زما او ستا او بله ډله یې یما، یتا وایي .دا یوه پوهنیزه څېړنه ده او دا اجازه به ځان ته ورکړم، چې له تاسو درنو ژبپوهان او مینه والو لوستونکو څخه د ګډ کار هیله وکړم.

دا حالتونه د پوښتنو په بنسټ رامنځ ته کیږي

یادونه: دا لیکنه مې هم څه وخت د مخه لیکلې، چې دامې لا نه وو څېړلي، چې پښتو اېرګاتیو ژبه ده.

پیل یادونه: په پیل یادونه کې دا په پام کې ونیسو، چې ما دا حالتونه د الماني حالتونه څېړلي، چې پښتو حالتونه یې ورسره سر نه خوري، خو کتېه مې ترې احستې او پل پهپل به به دې لیکنې کې د دې ستونځو لپارهاوبې ګورو (ستونځوبی لکه ګړوبی)

نومیناتیو**Nominativ** (له لاتین څخه، نومونی یا نومونیز) په ګرامر کې د یوه حالت نومونه ده، چې له هرڅه څخه دمخه (دمخه مې ناسمه،، د هرڅه له مخه،، لیکلی وو) په جمله کې د شي د نخښونې په چوپړکې دی، د دې له پاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم تيپيکي يا نومونييز دئ چې د يوه شي د خپلواک کاروني له پاره رامنځ ته کيږي (دا په دې پوهېدنه، چې بې د بل له واکه).

لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-، چا – او څه حالت،، بلل کيږي، د يوه حالت سيستم په توګه رامنځ ته کيږي، چې دا نوميناتيو – اکوزاتيوسيستم بلل کيږي.

بيا: د نوميناتيو يا د ،، څوک،،چا - ،، او ،،څه شي،، حالت.

موږ د ګړنو يا کړ له مخې د دوه ډوله ليکنو سره مخامخ يو:

لومړی:

يوه يادونه پسې شته

سپين يا هغه کار ته ځي

سپين يا هغه کار ته لاړ

سپين يا هغه به کار ته لاړ شي

سپين يا هغه کار ته تللی وو

څوک کار ته.......

سپين يا هغه

زه کار ته ځم

زه کار ته لاړم

زه به کار ته لاړ شم.

زه کار ته تللی وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم ډول يې:

زه منه خورم

زه به منه وخورم

ما منه وخوړه

ما منه خوړلې وه.

لنډه يادونه: وروسته به وګورو، د ،، زه کا رته لاړم،، په ځای به سم ،، زه وکار ته (و)لاړم،، سم وليکو. د ژبلار او په ژبلار کې د ما د نوو ميندنو په بنسټ (دا دې هملته (همهغلته) وکتل شي).

دا همداسې د دويم کس له پاره ته او تاسې راځي او د ريم کس له پاره هم هغه او هغه راځي(په دې دريم کس کې ليکنه يو ډول ده، خو د ويلو څخه برېښي، چې لومړۍ ه څرګنده يا روښانه ه ده او په دويم کې بيا دا پڅه ه ده او که بل ډول يې بولې. هغه زور او زورکی مې ښه نه راځي، چې په پښتو کې نه شته)

يعنې په دريواړو کسانو کې يې توپير يو ډول دی، چې د کړنې پرته يې په څو کړنو کې نومځاينيوی هم بدليږي، نو له دې امله دا د څه - ، چا- او څه حالت دې.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

د وروستنيو څېړنو پر بنسټ باندې به وګورو، چې داپورته داسې ليکل کيږي:

مو وکار ته ځي

څوک وکار ته ځي؟ ځواب: مور

کاليمينځی خرابيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه شی خرابیږي؟ ځواب:کالیمینځی

یادونه: و ماته هم دا نومونه توکلې د لیکونې (قلم) خولې ته راځي.نه پوهیږم،،چې دا اله، چې کالي پرېمینځي،کالیمینځي، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مینځلو اله. څنګه مو چې خوښه وي.

جینیتیو Der **Genitiv**

جینیتیو د الماني ګرامردویم حالت دی.

دا به موږ په پښتو کې هم اسې روښانه کړو، چې د خبرو باید وي:

لومړی: دا حالت د ملکیت حالت یا د ،، ،،دچا،، حالت په نامه هم یادیږي.

یادونه: په نومیز حالت ،، چا-،، وو او دلته ،، د چا-،، حالت دی.

بیلګې: ،،د ګاونډې کور،،.

دا د چا کور دي؟ دا د ګاونډې کور دی

،، د یوه لرې زنګ غږ،،.

یادونه:

اوس ګورم، چې دا لاندې سم نه دی او دلته باید د اړونده حالت هغه اړونده مورفېم ،، د ،، راشي.

د جینیتیو ،،په څه (شي)،، حالت

هغه په غلا تورن دی.

هغه په څه (شي) تورن دي ؟ ځواب: په غلا

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: په وروسته لیکنو او دما په میندنو کې به وګورو، چې دا حالت په پښتو کښې زیات د پرېکړوني لپاره راځي.

Dativ Der داتیو (دا اوس موږ په پښتو کې د پسېځاینیوو حالت بولو(ښه یې دی)) :

یادونه: دا لیکنه د موږ پر ورسره بلدې لار باندې سم دي، خو د موږ د نوې ژبلار سره و سمون ته اړتیا لري.داتیو د الماني ژبې دریم حالت دیٔ یا په جمله کې دریم حالت په ګوته کوي. داتیو د ،، و چا، له چه، پرچا، او نورو حالت،، هم بلل کیږي.

د داتیوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کیږي، چې چا ته (سمه پوښتنه یې : و چا ته) او همداسې له چا، پر چا...؟

دا به په حالتونو کې روښانه وي.

بیلګې: زه و دې میرمن ته د یادښت کتابچه ورکوم. و چا ته د یادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: و دې میرمن ته.

هوګۍ سوغات و سپین ته ورکړ.

هوګۍ سوغات و چا ته ورکړ؟ځواب: و سپین ته

زه و زما (دما) ملګري ته یوکتاب سوغات ورکوم.

وچا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما(دما) و ملګري ته.

د دې حالت سره په نږدې څېړنه کې دا حالت ما د پسېځاینیوو حالت بللی. د ما میندنې او نوې لیکنې دا روښانه کوي.

اکوزاتیو Akkusativ دا حالت به دلته رایاد کړو، خو د ما د وروستنیو په بنسټ کموتاتی ژبه نه ده، نو داحالت په پښتو کې نه لرو. هغه پهپښتو به د څنو څه پوهېدنه ورکړو، خو د پښتو د ژبلار په لار به نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: د دې حالت اړونده حالت ليکنې په نورو حالتونو برېښي.

اکوزاتيو يوګرامري حالت دئ. په ورځنې الماني ګرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتيبيږي. د دې د روښانتيا له پاره په الماني کې پوښتنه کيږي، چې ،،څه (شی)،، يا څوک او که ،،د چا؟؟؟،،، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کيږي.

اکوزاتيو: د ،، چا - يا څه شي حالت

ښاغلی سپين خپل ورور ګوري

ښاغلی سپين د چا ليدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

يادونه: دا حالت په پښتو کې کله د پرېکړونی حالت دی او کله د خاوندوالي حالت دی، هلته به ورباندې وپوهيږو،

دا پورته غونډاله زموږ پښتو کې داسې ورځنۍ نه ده، نو دا څنګه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه خپل (و)(اوس مې ور زيات کړ) ملګري ته يوکتاب ډالۍ يا سوغات ورکوم.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم يا ډالۍ ورکوم؟ ځواب: يوکتاب

بيا پورته سره ،، و ،، نه دی ليکل شوی، نو:

زه و خپل ....

دلته له هرڅه څخه د مخه يوه يادونه ده، چې بايد پام موورته وي:

له دې څخه د مخه: تر دې وخت پورې مې لا دا حالتونه داسې سم نه وو څېړلي، نو دلته هم هغه غوښتونې څېړنه نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ګرانو لوستونکو لپاره هم کټوره ځکه ده، چې له یوې خوا به د ما پر ستونځو باندې وپوهېږي او دا چې پخپله به هم د لومړي ځل لپاره مخامخ وي، ښه به یې پام ورته راوګرځی.

لنډ: په پښتو کې یواځې پوستپوزېشن شته او بس. دا مې لومړنی اند دی، خو وروسته بهوګورو، چې مخځاینیوي شته او که نه؟ زه داسې لړ ،، بې ،، په یوه فکر راوستی یم، چې دا مخځاینیوی دی او که نه.

توپیر: بیکاره، بې له کاره او بې له کار څخه. دا به نو ژبلاریزې څنګه سره توپیر کړو. که دا بې له کار څخه وي، نو له کار څخه داتیو حالت دی او دا بې ... دا پام وړ دی. همداسې بې له کار څخه به د لهکار څخه پرته سره انډول وي. دلته پوښتنه دا ده، چې ایا دلته ،، ببې ،، مخځاینیوی کېدی شي او که نه.

ما دلته سربل لیکلی یا دلته د پښتو اوستربلونه زیات دي او همداسې کیدی شي سیرکومپوزېشنونه هم وي،چې هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کې ولوستلی شي. د نه کارڅخه نیمګړی کار هم هرومرو ښه دی، په ډېره بخښنه، که دا کار موستړي کړي.

یادونه: د دې سر بلونو او اوستربلونو.... باندې خو نه پوهیږم، خو ما هغه د الماني انډول یا د یوه اماني وی انډول د دې له پاره اړیکویونه لیکلي، ناسم نه دی، ځو ستاسو خوښه

دې ته هم یوه پیل یادونه:

دلته هم هغه ستونځې، چې لرودې مو د نوو څېړنو سره سمې شوی، خو سره سینه به ورته لرو. دا هم د موږ په هغه ورسره بلده ښه یا پوهېدنه ناسم نه دي، خو په نوې پیدا ښه دي.

یادونه: ما په لیکنه کې پورته څنترپوزېشنونه لیکلي. په راتلونکو لیکنو کې به ګورو، چې پښتو یواځې پوستپوزېشنونه لري او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـــــ که له الماني څخه يې راواخلو، نو (بايد فکر ورته وکړو، چې په پښتو کې به څنګه وي؟) حالت يا کاسوس په الماني کې څلور حالتونه په نخښه کوي.
حالت موږ ته ښايي، چې نومن د نورو توکو سره په جمله کې د نومن، د ، ملکيت، داتيو او ؟؟؟؟ څنګ نورې څه اړيکې لري. نومن يا نومونه، د هغه ملګري(چې ښځينه ناارينه ترې څرګنديږی(الماني يې ارتيکل)) همداسې وکيل يا نماينده(نومځاينيوی) په حالت کې جوړيږي.

دي ته سرې کردان يا بدلون وايي .نومونه، ارتيکل يا نر -ښځينه والی او نومځاينيوي د خپلې دندې له مخې ګردانيږي يا بڼه بدليږي

Wofür braucht man den Kasus?حالت د څه له پاره په کار راځي؟

د دې لپاره چې د حالت موخه باندې وپوهيږو، غوره ده چې يوځل يوه جمله په پام کې راولو، چې توکي يې ګردان يا بڼه-بدل شوي نه وي .دلته پام ته راځي، چې دا چې دايوګوني حالتونه نه يواځې يوه دنده لري، بلکه د دې له پاره مسئوليت يا دنده لري، چې موږ وپوهيږو .يوه غونډاله چې دا په پام کې ونه نيسي د پوهېدلو نه ده.

دلته يوه بېلګه راوړو:

له نه بڼه بدلون سره دلته د حات اړونده نومځاينيوي بڼه اړوند نه بدليږي:
ښځه وروړملا لور خولې ورکوي.

له بڼه بدلون سره : د ورور ښځه د ښوونکي (و) لور ته خولې ورکوي.

لاندې يې الماني :

Nicht dekliniert: Die Frau der Bruder geben der Tochter der lehrer der Hut.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Dekliniert: Die Frau des Bruders gibt der Tochter des Lehrers den Hut.

په لومړۍ غونډاله کې د غونډالې ځانګړي توکي بنه بدل شوي نه دي او په لاس ته راوړنه کې په اړونده حالتونو هم نه دي برابر شوي او په پام راځي، چې غونډاله پوهوړ نه ده .د دې په الماني کې) په پښتو کې باید ځانله څېړني پرې و شي (د څلورو حالتونو غوره دی، چې دا الماني او زموږ په حالت که دا پښتو يې وپوهيږو .

ګردان یا بڼه بدلېدنه شوني کوي، چې د نومه وني یا نوميناتيو اړيکي نورو توکو ته روښانه شي سمه ګردانونه یا بڼه بدلونه يې په الماني کې سمه ده او پښتو کې به ورته پام وکړو.

دا چې په دې غونډاله کې کوم حالتونه او څنګه راغلي، د الماني څخه يې پيل کوو او بيا پښتو ته راځو.

Nominativ + genitiv Prädikat Dativ+genetiv Akusativ

Die Frau der Bruder gibt der Tochter desLehrers den Huz

ملکيت)؟ + (نوموی ملکيت +داتيو)؟ (نومن کړنه یا پرېديکات

د ورور ښځه د ښوونکي ولور ته خولې ورکوي.

لږ تر لږه دلته ګورو، چې د پښتو غونډاله له ملکيت څخه پيل کيږي او پسې ته به ګډ فکر وکړو...

په الماني کې څلور حالتونه دي او په پښتو کې به ورته وګورو، چې ستاسو کار په کې اړيين دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني غونډاله په نومونه پیلیږي، خو لاندې پښتو یې په خاوندوالي پیلیږي، پسې نومیناتیو راځي بیا خاوندالی پسې داتیو پسې خولې باندې پرېکړه نه کوم، چې د ګرامر له مخې څه شی دی او پسې ورکوي پرېدیکات یا کړنه ده.

د پښتو حالتونه یې داسې

د ورور ښځې د ښوونکې لور ته خولې ورکوي.

یادونه: دا پورته غونډله د نوو څېړنو په بنسټ ناسمه یا ناپوره ده، چې اوس یې باید۔ د ماد څېړنو په بنسټ۔ داسې ولیکو:

د ورور ښځه د ښوونکي و لور ته خولی ورکوي. دا ،، و لور،، د اړونده حالت د نومځاینیوي په ځای راځی او د پسېځاینیوي حالت دی.

د دې پوښتنه به داسې وکړو:

د چا ځوک د چا چاته څه شی ورکوي؟

یادونه: د اوسنی څېړنې سره به داپورته داسې ولیکو:

د چا ځوک د چا وچا ته څه شی ورکوي؟

واکوالی نومونه واکوال داتیو نومونه کړنه.

دلته په پښتو کې د اکوزاتیو حالت ګومان مې دی نه شته (اوس پوهېږو، چې نه شته) .پوښتنه دا ده، چې ایا موږ د اکوزاتیو حالت لرو او که څنګه؟دا د خبرو یوه موضوع باید وي .په الماني کې هم کله کله داتیو د اکوزاتیو سره رآځي .په پورته غونډاله کې خولی په الماني کې اکوزاتیو دی، خو پښتو کې داسې برېښي، چې نومیناتیو دی، و بیا هم پوره څېړنې ته یې اړتیا شته.

نوموی کېدی شي د چا/ د څه شی له ؟ له لارې وپوښتل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا حالتونه چې پېژندل – او څېړلکيږي د همدې پورته پوښتنوييونو له لارې کيږي.

يادونه: داحالت او غونډلې يې په پښتو ژبه کې د پرېکړوني د حالت دی، چې روښانه کيږي.

په پښتو کې نومځاينيوي او حالتونه:

ما تراوسه پورې (ما ،،پورې،، د مخه ورسره نه وو ليکلی، چې بې له ،،پورې،، څخه ناسم دی) له تاسو سره د الماني نومځاينيوو او همدا ډول د حالتونو په هکله خپلې ليکنې ګډې کړې .راځئ، چې وګورو، چې دا به په پښتو کې څنګه وي .دا به هم له الماني څخه په ګټه اخستنه باندې ودانې وي .

يادونه: دا لاندې او دا پسې ليکنې داسې څه بيا راغلي، خو غوره دلته دا ده، چې دا د کليتيکي حالت يوه برخه ده، چې وروسته پوره څېړل شوې. داچې دا سوچ بوچ نوې دي، نو ګوری، چې ما هم ورسره څومره ستونځې لرودې دي. هيله ده ، چې ځوانان ژبپوهان به يې سره سمې کړي.

اېنکليتيکي نومځاينيوي:

يادونه:

۱- ډلته تکرار شته، خو لوستل يې ګټور بولن.

۲ – دا ليکنه هم وروسته بيا پوره او سمه شوې. دا به د ما په پای ليکنو، اندم چې سمې شوي به وي. او وبه ګورو، چې دا ليکتيکي يا تکيه-اړ نومځاينيوي دي، چې د پسېځاينی حالت کې کارول کيږي.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زياتو ځايونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنيزې لارې سره نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بیا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای یې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای یې غږلرونکي توري وي، نو بیا پسې -یم، -یت او ــیش پسئ تړلي دي.

په پښنو کې: ځم، ځو، ځي، ځئ ... او ور خو موږ مې (دې، يې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځاینیوو پسې بیا مې، دې، يې مو د مخه وڅېړل، چې د فارسې بیا د خاوندوالي نومځای نیوي، ګڼ، په دې پو هېدنه چې مې، دې د پسېځینیوي څخه بیلدي. دا هم وروسته څېړل شوي او سم دي.

د دې یو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه دکړنوي پسې تړلی یا سره ویلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نیوي خپلواک شته دئ او په درې کې دا نه شته یا داسې نه دي.

دا نور نومځاینیوي به د ځنګه والي نومځاینیوي وبولو او ګورو، چې د اینکلیتیکي نومځاینیوو سره توپیر لری.

Enklitische Pronominaاینکلیتیکي نومځاینیوي.

یادونه: دا تکرار دی، خو شاید لږ څه نوي ولري، بیا هم که زه سهوه وم بخښنه به وي.

اینکلیکي نومځاینیوي یوه کیدنه لري، چې له یوه کړنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ویلې شي. کړنوی + ځانیز پسې تړی ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعرئ کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې ترې ډډه کیږي یا دا د کړنوي سره یوځای په یو بل کې سره وېلې یا ولې شوي، چې یو نوی ویي منځ ته راوړي چې د دې تړنې سره پرېېو هېدنه هم پوره کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېلګې په توګه: اینکلیتیکي نومځاینیوي د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

ګډوله کونه

- کړنویي + ځانیز پسېتړی په وینژبه او لیکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

- ځانیزمختړي نومځاینیوي یا اینکلیتیکي نومځاینیوی + کړنوی، چې دا دواړه به لړ. ترڅېړنې لاندې(دلته مې،، تر،، لیکلی، خو ناسم دی. سم يې ،، د ،،) ونیسو.

دا نومځاینیوي، نو څنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښایم. که غواړې وتا ته عکسونه ښایم.

د او پورته د مخه راولي سره بیا راغلی، خو پام ورته وکړئ. د ما يې لرېکولو ته زړه نه کېږي.

د کاسوس رېکتوس او کاسوس اوبلیکوس کارونه

یادونه: دا لاندې څېړنبرخه نېمګړې ده، خو وروسته په نورو لیکنو کې پوره شوې.

کاسوس رېکتوس د نومیز او اکوزاتیو حالت لپاره د اوسمهال لپاره کارول کیږي. یوه ځانګړنه شته او هغه داسې ځانیز نومځاینیوو کې اوبلیکوس د الماني و اکوزاتیو ته کارول کیږي. کاسوس اوبلیکوس تل کارول کیږي، که یو ادپوزېشن په نوم تکیه کوي. ځانګړنې په پوستپوزېشنونو کې شته، چې ،، کې، باندې، ته، د پاسه، زیات په رکتوس کې وکارول شي. کاسوس اوبلیکوس د تېروخت بڼه کې نومیز حالت کې هم کارول کیږي.

یادونه: دلته دې اندونه سره ګډ شي. دا څېړنه بل ځای کې پوره څېړل شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نسبتي وی و پسې ځاینیوی یاپوستپوزېشن ،، ته،، ته یو اوبلیک دئ. د الماني داتیو څنګه والي ته انډول دئ او له دې سره د پوست پوزېشن په څیر د موخه لور (چېرته) دنده لري.

بیلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړیکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړیکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړیکوی) وتا(حالت) ته (آړیکوی) دروړه.

ګورو، چې دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

دلته ټول اړیکویونه پسې ځاینیوي یا پوستپوزېشنونه دي.

د موړ ستونځې له ژبې سره چېرته دي؟

موږ په رښتیا په خپله ژبه کې ډېرې ژبلاریزې ستونځې لرو. ما چې خپل څه باندې دوه کاله د مخه لیکلی وو، اوس و ما ته په ځانګړې توګه په حالتونو کې ډېرې ستونځې لیدل کیږي، چې په اوسنیو لیکنو کې مې سمې کړي.

ما لیکلي وو: زه باغ ته ننوتم. باغ نوم دی. دا حالت ،،باغ ،، کړوني دی. ،،ته،، پسې ځاینیوی دی، نو باید چې له نوم څخه د مخه د دې پسېځاینیوي اړونده مورفیم ورزیات شوی وي، چې غونډله سمه شي او هغه د یوه ،، و ،، له نوم سره د مخه باید ورزیات شي. اوس به یې سم ولیکو: و باغ ته ننوتم. نوره به هم ښه وي، که دا زه ورزیات شي، چې ،، زه و باغ ته ننوتم،،. دوه نورې غونډلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخوا مې ليکلي: باغ ته ننوتم، باغ کې ...، د باغ نه ووتم. دا کليوالي دي، خو معياري يا ښه يې ژبلاريزې ناسمې دي. دا به سمې داسې وليکو: و باغ ته..، په باغ کې...، له باغ څخه...

په دې هکله مې ليکنې شته.

د ما يوه هيله: که هر چا يو څه سم وليکل، خو دا د بل چا لپاره پروا ونه لري او ودې منې او ناسمون يې تل بايد سم شي.

لاندې به کليوالي ليکنې او معياري ليکنې سره يا ښه د حالتونو غونډلې سره په ګډه وګورو:

زه باغ ته ننوتم	زه و باغ ته ننوتم.
زه باغ کې يم.	زه په باغ کې يم.
زه د باغ نه لاړم او نور.	زه له باغ څخه لاړم(ولاړم)
دما سره	له ما سره
په ميز شته	پر ميز باندې شته
ما پورې راشه يا	تر ما پورې راشه
تر ما راشه.	تر ما پورې راشه

انګليسي نوموېونه، چې د يوه حالت اړوند دي

بيا او بيا ليکم، تر منځ...، ترمخه، ... او او دا ټول ناسم دي. ،،تر،، يواځې او يواځې د پسېځاينيوي مورفېشم دی، چې دا پسېځاينيوی يې ، پورې دی او پس.

دا مو هم بايد په پام کې وي، چې پښتو يواځې او يواځې پسېځاينيوي لري او دا دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې، ته، سره، څخه، کره، باندې، کې، او نور يې تاسو وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو او ژبلاريزې نـاوبی ستونځې يې

پښتو پنځه زره کلنه ځوانه ژبه ده.
ولې ځوانه؟
په افغانستان کې تر ۱۹۳۰ ز ک پورې د افغانستان رسمي ژبه يوازې فارسي وه. په هغه وخت کې د پښتنو يوه ټولنيزخوزښت بنسټ په جوړېدو(۱۹۳۱ زک) ، په (۱۹۳۲) د کابل پوهنتون او په(۱۹۳۷ ز ک) کې د پښتوټولنه جوړ شول، په ۱۹۳۶ ز ک کې د سردار هاشم خان د حکومت په دوره کې پښتو دولتي رسمي ژبې ته پورته شوه، سره له دې، چې په هغه وخت کې پخپله پښتنو هم دومره پام ورته نه دی کړی. په ۱۹۶۴ ز ک د لويې جرګې لخوا پښتو سراسري ژبه ومنل شوه او ملې ژبه هم شوه.

له دې څخه داسې بربښي، چې پښتو ژبې د کار وخت- په داسې لړه سويه- له ۱۹۳۶ ز ک څخه بايد پيل شوی وي او قانوني ، د قانون له مخه يې دا په ۱۹۶۴ ز ک بيا ومنل شو، چې په دې وخت کې ورته پښتانه مشران هم داسې لږ را بيدار وو.

سرلښکر يې:

دا خپله دنده بولم ووايم، چې سر لښکر يې همهغه له اول څخه خدای(ج) بخښلی ارواښاد وزير محد ګل خان بابا وو، چې د هغه وخت د واکوالو سره يې د يوه ورور په څېر اړيکې لرودې، په ژبه او هيواد مين انسان وو او د دې توان يې لاره، چې د ارواښاد رېښتين صيب له خبرو يې دا پنځه د پښتو ستوري هر يو ارواښاد خبيبي، اورښاد بينوا، ارواښاد رښتين، ارواښاد خادم او ارواښاد رشاد روزلي او د وينا له مخې يې سياسي ستر ملاتړ وو، خو سره له دې هم دې ژبې لاتراوسه هغه خپل قانوني ځای په دولت کې نه دی نيولی.

د پښتو ژبې وده

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پورته څرګندوني څخه همدا لامل څرګنديږي، چې پښتو ژبه مو په هره پوهنيزه ريښه کې هم پوره ستونځې لرې د ژبې تر ژبلار يا ګرامر پورې. د پوهنيزو پوهنتون او د ښوونځي د کتابونو پښتو خونديونه نه لرو، هغه مسلکي وييونه يې ټول لا تر اوسه پورې عربي دي، چې پښتانه يې د پوهېدني سره د پوهېدلو ستونځې هم لري، خو دوی هم په هغه وخت او لاتراوسه څه نه کوي يا څه نه شي کولی، پرته له ما څخه، چې د شمېرپوهنې څلوېښت کتابونه مې په پښتو ژباړلي او ليکلي د داسې څه فزيک سره، د پښتو د دوه ګرامرونو سره او همداسې څه نورو کتابونو سره، دا چې دا کار څنګه شونی وو، دا به په بل ځای کې ولیکم (باور وکړئ او لوړه کوم، چې دا مې د ځان ستايلو له امله نه ليکم، خو د نورو يې و دې کار ته راهڅونه مې موخه ده).

دا هم بايد په کلکه ووايم، چې په داسې حالاتو او دې لږ وخت کې، که څه هم دولتي پوره پاملرنه دومره نه ده ورته شوې، دې ژبې او د هغه وخت دموږ ستورو د نورو هغه وخت ځوانانو په مرسته دې ژبې ته پوره کار کړی.

دلته مې – له دې ليکنې سره- هغه بنسټيزه موخه په پښتو ژبه او ورسره لرلو ستونځوبيو کې ده.

د پښتو په ژبلار کې هغه بنسټيزه ستوځې:

زه به د موږ ستونځې په حالت(پېر، کاسوس يا د الملني فال) کې وڅېړم او په نورو برخو کې هم د دې ستونځو لاملونه ورته دي.

دا چې ژبه مو يوه زړه ځوانه ژبه ده، نو ګرامر يې هم بايد د ژبې ځوانی ته ورته يا ورسره ځوان وي، دا په دې پوهېدنه چې ژبلار مو له پخوا څخه راته نه دی پاتې - که وي، نو پوره ناپوره به وي- او همدا اوس مو بايد چمتو کړی وي. دا چې خپل ګرامر مو لا تراوسه نه لروده او لږ تر لږه په معياري توګه، نو بايد دا ستونځې مو د نورو ژبو په مرسته اوبی کړې وی، چې هغه زياته ونډه په کې فارسي يا عربي ژبې بايد لرودې وی، ځکه چې موږ د هغه وخت ژبپوهان ټولو د هر مسلک هر څه مو بايد له فارسي رانيولي وی او هغه مو څه نومونه همداسې مسلکي ، چې لرو يا لرودل هغه لا د مخه له فارسي- چې د موږ يواځنۍ رسمي ژبه وه – رانيولي وي، نو د موږ د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت پوهانو ته اړین نه برېښېده یا نه پرې پوهېدل، چې د فارسي د ښه بلدتیا له امله پښتو اندول ورته ولټوي او ومومي. پښتو چې د زده کړې ژبه نه وه، خو نه دا چې نابلده بلکه پردۍ برېښېده. موږ د نورو ژبو په مرسته د پښتو ګرامر هم د پښتو د جوړښت سره سم د پښتو ژبلار ترتیبوو، خو د پښتو د نوې منځ یا میدان ته راوتلو له امله مو د پښتو ژبې سره هم باید ستونځې شته وي، چې هغه بیا د ګرامر په لیکلو کې راڅرګندیږي. په دا وروسته وختونو کې هم، که پرته له عربي مو له نورو ژبو څخه د مرستې اخستلو له امله او د ګرامر د توپیروالي له امله، ګرامري ستونځې منځ ته راځي، چې زه به یې په دې لیکنه کې هغه څرنګوالي ته ګوته ونیسم او همداسې له بلې لورې موږ د پښتو ژبلار یا ګرامر د نورو پښتو ژبپوهانو له ژبلار څخه رانیسو او هغو دا کار ځکه سم نه شي کولی، چې دوي پښتو زده کړې، بې له دې، چې سم یې و ژبلار ته ورننوځي. د دې څرنګوالي ته به هم ګوته ونیسم.

په پښتو کې د حالتونو یا پېر سره لرلې ستونځې

پیل یادونه (ځان ستاینه نه ده، خو اړیین راته برېښي، چې هرڅنګه وي لږ تر لږه ستاسو پام دې دما لیکنو ته راواړم): ما له ښوونځي څخه را په دیخوا له پښتو ژبې سره زوره مینه لروده او اې چې په څلورم ټولګي کې - دامې په یاد دې، چې - د بېګانو سره بلد وم او نږدې دا اخر شپاړس کاله مې په ژوره توګه د ژبې سره کړونی کار پیل کړی او دا هره ورځ ډېر ساعتونه، چې لاس ته راوړنه یې د دوه ژبلار کتابونو لیکل وو، په ژبه کې سمونونه (هغه وییونو ته کتنه شوې، چې موږ یې ناسم کاروو، دا له سلني څخه نیولې، چې په پښتو ژبه کې ځای نه لري، تر اوبلن پورې، چې د ،، بهیدونکي،، په ځای یې ډېر ناسم کاروي او دا چې د سویي او معیار لپاره کچه کارولکیږي، دا مې باید باور وي، چې د موږ لیکنوکي څوک یا ژبپوهان نه پرې پوهیږي او دا سې نور هم). د دوه ژبلار کتابونو سره مې ژب اړوند اته کتابونه لیکلي په ketabton.com کې یې ګران لوستونکي لوستلی شي او دا مې هیله هم ده، چې که دما لیکنې سمې نه وي، نو ......

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس هغه ما ژبلاریزې لرلې ستونځې:

بېلګه به همدا له حالتونو څخه راوړو:

مور لیکو: د هغه نه، د هغه څخه، له هغه څخه او
د هغه سره، له هغه سره.

ما په ،، له ...څخه او د... سره،، باندې یوه ستره لیکنه وکړه، چې دا مې په همدې دوه ډوله ناسم ولیکل، چې ګوندې دا یو دې ،، له،، سره وي او دا بل دې له ،، د ،، سره وي.

دا تر هغې پورې راته سمه برېښېده، چې پوه شوم دا ، د ،، د یو مورفیم په توګه د یوه نوموي (نوم، نومځاینیوی) سره راځي، چې د هغه واکوالی ښایي، له دې پوهېدنه داسې ده، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی، لکه د هغه کتاب یا همداسې د سپین کتاب، نو دا را ته له هغې څخه وروسته سم برېښېده او پسې بیا په دې اند شوم، لکه د مور ټول ژبپوهان تراوسه پورې، چې دا له... څخه دی، دا په دې پوهېدنه، چې دا یو سنترپوزېشن دی، په دې پوهېدنه چې نوموی یې په منځ کې راځي او د مور ټول ژبپوهان یې ،،سربل او اوستربل بولې،، ، چې زه په رښتیا نه پرې پوهېږم او نه مې چېرته ولوستل، چې ولې.

دا باید ووایم، چې د مور ټول پوهان او همداسې ژبپوهان هم ډېروخت د یوه څه پوره پېژند نه ورکوي او هغه کاروي، چې دا مو هم یوه بنسټیزه ستونځه ده.

اوس هم داسې انګېرل کیږي، چې هغه د انګرېزې from او الماني von لپاره مور د پښتو انډول ،، له،، بولو یا داسې شاید کله، کله ،،څخه یا نه ډېر کم او که وي، نو له دباندنیو ژبپوهان څخه به ،، له...څخه،، او له ما څخه هم زیات ،، له... څخه،، لیکل - یا بلل شوی وي، چې ،،دما،، وروسته، چې دا د ما میندنه ده، لږ ګوته ورته ونیول شي او لیکنې پرې یو څو لرم، چې د کتلو وړاندیز یې کوم، چې دا په ژبه کې راته د ما یوه ستره لاس ته راوړنه هم برېښي.

له دې سره مې باور دی، چې مور د پښتو ژبې د دې اړخ ستونځوبیو لار میندلې وي، چې ګران لوستونکي دې هیله ده په غور ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ په پښتو ژبه کې لرو: موږ نومځانيوي لرو: زه، ما، ته ، تا، هغه، هغه او ... نور او دا په همدې څېړه يا په همدې ډول په حالتونو کې د کړونو او پرېکړونو او همداسې نه کړونو لپاره، دا په رد بدله بڼه کارول کيږي،
لکه: ته ما وهې، تا زه ووهلم.
په نورو حالتونو کې بايد يو څه بل ډول وي (پسې روښانه کيږي، خو دا پوره ژور دما په - همدې هکله - ليکنو کې پوره روښانه شوي).
دلته دی، چې د from او von انډول ،،څخه،، دی، نه ،،له،، او همداسې نه ،،له ... څخه،،.
په دې کله وپوهېدم يا مې کله ورته پام شو؟
کله مې چې دې ته پام شو(وپوهېدم؟؟؟ دا دې لا د تاسو تر مرستو پورې وي)¸ چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبليکوس لري او همداسې کليتيکي (تر دې وخته پوري مې هم اينکليتيکي ليکل) نومځانيوي، نو وپوهېدم، چې دا ،، له، تر، په، پر،، او نور خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري او د نومويونو سره يوځای راځي د اړوند حالت لپاره، چې هغه حالتونه يې، چې دا يې د نومويونو سره راځي، اوبليکوس حالتونه دي، چې بې له دې هم ناسم دي او دا ځانله ما، زه، تا ... او نور يواځې هم په هغو حالتونو کې کومه پوهېدنه نه لري. دې ته به هم وروسته ګوته ونيول شي.

ولې بايد دما خبره سمه وي؟

د ټولو په سر کې:
دا پوښتنه هم ځکه ليکم، چې د ما دا ليکنې به د موږ په ژبلار کې د لومړي ځل لپاره وي، نو وبه اندم، چې ناسمونونه يا لږ تر لږ د ځنو اديبانو څه شننيز ګومانونه به ورته پيدا وي، چې دا بايد د خبرو له لارې اوبی شي.
يو څه چې د هغه ليکنو په هکله پر پوهنه باندې ودانې ليکنې وي، نو تر هغې پورې سمې دي، تر څو پورې يې چې ناسمون پوهنيز نه وي ښوول او روښانه شوی.
د دباندنيو ژبو او د دباندنيو پښتو ژبپوهانو ډېرې ګټې او دا د موږ غوندې لرلې ستونځې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ چې په هره ریښه کې یو څه زده کوو، نو بې له یوې وتلې دباندنۍ ژبې پوهېدنې څخه دا کار ناشونی دی، که دا ژبه هم وي. له بلې ژبې څخه موږ پوهنیز نومونه هم زده کوو.

چې داسې وي، نو د موږ د ژبې په ریښییزو لیکنو کې ولې تول ریښه اړوند شیان وییونه او نومونه مو د بېلګې په توګه پښتو نه دي؟

د مخه مو دې ته ګوته ونیوه، چې ژبه مو ځوانه ده او د موږ مسؤلو کسانو ته دا د عربي نومونه داسې بلد پرېښېدل، چې په پښتو یې زیات نه پوهېدل او یا ورته اړیین نه برېښېدل او یا یې په کې بېخي فکر نه کاوه، دا چې ولې ډېر نور لاملونه هم لري. دوی ورسره اړیین د خپل پښتو وي په څېر بلد وو. دا حالت تراوسه پورې ځکه داسې دی، چې هغه ډېر د لیک لوست خاوندان مو لا تراوسه په همهغه ډول روزل شوي او دا خپله ژبه ورته پخپله یا دومره پوره نه برېښي او اندي، چې دا یې د ژبې وي، خو دې ته فکر نه کوي، چې د خپلې ژبې وییونه یې له منځه ځي. ژبه غزونه سمه ده، خو نه د خپلې ژبې وییونو پرېښودنه.

ژبلاریزې ستونځې هم په همدې توګه. موږ د نورو ژبو په ژبلار یا نورو ژبو نه پوهېدلو، او د همهغه له فارسي یاعربي ژبې له ژبلار مو ګټه اخستې، چې هغه بیا د موږ د ژبې له ژبلار سره ډېر توپیر لري.

بخښنه. لیکنه را څخه غزیږي. اوس بېرته وموخې ته.

موږ له دباندنیو پښتوپوهانو څخه - دا اوس دما ورته پام شوي- پښتو ژبلاریز څه هم زده کوو. دا چې دوی یا نور ژبپوهان یې په نورو ژبو پوهیږي او په هغو کې لولي، نو د پښتو سره غبرګ (هغه غبرګ یا غبرګون، چې د موږ ژبپوهان یې د څه موخې لپاره لیکي، ناسم دی) ګرامري توکي له هغو ژبو رانیسي. ما هم له همغو ژبو دا وماته تر اوسه پورې نا څرګند ژبتوکي لکه چې ژبه مو دوه حالتونه، رېکتوس او وبلیکوس لري، زده کړل او همداسې کلیتیکي نومخانیوي، چې په متې یې لیکنې اوس تاسو سره په دې لیکنه کې شریکوم.

هغوي هم د پښتو سره دا ستونځې لري، چې له von څخه ،،له،، پوهیږي، چې نایم دی. لنډ دا موږ ورسره نابلدو کارولو سره دوي هم باید نابلد وي. دوي ژبه باید له موږ څخه زده کړي، خو دوي د خپلو ژبو کره ژبلار لري، خو پښتو بیا دوي داسې کله بېرته ورکولی شي، لکه پښتانه ژبپوهان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دموږ ستونځې به بیا داسې لنډې سره وڅېړو:

و حالتونو ته مو په دې لاندې لښتکي کې پام کړی:

حالت	الماني	پښتو
کړونی	***Ich*** schlage dich	زه تا وهم (۱)
پرې کړونی یا نه کړونی	Ich habe ***dich*** geschlage Ich=Nominativ; Dich= Akk.	ما ته ووهلې
	په پورته کې دواړه وختونو کې Ich کړونی دی او dich پرېکړونی	پورته :زه او ما کړونی تا او ته پرې کړوني
د خاوندوالي حالت	Mein Buch	د ما کتاب (۲)
Michاکوزاتیو	Du hast ***mich*** geschlagen	تا زه ووهلم(۱) په دې غونډله کې د الماني اکوز. د پښتو پرېکړونی دی.
دنه کړونیحالت	Von mir	له ما څخه (۳)
Michاکوزاتیو	Für mich	د ما لپاره (۴) دلته اکوز. د پښتو د خاوندوالي حالت دی.

دا دوه که له پیل څخه دا څلور حالتونه.دلته د هر حالت لپاره یوه غونډله راوړل شوه، چې اوس یې لږ څېړو:

د پورته اړونده لښتکیو داسې لږ روښانونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

له (۱) څخه: ګورو، چې په پورته اړونده پرتو لښکیو کې په الماني يو کړونی او يو اککوزاتيو حالت دی. دا په پښتو کې دوه د بېلو وختونو سره اړوند او همداسې دوه پرېکړونې، خو د ردبدلېدنو سره. که ،،زه،، کړونی وي، نو پرېکوړنی يې بيا په دې حالت کې ،،ما،، دی او که کړونی ،،ما،، وي، نو پرېکړونی يې ،، زه ،، راځي.

يوه بله غونډله: دلته ګورو، چې د يوې ژبې يو څه په بله ژبه څومره ګرامري پوهېدنو له امله ستونځې لري.
بېلګه: I love you; Ich liebe dich ته و ما ته ګران (ه) يې. په انګرېزي کې څه نه وايم، ځکه نه پرېپوهېږم، خو دا په پښتو کې سوچ بوچ بل ډول يا بل څه وايي: ،،ته ګران يې،، پرېکړونی دی و يو چا ته او هغه ،، وماته،، دی، چې دا د نه کړونی حالت دی. دا چې څوک يوه پردۍ ژبه پخپله ژبه ژباړي، نو ستونځې ځکه په کې راځي، چې د هغې بلې ژبې ژبلار سره بلد نه وي. لکه چې، که درې ژبې غواړي – من ترا دوست دارم – په پښتو ووايې نو د پښتو غونډله – ته و ماته ګران يې – نه وايي، هغه فارسي ټکي په ټکي پښتو ته اړوي او وايي، زه تاته دوست لرم.

د حالتونو پرتله کونه :
په الماني کې لرو: ich; mein; dich; dein
په پښتو کې انډول به نه ليکو، خو وبه ليکو: په پښتو کې لرو: ما، دما، په اينکليتيکي (په پې راتلونکي، ټينګار پرې شوي وی پسې تکيه) را، چې نورې برخې يې: (را (در، ور) = (له ما، په ما، پرما، او نور). په لښتکي کې روښانه شوي.
د دې د نورو روښانونو لپاره دې د ما ليکنه په تاند کې ،، Klitikum = تکيه اړ نومځاينيوي ،، سرليک لاندې او په دعوت خپرونه کې د ،، تکيه اړ نومځاينيوي ،، لاندې لوستلی شئ.
دما د کتابونو ليکنه له الماني ادبياتو څخه ده، خو له هغې څخه تل نوي څه د پښتو لپاره زده کوم يا ښه يې: په پښتو کې میندم. هغه ستونځې، چې دا له څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت څخه را په دې خوا مې پام ورته راګرځېدلی، هغه دا دی، چې پښتو یواځې پسېځاینوي(Postpositions) لري.

دا چې د موږ ستونځې د پښتو ګرامر کې شته، د ما په اند هغه ډېرې یې په حالتونو کې دي. ما هم په دې ډېر کار کړی، خو زړه مې لا صبر نه کوي. دا به اوس په یوه لښتکي کې هم روښانه کړم. بیا به یې لاس ته راوړنه وړاندې کړم.

ما په تېرو لیکنو کې د اینکلتیکي نومځاینیوو په هکله څېړنه کړې وه او په مټه مې دا ښوولي وو، چې په پښتو کې یواځې پسېځاینیوي شته.

دا چې پښتو یواځې پسې ځاینیوي، لاندې لښتکی باسو:

پروکلیتیکي نومځاینیوي	حالت اړوند نومځای نیوي	پسې ځای نیوي
را، در ، ور =	له ما، له تا، له هغه او....	څخه، سره، کره، پسې،...
-- =	تر ما، تر تا، ...	پورې(۱)
-- =	پرما، پر تا. ..	پورې(۱)، باندې
-- =	په ما، په تا، په هغه،.....	کې
-- =	وما، وتا، وهغه..	ته

یادونه: دا پروکلیتیکي د مخه اینکلیتیکي بللي وو.

که نور څه پورته لښتکي ته ورزیاتېدی شي، نو وړاندیز یې وکړی.

(۱) پورته لومړنی ،،پورې،، پوله په ګوته کوي او نه ور اخوا. لکه د سپین تر کور پورې.

په دویم ،،پورې،، کې دا د یوه څه پورې نخښتی څه دي. لکه پر کمیس پورې نخښتې خټې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لښتکي کې دوه څه د غور وړ دي:

لومړی: دلښتکي لومړۍ ولاړه لیکه له دویمې ولاړې لیکي سره برابر یا برابرارزښته دي،

له دې څخه دا غوره لاس ته راځي، چې یوه د دې لیکنې د اصلي موخې لاس ته راوړنه او هغه دا چې، له، تر، پر، په او نور خپلواکه پوهېدنه نه لري او یوازې د نوم یا نومځاینیوي سره د اړونده پسې ځای نیوي سره غونډاله غوره او موخه ور رول لوبوي. دا نومونو او یا نومځاینیوو سره یوځای د اړونده حالت هغه دا ورزیات نومځاینیوی جوړوي یا د حالت اړوند نومځاینیوی او که څنګه یې وبولو، دا نوم د مشورې دی.

دویم: د لښتکي په دریم ولاړه لیکه کې پسېځای نیوي دي. دلته مو وښول، چې پښتو یواځې پسې ځاینیوي لري او بس.

زه لږ ستړی شوم، خو که د خبرو درته برېښي، راخۍ، چې سره سم یې کړو او وړاندیزونه وکړو، چې څه په کې د کار دی.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

کوم سم، ناسم او ولې؟

زه بېکاره یم(بېکاره نه یم، خو څه کار نه لرم)، له دې امله چې د اند سره ناسم څه وګورم، نو څه پرې لیکنې ته یې ځان اړ بولم.

لاندې پوښتنه کې سم او ناسم څنګه مومو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – سپین د طالبانو له بند تر ازادیدو وروسته

۲ - سپین د طالبانو له بند څخه د ازادېدو وروسته.

۳ - سپین د طالبانو د بند له ازادېدو څخه وروسته.

و ۱ – ته: ناسم دی، ځکه چې: دلته له مورفېم ،،تر،، څخه څه نه پوهېدل کیږي او ،، تر ،، پرته له نوم یا نومځای نیوي، څه نه وایي یا څه ور څخه نه شي پوهېدل کېدی. په دې هکله مې ډېرې زیاتې لیکنې کړي.

۲ - **سبین** د طالبانو له بند څخه، د ازادېدو وروسته.

و ۲ – ته: پرېکړه پسې: که ،،رووف د طالبانو له بند څخه وروسته،، وی، خو سمه به وی. دلته نو بیا په

،، ...د ازادېدو وروسته،، ، دلته هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دی او په دې ویېنبرخه کې سم نه دی، دا څنګه باید وي؟

له ازادېدو څخه وروسته، دا بیا بېرته دا لیکنه ناسموي.

له دې امله ۲ – ناسم. نو

۳ - سبین د طالبانو د بند له ازادېدو څخه وروسته.

و ۳ – ته : ولې باید سم وي:

ځکه چې دا بند د تالبانو دی او نور نو د بند ،،له ازادېدو څخه وروسته،، سم دی.

بله بېلګه: د سپینغر د کور له لېدلو څخه وروسته

راځی، چې و دې ته نور هم په ګډه پام وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبه کې د سم او ناسم ښوونه

د م ک ملګرو څخه مې دا لاندې پوښتنه کړې وه:

روزه مو نېکمرغه.

کوم سم دی او ولې؟

۱ – یما، یتا، د هغه

۲ – زما، ستا، د هغه

۳ – د ما، د تا، د هغه

دلته یې ځواب

له ټولو راته ګرانو د م ک ملګرو لوي څښتن مو راته روغ لره. د دې به بخښنه کړئ، چې ستاسو یو اند او د ما بل اند دی.زه به دا خپل اند داسې روښانه کړم:

مور د یوڅه د روښانه کولو یا د سم ښولو لپاره دا دوه غوره دښوونې څه لرو.

ژبه پیداښتي ده، نو ښوونه به یې په پیداښتوالي کې څېړو

-- پیداښتوالی

-- ټولیزوالی(که یو څه پیداښتي نه وي). ځنې ښونې چې کیږي، د هغه غوښتوني د ټولیزوالي په بنسټ کیږي.

-- بل ډول ځوابونه یا ښوونې هم شته، چې هغه دلته بیا سیده او ناسیده ښوونې دي، چې ډېر نه پرېغږېږو.

-- پېداښت کې تل پیداښتي لارې شته، چې له هغو څخه هر څه روښانه کیږي. دا چې ژبه پیداښت دی، نو هرو مرو باید د هر څه لپاره یوه لار ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- موږ خو دا درې ډوله کليوالي ويېنې لرو. دا خو درېواړه د پيداېښتې ژبلارې له امله سمې نه وي او که غواړئ معياري نه وي.

-- د ټول د م ک ملګرو ځوابونه ورځني وو او ځنې وايي، چې د پښتو ټولنې د پرېکړې سره سم دي.

-- دا چې زيات کسان دې دويم ته سم وايي، نو هرو مرو دې دا سم هم نه وي، که ناسمون يې ښودلکېدی شي.

-- دا چې کومه ټولنه پرېکړه کوي، دا به ووايم، چې دا هم لار نه ده. که ژبه پيداېښت وي، نو بايد د سمون لپاره يې پيداېښتي لارې شته وي.

-- غواړم دا وښايم، چې دريم سم او ژبلاريز دی. ولې؟

-- موږ پوهېږو، چې ،، د،، د خاوندوالي يا اړوندوالي مورفېم دی، نو له دې امله دريم ژيبلاريز سم دی.

-- ټوليزوالی: د دې دليل راوړل نور اړيين نه دې، خو په زياتو پوهنو کې دا هم د غوره دلايلو څخه راوړل کيږ، چې د پيداېښت سره همغږی دی. نو که داسې وي، دا د ،، د ،، خاوندوالي مورفېم له امله دا ټوليز هم دی او په ټولو کې دا ګډ هم دی.

-- يوه ښوونه يا يو دليل تر هغې پورې سم دی، تر څو يې چې ناسموالی يا په بل ډول مخامخوالی نه وي ښوول شوی. دا پوهنيزې لارې چارې دي. له دې همداسې پوهيږو.

رابه شو اوس سيده ناسيده ښوونو ته.

-- سيده ښوونه: ۳ ـــم سم دی. دا به ښايو. ومو ښوول، چې ۳ ـــم ځواب دپيداېښت سره سم دی او همداسې ټوليز دی

-- ناسيده ښوونه. که موږ وښايو چې ۳ - م ناسم دی، نو بايد ۱ ـــ م يا ۲ ـــم سم وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د پورته دواړو پيداښتي او ټوليزوالي ښوونو سره مخامخوالی دی، نو دا ناسم دی او ۲ – سم.

دلته مې تاسو لږ د شمېرپوهنې ښونو سره هم ستړي کړی.

هيله ده، چې مرسته وکړی، چې يوې لاس ته راوړنې ته راشو.

دلته دې بيا هم رېکتوس او اوبليکوس ته پام وي او يو بل

اينکليتيکي نومځاينيوي:

پيل يادونه: د دې سرليک لاندې مې اينکليتيکي او پروکليتيکي يو ځای راوړي، چې په پيل کې مې لا نه وو ميندلي. بل ځای کې مې سم ليکلي) د پښتو ژبلار حالتونو کې بل ډول يا اينکليتيکي نومځاينيوي هم غوره رول لوبوي، چې دلته به يې وڅېړو.

پېژند: اينکليتيکي نومځای نيوی يا پسې تړلې يا نښتي نومځاينيوي

-- مې، مو ، دې ، يې او

همداسې

-- را، ور، در دي، چې په دې توګه کارول کيږي:

مې، مو، وې، يې په ولاړ يا کړوني حالت کې

-- کتاب مې(مو، دې، يې) واخست

په ولاړ نه اينليتيکي حالت کې

-- ما(تا، هغه ....) کتاب واحست

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پراته یا د خاوندوالي حالت کې

-- کتاب مې(دې، مو، یې) شین رنګ لرې

په خاوندوالي نه اینکلیتیکي حالت کې:

د ما (د تا، د هغه....) کتاب شین رنګ لري.

یادونه: له پورته بېلګو څخه راته جوتيږي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی.

په پراته حالت کښې

پروکلیتیکي نومځاینیوي بولو: دا نومځاینیوي را، در، ور

-- را(در، ور) څخه(سره،کره، کې، باندې، پورې، ته)

په نه اینکلیتیکي - یا دا اوس په پروکلیتیکي نومځاینیوو په بنسټ دې حالت کې لرو:

-- له ما (له تا، له هغه....) څخه (سره، کره)

-- پر ما (پرتا، پرهغه،...) باندې باور وکړه.....؟ ...

-- تر ما (تر تا، ترهغه،...) پورې ځان راورسوه....؟ حالتونه bis zu mir

-- پر ما پورې خاورې نخښتي . .....؟.... auf mich

-- پر ما باندې

-- پر ما پسې

-- په ما(په تا، په هغه.....) کښې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: په پورته دوه غونډلو کې دا،، پورې،، پسېځاینیوی د ،، تر،، او ،،په،، سره راغلی. دلته يې نو توپیر باید وي او هغه څه دی؟ که په الماني یې واړوو، نو داپه بیلو حالتونو کې راځي.

همداسې ،، په ... پورې،، او ،، په ... کې،، دا دې هم سره توپیر شي، خو د دوي توپیر داسې دی، لکه،، د له...څخه، -... سره آو ...،،

یادونه: دا،، تر،، د مورږ ژبپوهان او لیکوالات ډېر ناسم کاروي. دا بلځای کښې ناسم دی.

-- وما(وتا، وهغه،...) ته. ومخ ته. و شا ته.

یادونه: له پورته څخه دا راته روښانه یا جوتیږي، چې له، په، پر، و، تر په ډول جونونه یا کارونه یا څه ور څخه پوهېدنه نه لري او د اړونده حالتونو مورفېمونه دي.

د را، در، ور مې بیا خوب په لغته وواهه:

لرو: له کړنوییونو سره: اخستل، وړل: را (در، ور) یو څه واخسته(ونیوه، پورته کړل،) همداسې را-،در-،وروړل، - د کړنویي له نورو بدلونونو سره - او داسې نور هم.

پام: په پروت حالت کې دا کړنویي ،،وړل،، یو لوریزوال کړنویي دی او چېرته چې وړل کیږي یو ټاکلی ځای دلته، دغلته او هلته یا یو ټاکلی چېرته په نخښه کوي.

-- که پوښتنه کړو، نو: چېرته وړي؟

که پوښتنه وکړو، چې: چا کتاب راواخسته، نو ځوابې

-- ما-،تا-،... هغه کتاب راواخسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه یا پام: دلته دې په ټول ګرامري اړوندوالي فکر وشي. که نومونه، نومځاینیوي یا لنډ کړوني هم ورسره وي، دا را، در، ور ورسره راځي.

-- په دې هم پام وشي، چې دا څه ډول کړنوییونو سره راځي.

-- له دې کړنوییونو سره حالت کړونی دی، چې ما، تا ...او همداسې مې، دې، یې کتاب را-، در- ، ورواخست، دروور.

ستونځې: په کومه ژبلاریزه ډله کښې راځي او ولې:

-- کتاب مې واخست

-- کتاب مې را(در، ور) واخست.

-- ما کتاب را(در، ور) واخست.

-- ما کتاب وتا(وما، و هغه) ته واخست.

-- ما کتاب وتا(وما، و هغه) ته را(در، ور) واخست.

نه پوهېږم، چې په هکله یې څه لیکل شوي او که؟ که وي او راسره ګډ مو کړل، نو ډېره نېکي به مو وي.

د ما په اند به دا را-، در-، وراخستل به د ورسره ویلې شو یا اینکلیتیکي نومځاینیو سره خپلواک کړنوییونه جوړوي.دا د ژبې سره مرسته اړیینه راته برېښي. که کار پرې شوې وي، هیله ده راسره ګډ یې کړي.

که ولرو: دما(د تا، د هغه...) لپاره؟؟؟؟؟؟

دلته یو ډول ستونځې شته: که دا کوم حالت وي یا حالت وي، نو له دې سره دا اینکلیتیکي نومځاینیوي نه راځي او که په الماني انډول ولیکو، ټیک داسې ده: für mich, für mein Herz او دا په الماني کې د اکوزاتیو حالت یاڅنګه والی دی.نور یې: auf mich, auf mein Kopf او نور. پښتو یې : پر ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې، د ما پر سرباندې.پر سر باندې، پرميز باندې ، د ميز پرسر باندې... ګورۍ.

د الماني غونډلې د الماني په څلورم يا اکوزاتيو حالتکې، خو د پښتو غونډلې د خاوندوالي په حالت کې. د ژبو ژبلاريز توپير هم پيداښتي دی.

د پښتو ستونځې او ستونځوبي

د پښتو ستونځې چېرته دي؟

د پښتو ستونځې د نورو په څنګ کې (،،ترځنګ،، ناسم دی) د موږ د دباندنيو ژبو څخه ......رانيونه کې

--- دا زياتې ستونځې په حالتونو او پسې ځاينييو کې (وبه ګورو، چې پښتو يواځې پسېځاينيوي لري).

ستونځوبي يې په دې کې دي، چې موږ بايدله باندنيو ژبو څخه د لارو ميندلو په هکله ګټه پورته کړو، خو د خپلې ژبې ژبلارې د لاري په بنسټ بيا خپلې ستونځ اوبی کړو.

هغه سترې برخې، چې د ما په اند مو دستونځو سره مخامخ کوي، يوه يې حالتونه دي او بل مخ-،پسې – يا سنترځای نيوي، چې وبه ګورو موږ يواځې پسې ځاينيوي لرو او بس. دريم يې کېدی مختړي او ورسترې ياپسېتړي وي، چې زه ډېر څه په کې نه لرم.

دا چې زه په الماني پوهېږم او درې، نو داسې لږ به بيا پښتو له دې ژبو سره پرتله کوم او په مټه به يې خپلې ژبې ته سم څه په خپله ژبه کې لټوو او دا چې ژبې پيداښتي دي، نو هرو مرو د هرې ژبې انډول په هغه خپله لار يا ژبلار شته. په دې هکله مې پوره ليکنې کړي، خو بيا هم:

لومړی: په لومړي پل کې به د الماني حالتونو ته پام راوګرځوو: په الماني کې څلور حالتونه ياڅنګوالي شته، چې بې له شننې او يواځې بېلګې ورکوني سره به بسيا ومنو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

١ : نوميناتيو: زه راغلم. زه خورم.

په نوميناتيو يا نوميز يا کړوني غونډلو کې مو دوه ډوله – وخت اړوند- ؟؟؟؟ کړوني زه او ما سره بدليږي. کړنبدلونونه لرو.

-- هغه چې دا نوميناتيو زه او ما يي په اوس او تېر مهال بدليږي: دا هغه وييونه دې چې ته يو څه کوې او پرېکړوني (او که نه کړونی؟؟) ته اړتيا لري يا پرېکړونی لري.

زه ډوډۍ خورم. ما ډوډۍ وخوړه.

زه لرګی رااخلم. ما لرګی راواخست.

زه لرګی وهم. ما لرګی وواهه.

-- هغه چې په نوميناتيو غونډلو کې يې زه په ما نه بدليږي: هغه غونډلې چې نوميز کړوني ته اړتيا نه لري يا پرېکړونی نه لري. ؟؟؟ ترانزيتيو او اينترانزيتيو،، ؟؟؟ کې دې پام وشي؟؟؟

-- زه راځم، زه راغلم.

-- زه ودرېږم. زه ودرېدم.

٢ – پرېکړونی: دا په يو څه يا چا څه کيږي.................

مرسته !!!

--- په را(در ور) څخه(سره، کره، پورې، ته، کې، باندې...) کې دا را، در، ور اينکليتيکي نومځاينيوي دي، چې د پروت حالت يوه حالت په نخښه کوي او دا ټول د الماني ژبې داتيو حالت ته ورته دي.

--- په تلل کې، که د تلل په ځای راتلل وليکو، نو ليکو چې: زه راغلم، ته راغلې او هغه راغی،...

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورو چې دلته –غلم،--غلي،--غلې او همداسې را، در، ور په دې وییونو کې څه پوهېدنه نه لري، نو لاس ته راوړنه به دا وي، چې دوی یو د بل مختړي او ورسترړي دي یا به دا ووایو، چې دا راتلل، ... یو خپلواک کړنوی دی او دا راغلم او نور یې بدلونونه دي، نو له دې څخه باید داسې وپوهیږو، چې دا باید د هغه حالت د را، در ، ور سره بدل نه شي.

دلته دې ګران ژبپوهان او نور مینه وال مرسته وکړي، چې همداسې یا بل ډول باید و ښوول شي یا ونومول شي.

پروت حالت

په پښتو کې اوبلیکوس – یا پروت حالت لرو، کله چې نوم او نومځاینیوی سره اړونده ادپوزېشن ـ (که پسېځاینیوی یاپوستپوزېشن) ولري.

دا پیژند چې اوبلیکوس اړوند ادپوزېشن(مخځاینیوی، سنترپوزېشن او پوستپوزېشن) ولري، خو د ما د څېړنو له مخې پښتو یواځې د اړونده اوبلیکوس حالت لپاره یواځې پوستپوزېشن یا پسېځاینیوي لري.

د دباندنیو ژبو څخه داسې شنني لرو، چې نوموېي اوبلیک حالت کې دی، که اوړوند یې یو ادپوزېشن ځای شوی وي.

دلته دې ته اړتیا شته، چې وګورو، اړونده حالتونه کوم ادپوزېښنونه لري.

ما په خپلو لیکنو کې دا ښوولي، چې موږ د اوبلیکوس یا پروت حالت کې یواځې پسېځاینیوي لرو.

د دې ښوونو له مخې، چې پښتو ژبه ادپوزېشنونه له ډلې څخه یې سنترپوزېشنونه ولري، نو موږ به په لاندې غونډلو کې

له ځلمي څخه (سره،کره)

تر تا پورې

په کور کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اونورو

که ولرو: له ...څخه(سره، کره) ، په... کې. تر... پورې سنترپوزېشونه وي، حو دا مختړي يې د نومويونو اړونده مورفيمونه دي، چې خپلواک څه ترې نه پوهېدل کيږ. او دا د نومويونو پسې چې راځي، پوستپوزېشنونه دي.

مختړي، وروستړي، سربل او اوستربل(زه په رښتيا نه پرېپوهيږم)

غوره ستونځې

په پښتو ژبلار - ژبه کې دموږ غوره ستونځې او د ټولو ژبپوهانو، ژبپوهاندانو، ژبمينه والو او ليکونکو ستونځې څه – او کومې دي؟

دا ټولې ستونځې، چې بنستيزې دي او تراوسه ورته چا پام نه دی کړی، هغه حالتونه يا څنګه والی او کهغواړي اړيکوييزې ستونځې دي، چې په پښتو کې نه – نه بشپړې څېړل شوي او يا نه سم ترېپوهېدلي. دامې زياتې روښانه کړي او اوس به يې هم داسې لنډې په ګوته کړم.

د ما مېدنې: په لومړي سر کې مې دي ته پام شو، چې د پښتو په حالتونو کې موږ يواځې پسېځاينيوي يا پوستپوزېشنونه لر. اوس مې د لومړي ځل او لومړي کس په څېر دي ته هم فکر شو، چې پښتو يواځې دا داسې وروستړي يا پسې تړلي يا نښلول شوي لري، خو مختړي هم نه لري. دا خو د ما له لورې داسې لږ زياتی هم برېښي، خو داسې ده.

لکه – وال: ليکوال، غروال، کوتوال او همداسې. ليوالتيا، زړورتيا، سپينوالی، توروالی. دا چې کوم يې له کومو ژبتوکو سره راځي، هغې ته دې ګرانلوستونکي هم پام وکړي او زه به يې هم وليکم.

د پښتو څنګه والي، پېر يا حالت ته د مشورې لپاره.

دا څنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو:

١ – نوميز څنګه والی:(څوک، چا)، (څه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – د خاوندوالي ځنګه والی: (د چا، د څه)

۳ - داتیو ځنګه والی: ا - (له چا) ، (له څه)،ب - (وچا)،(وڅه) پ – (په چا، په څه)، ت - (پر چا، پرڅه)....

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا ځنګه ونومو، یا نومول شي(که وي) . دې نورو کې -ګومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول دي، ځو ۱ – د کړوني په ځنګه والي او ۴ – د پربېکړوني یا نه کړوني په ځنګه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمې)«۵» (وکور) «۶»ته ولاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکۍ (پرسر)«۱۰» باندئ کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړئ حالتنه دي.

دا پورته پېرونه یا حالتنه په پښتو: ۱ – په پښتو کې رکتوس یا کړونی حالت دی او دا نور ټول اوبلیکوس یا پراته، ژوړند یا ښهیې: نه کړونې حالتونه دي او نور.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی ليکلی، باور وکړئ، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وايې او که ځنګه؟

که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي يا وه، نو يو کار به مو سرته رسولی وي. هيله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

د ما برېښنا پته: smakhan1946@gmail.com

سنترپوزېشن؟؟

ما په خپلو ليکنو کې په ځانګړې توګه د حالتون او اړيکويونو له امله، چې په هکله مې يې څوليکنې کړي، پوره ناسمونونه هم کړي، خو دا هغه ناسمونونه دي او ګومان مې دی دا اوس به مې لږ. د واک لاندې راوستې وي او سم به وي او دا لا تراوسه پورې د موږ ژبپوهانو هممهغسې ليکې، سره همغږي شوي نه يو، خو بيا هم د ژبپوهانو مرستې ته اړتيا شته.

زه تر اوسه پورې په دې اند وم، چې ګوندې دا لاندې چې څه ليکم، سرکوم پوزېشنونه يا اړيکويونه به وي، خو راته چوته شوه چې داسې نه ده. وهر يوه ته به پام وکړو، خو دا ولې؟

زه چې څه د پښتو ګرامر په هکله ليکم، هغه د الماني په مرسته دي او نه پوهېږم، چې په پښتو کې به دا هم په دې غزونه ليکلي او څېړل شوي وي، که نه؟

ما په خپلو پخوانيو ليکنو کې هم دا هر څه د وړانديز په توګه ليکلي دي، خو دا چې په پښتو کې يې په هکله ماته څه نه دي څرګند او يا نه شته، نو تېروتنې به په کې وي او دانو يواځې يو کس شايد ونه شي کړی، مرستې ته اړتياشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسو د ځنګه والي یا حالتون او همداسې د پرې – پوست – سرکومپوزېشن په هکله پوره څه لرئ، نو هیله ده، چې دابه راته زما په برېښنا پته راولېږئ، چې زه به مو د مننې پوره وړی وم.

کابل ته که و کابل ته

پوښتنه وه: ،،کابل ته ورسېدم،، او که ،،وکابل ته ورېسېدم،، کې

کوم سم دی؟

یادونه: که له دې څخه د مخه پهېښتو حالتونو پ،هېدل، نو دې پوښتنې ته اړتیانه پېښېدله، ځهکه هلته بهپوهېدلی وی، چې دا مورفیم و د نومځاینیوي دنده بدلوي او دانومځاینیوی د کړوني له حالت څخه د نه کړوني و حالت ته راولي، خو بیا هم لوستل یې راتهګتور برېښي.

ډېرو ګرانو! باور وکړئ، چې ستاسو وخت لکه څنګه چې دما وخت ډېر ارزښت راته لري او هېڅ وخت به ستاسو وخت له بېځایه پوښتنو سره تېر نه کړم.

ملګرو پوهېږم، چې دا پوښتنه به زیاتو او په ځانګړې توګه پرته له کندهار څخه د نورو ځایونواوسېدنکو ته آن چې لږ ناروا وبرېښي. موږ ورسره سوچ، بوچ نابلد یو. دا هم - لاتراوسه په دې اند یم- چې د لومړي ځل لپاره د ما ژبلاریزه میندنه ده، نو له دې امله یې بیا بیا د ما دا ډول لیکنې د ګرانو لوستونکو سره ګډوم.

کوم سم دی؟

،، وکندهار ته ورسېدم،، سم دی.

ولې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورږ په پښتو کې دوه ډوله حالتونه لرو.

لومړی-- رېکتوس یا ولاړ حالت او یا کړونی حالت دی، پوښتنې یې:څوک لو کوي او چالو وکړ.

دویم-- اوبلیکوس، چې ما پروت حالت بللی، چې کړی شو زوړند یا مائل- یا نه کړنی حالت یې هم وبولو. هغه ټول نور حالتونه خوندي لري، چې پښتو کې یې لرو او په خواشینی باید ووایم، چې نومونه یې نه شم ایښولی او غواړم هم نه، خو داذا لاندې یې د الماني داتیو حالت ته ورته دي، خو هرو مرو د پښتو او په ډېرو لارو، چې غوره یې دا لاندې دي:

یواځې بېلګې یې راوړم: له کابل څخه(سره، کره)، پرکابل باندې، په کابل کې، تر کابل پورې، وکابل ته او نور.

په پورته کې ،، له، پر، په، تر ،و ، او نور مورفېمونه دي، چې خپلواک څه نه وایي یا څه ترې نه پوهېدل کیږي، خو د نومونو او نومځاینیوو سره یوځای حالتونه جوړوي او

،، څخه ، سره، کره ، کې، باندې، پورې، ته او نور،، پسې ځای نیوي دي، نو په پورته کې ،، کابل ته،، به د دې ژبلاریزه ښوونې په بنسټ رېکتوس یا ولاړ حالت وي، له دې څخه دا پوهېږو چې څه به کوي، خو څه نه کوي، نو له دې امله ،، و ،، باید ورسره وي، چې ،، وما،، یا ،، وکابل،، اوبلیکوس یا پروت حالت دی، چې له دې امله ژبلاریز سم دی. په هکله یې د ما ،، د پښتو ژبلار(د ښوونځي لپاره ،، کتاب کې هم شته.

دا چې څوک یو څه څنګه بولي یا وایي، نو غوره نه ده. دا چې یو څه پوهنیز څنګه دی داغوره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنی بنسټیزه وینا: یو څه تر هغې پورې سم دي، تر څو یې چې چا مخامخوالی نه وي ښوولی. نو دا هم تر هغې پورې سم دی، تر څو پورې یې چې چا مخامخوالی پوهنیز نه وي ښوولی.

ډېره بخښنه به راته کوي، چې په دې روژه کې مو سترې کوم. لوی څښتنم راتهروغ لره او راڅخهزړهبدپ نه شی. د کمنتونو مو ډېره مننه

لنډ: د روانونو لپاره څه غونډالې:

۱ - هغه زه ووهلم.

۲ – د هغه کور

۳ – ما وهغه ته کتاب ورکړ.

۴ – ما هغه ته کتاب ورکړ.

موږ دوه ګرامري حالتونه لرو:

یو: رېکتوس یا ولاړ حالت. دا کړونی حالت دی.

دویم: اوبلیکوس، چې ما پروت حالت بللی، خو کېدی شي زوړند حالت یا نور هم ښه، نه کړونی حالت هم وبلل شي.

روښانونه:

په ۱ – کې: هغه کړونی یا رېکتوس حالت دی او زه پرېکړونی یا اوبلیکوس حالت دی، چې په الماني کې دې ته اکوزاتیو حالت وایي.

په ۲ – کې: د هغه کور ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی او ،، د هغه،، د خاوندوالي حالت اړونده نومځاینیوی ورسرهیې اړونده ،، ډډ ، دی. دا پروت – یا نه کړونی حالت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۳ – کې: ،، ما ،، ولاړ یا کړونی حالت او ،، و ،، د اړونده حالت مورفیم او ،، وهغه،، اړونده حالت ته د نومځاینیوي په ځای دی.

دا پروت حالت دی.

په ۴ – کې: ،،هغه،، یواځې د کړوني او یا پرېکړوني لپاره په اړونده غونډاله کې راځي، چې له دې امله کلیوالي ویېنه او معیاري یې د ،، وهغه ،، سره ده.

پوهنیزه وینا: یو څه تر هغې پورې سم دي تر څو یې چې مخامخ شننیز نه وي بنودل شوي

کازوس رېکتوس او کازوس اوبلیکوس

پیل یادونه: ما په دېرواره حالتونه لیکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپیر لري. ما پخپله دېرې لیکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅېړو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبلیکوس

Ca|sus rec|tus,د رکتوس – یا ولاړ حالات

ویي پېژند: ژبنیز نومیز<u>Nominativ</u> ولاړ حالت کلیمې سرچینه: لاتین "casus rectus" ،،نبغ، ولاړ حالت یا څنګه والی،، ، همغه پرېپوهنیز یوناني "ptōsis orthē" مخ ته لرو.:

مخامخ ویي یې<u>Casus obliquus</u> اوبلیکوس حالت دی.

نومیز حالت رېکتوس حالت دی: دا کړونی حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ویل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ــــ په بنسټيزه توګه دې ته مخامخ يا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبليکوس دی، چې څنګيز، ننوتي، پروت، ... حالت دي.

(Casus obliquus (Deutsch

اوبليک څنګه والی:

ويی تربپو هېدنه/ پېژند:

۱ – ژبنيز: نه ولاړ -، پروت –، ننوتی – ، وتلی او يا کوږ څنګه والی (حالت). له دې امله به بسيا وکړي، که پروت حالت يې وبولو.

اوبليکوس يا پروت څنګه والي دا لاندې څنګه والي خوندي لري:

بلواک څنګه والی: جينيتيو، داتيو، اکوزاتيو، ابلاتيو او دا اوس هم غږيز

د کليمې بنسټ: له لاتينبلواک حالت يا – څنګه والی، چې يوناني پوهېدنه يې هم همدا ده

بلواک کازوس، اوبليک کازوس، ناولاړ، زوړند يه پروت څنګه والی.

۱ – کازوس اوبليک جينيتيو، داتيو او اکوزاتيو دي. دا مې په بل ځای کې څېړلي، چې په پښتو کې نور څنګه والي هم شته، لوريز، چې وروسته پوره څېړل شوي دي، **د پوره څرګندونې لپاره دې هلته وکتل شي.**

د نورو حالتونو لپاره مخ ته ځو:

يادونه: که دا لاندې بيا هم راغلي وي، لوستل يې بد نه دي.

Enklitische Pronominaاينکليتيکي نومځاينيوي.

اينکليتيکي نومځاينيوي يوه کيدنده لري، چې له يوه کړنوي سره ورزيات يا ورسره ونښلي يا ورسره ويلې شي. کړنوی + ځانيز پسې تړی. ډېر زيات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو ليکنيزه ژبه کې ترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېه کیږي یا دا د کړنوي سره یوځای په یو بل کې سره وېلې یا ولې شوي، چې یو نوی ویي منځ ته راوړي چې د دې ترنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلګې په توګه: اینکلیتیکي نومځاینیوي د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

ګډوله کونه

– کړنویي + ځانیز پسېتړی په وییںژبه او لیکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه یې

– ځانیزمختړي نومځاینیوي یا اینکلیتیکي نومځاینیوی + کړنوی، چې دا دواړه به لړ د څېړنې لاندې ونیسو.

دا نومځاینیوي، نو څنګه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښایم. که غواړې وتا ته عکسونه ښایم.

دا نسبتي وی و پسې ځاینیوی یاپوستپوزېشن ،، ته،، ته یو اوبلیک دی. او د الماني داتیو څنګه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څیر د موخه لور (چېرته) دنده لري. بېلګه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندې (اړیکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړیکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړیکوی) وتا(حالت) ته (آړیکوی) دروړه.

ګورو، چې ټول اړیکویونه پسېځاینیوي یا پوستپوزېشنونه دي.

دا مې تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

د اینکلیتیکي نومځاینیوي څلور دندې: دې، مې، مو، یې....

دا څلورواړه په یوه ګډوله یا لړی څنګیزه غونډاله کې

زه دې دلته راوغوښتم، چې ته مې ولیدې او هغه مو، چې ولیده دایې وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوریز نومځاینیوي

لوریز نومځاینیوي: نومځاینیوي را، در، ور یوه لور غوره کوي، نو له دې امله لوریز نومځاینیوي.

لرو: - (را، در، ور) (سره،څخه،کره، ته، پورې، کې، باندې،...)

په پورته کې په لومړي نوکانو کې نومځاینیوي دي او په دویم کې اړیکویونه یا پسېځاینیوي دي، چې په نومځاینیوو پسې تړلي راځي. دا بیا داسې همم لیکلی شو:

له ما، له تا، له موږ،له هغه......سره(څخه، کره) ، وما ته، وتا ته، وهغه ته، پر میز باندې یاپر هغه باندې....په کور کې

—— داسې له یوه توري جوړ نومځاینیوي شته، موږ چې یو څه کوو، په پای کې د هغه کړونې پسې نومځاینیوی(انکلېتیکي نومځاینیوي بلل کیږي(په لیکنه کې یې پېژند شته)) ورزیاتوو یاورسره نښلوو

بېلګې یې: ځم، ځو،ځې ، ځئ، ځي(د دریم کس ن، ښ یو او ډېرو لپاره).

دا یو وییېزې یا له یوه ویي جوړې پوره غونډالې دې.

—— له بلې لور له داسې کړونو سره دا را، در، ور نومځاینیوي مخ ته تړل کږي او کړنویي پسې هممهال دا د –م، -ې، -ئ او نور هم تړل کیږي او داسې یوووییزې پوره غونډالې جوړوي: درځم، راځې، ورځم او نور. دا به د روستاړو او مختاړ او – مشوره. څنګه ونوموو. دا لوریز نومځاینیوي، کړنویي سره د مخه تړلې او پسې تړلي یې دا اېنکلییکتیکي نومځای نیوي دا یوه کړنوویي او دوه وو نومځاینیوو سره په ګډه یوه یووییز هغونډاله جوړوي.

دې برخه کې هم نېمګرتیاوې شته، چې

یادونه: په دې هکله مې – د ما نوې میندنې کې- هم پوره لیکنه شته

Ablativ (Deutsch) ابلاتیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويي پېژند: لاتين ژبلار: ابلاتيو د پرېديکات نږدې پېژندنې ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کړنه کيږي. دا داسې کارول کيږي Ablativus instrumentalis اله ييز ابلاتيو: د پوښتنې په ځواب کې:،، له څه ياڅه شي سره،،؟ ، ،، د څه له لارې څخه،، ؟، ،، له چا سره يوځای،،؟

Ablativus separativus – د بېلېدنې ابلاتيو: د بېلېدنې ابلاتيو پوښتنې ته دئ، چې : له کومه څخه،،؟ ، ،، له څه څخه،،؟

Ablativus comparationis

د پرتله کونې ابلاتيو له و چا ته يا نسبت و چا ته سره

Ablativus limitationis

د کليمې د رابندونې ابلاتيو په پوښتنه،،په کومه اړيکه کې،،؟

Ablativus locativus

ځايټاکنيز ابلاتيو و پوښتنې ته ،، چېرته،،؟

Ablativus temporalis #

د مهالټاکنې ابلاتيو و پوښتنې ته ،، کله،،؟ ، د،، د کوم وخت په دننه کې،،؟

Ablativus mensurae

ست- يا ډېرئ – يا څومره والي ورکړه، و پوښتنې ته ،، په څو،،؟

Ablativus qualitatis

د څنګه والي يا خوي ابلاتيو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په ځنو ادبياتو کې د خاوندوالي مورفيم بلل کيږي او ځنې يې بيا په بلابېلو لاملونو د مخځاينيوئ(پرېپوزېشن) بولي، خو دا چې دا يو مورفيم دئ او خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفيم يې سم دئ. بېلګه : د کور ښکلی باغ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Vokativ د غږ کولو حالت

په پښتو کې د غږکولو په حالت کې د ناغږيزو تورو پسې يوه ،، ه ،، ټړلکيږي(دا خو ځانله د دې سره نه دی، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو ته دې يې په ګډه فکر وشي.

بېلګې: ورور، وروره،

سړی، سړيه

ملګری، (اې) ملګريه.

د ښځينه وو لپاره :

بېلګې: مور، مورې،

خور، خورې

د ډېر لباره په ټوليزهتوګه باور لري، چې غږيز/ ډېر = اوبليک/ډېر

بېلګې: ګران ملګري، ګرانو ملګرو!
ښځې/ (اې) ښځو!

پسې نومځينيوي د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره ليکنې کړي، نورې نه پرېکوم، خو ستاسو پام يواځې د ې ځنې ځانيزو نومځاينيوو ته رااړوم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومځاينيوي)

اشاري نومځاينيوي (رکتوس)

دا، دغه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور اشاري نومځاينيوي: هغومره، دغسی، داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې ... دومره ، هومره، دومره...څومره داسی، داسی، همدا، همداسې، همدغسې دا، دغه،دغې،هغه،هغې

لوريز نومځاينيوي: د اړيکويونې سره دا لوريزې ټوټې د پوستپوزېښن د لوريزنومځانيوو کيږي. سره تړاو يا تړنه.

دا لوريزې ټوټې : را، در، ور دي، چې د پرېپوزېشن په څېر د اړيکويونو په څېر د کړنوييو سره نښلي يا ويلې کيږي. يو څو بېلګې...

د پوښتنومځاينيوي:

څوک، چا، څه، څو، څومره، کوم...څومه، څنګه، څرنګه

Indefinitpronomina ((ناتړلی نومځاينيوي

څوک،څه، څو، کوم، يو شی، يو څوک، يو چاته، د يوهچا، څومره، ځنې، هر، ټول، نور، هېڅ

په ژبلار يا ګرامر کې ناتړلي ياخپلواک نومځاينيوي د نومځاينيو لاندېډله جوړوي(برخډله مې ليکله وه، خو د لاندېډلې او برخډلې په منځ کې مې توپير ته پام نه وو). د و ي دوي مو يوګونو يا افرادو ته پام اړوي، چې د هغوي ايدنتيتي له نږدې نه ده ټاکل شوې يا د ناټاکلې ګڼون (تعداد) افرادو همداسې په افرادو (يوګونو کسانو) باندې شتونوينا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناتړلي نومځاينيوي له و مخ ته تړلو وييونو سره:

هېڅ څوک، هرڅوک، لږڅه، يو څه ، يوڅوک

Unbestimmter Artikelناټاکلي پيژند نخښې (ن،ښ)

يادونه: دا د الماني ژبې يو ځانګړنه ده، په دا ناټاکلی ارتيکل نه شته.

١ – رکتوس: (ن،ښ)يو، يوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – اوبلیکوس: (ن،ښ) یوه، یوې

یادونه: ۱ – داپورته داسې برېښي، چې ګونډې د بېلګې په توګه یوسړی راغی. یوه ښځه راغله او

۲ – یوه سړي وویل. یوې ښځې وویل.

دا دواړه حالتونه کړوني دي او د پښتو ژبلارې له مخې او د رکتوس او اوبلیکوس د پېژند له مخې باید رکتوس وي، نو اوبلیکوس به یې څه وي؟

اوبلیکوس: له یوه سړي. له یوې ښځې. دلته له د یوه مورفېم په څېر راغلی، یو پروت حالت دی.

دا موضوع هم دما نوې مخامخونه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

موږ د نورو ژبو څخه ګټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه ګټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنیزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بیا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای یې بېغږه توري وی، -م،-ت،-ش پسې تړلي او که پای یې غږلرونکي توري وي، نو بیا پسې -یم، -یت او –یش پسئ تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځی ... او ور خو موږ مې (دې، یې) په پښتو د کړنوي پسې، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځاینیوو پسې بیا مې، دې، یې مو د مخه وڅېړل.

د دې یو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د ګړنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه دکړنوي پسې تړلی یا سره ویلې شوې شته، خو د خاوندوالي نومځای نیوي خپلواک شته دی او په درې کې دا نه شته یا داسې نه دي.

دا نور نومځاینیوي به د څنګه والي یا حالت نومځاینیوي وبولو او ګورو، چې د اینکلیتیکي نومځاینیوو سره توپیر لری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما (د ما، یما) پوښتنه

دا پوښتنه مې د ملګرو څخه کړې وه.

لرو: یما، یمونږ، یتا، یتاسو، زما، زمونږ، ستا، ستاسو، دما، دمونږ، د تا، دتاسو.

د ژبلار له لارې کوم سم دي او ولې؟

په هکله یا ځواب کې د ګرانو م ک ملګرو اندونو داسې لنډیز:

یو ا: ځنې په دې اند دي، چې ګوندې لیکنې ستونځمنوم او داسې دي د .... دي

یو: ځنو ته د داسې پوښتنو او لیکنو منځ ته رااچول نا اړین او ناسم برېښېده، ځکه چې دا لهجې یا ځای اړونده ویېنډولونه دي او درېواړه سم دي.

دوه: نورو هم دا ویل، چې دا لهجې دي او په ټولو ژبو کې شته.

درې: داسې اند هم شته وو، چې په دې پرېکړه شوې، چې زما، ستا، زمونږ، ستاسو غوره شوي او بس.

یوه یادونه: زه له خپله ځان څخه څه نه جوړوم او نه لیکم، چې نورو ژبو یا لږترلږه الماني کې یې انډول نه وي. پیداېښتي ژبې پوره دي او په ژبلار سنبال. پیداېښتي ځانګړنې یې هم ځانګړې لارې لري.

دما د م ک ملګرو! دما هغې پوښتنې ته او د تاسو اندونو ته په درناوي داسې لیکم:

په ډېره خواشینۍ باید دا هم ووایم، چې زه یو لور او تاسو ټول بل لور یاستئ او دا هم د ما د ملامتۍ لامل باید وي، خو زه چې هر څه راوړم، پوهنیز لامل به ورسره وي، دا سرسختي نه ده او که وي وبه ګورو، چې زما لیکنه بیا څنګه ناسمه په پوهنیزو ویناو یا لیکنو اباده ښولکیږي.

یادونه: زه پوهیږم، چې کوم منل شوی دی، خو په هغه پوهنیز او منلو لامل یې نه پوهیږم، چې کوم دی او ولې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا په دې ګوته پورته کیږي او که پوهنیز دلایل راوړل کیږي؟

که چا داراته ولیکل چې زما اند ناسم دئ او که نه نو څنګه؟

د پوهنې وزارت نصاب غونډه کې بله د منلشوي وي ببلګه، چې د عربي مایع لپاره یې انډول پیدا کاوه: زه په دې غونډه کې پخپله ناست وم او په دې پرېکړه کیده، چې د عربي مایع انډول پښتو باید ،،اوبلن،، ولیکو، چې دا ډېر ناسم دئ او دا یواځې او یواځې د واورو – چې اوبه شوې نه وي- خوي دئ او نه د نورو مایعاتو. که ما هرڅومره هڅې وکړې او دلایل مې راوړه، نه منل کېده، چې ګوندې زما یې له ژبې سره څه.

له دې داسې برېښي، چې ګوندې ژبه دمصلحت خبره ده او دا سمه خبره نه ده. ژبه له پیداښته شته او پیداښت مصلحت نه مني. په دې هکله مې لیکنه شته.

د موږ ژبې ته ډېر څه ناسم راننوتلي، چې یواځې دما ورته فکر شوی او په هکله مې یو کتاب لیکلی، چې د کتابتون.کوم درنې خپرونې کې خور دئ.

دژبې په هکله هلته زما د پښتو په هکله دا لاندې دوه کتابونه دکتلو دي او که څه په دلایلو ناسم وو، نو ماته چې هره جریمه ټاکئ منم یې، چې وړاندیز مې دئ د ناسمون په حالت کې ډاکتري راڅخه واخلئ، د ناسمو کړنو له امله او که نه، نو بیایې راسره ومنئ او د ستونځو ګاللو لپاره راته د پښتو ډاکتري راکړئ. د ما دا ټول کار لږ ترلږه د پنځلسو کالو کار دئ.

په هکله یې کتابونه:

لومړی: د پښتو ژبلار (ګرامر(

دویم: په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه.

تاسوچې همدا شمېروني ته ورکړئ، داکتابونه درته درکوي او یایې کتابتون.کوم کې کتلی شئ.

اوس دا لاندې:

۱ – زه به هیڅکله هم داسې څه ونه لیکم، چې یوه پوهنیزه موخه مې په کې نه وي او زما په اند یو سم ځواب ورته ونه لرو، ستاسو وخت بېځایه نه نیسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې نه وایم، چې ۹۵٪ کې، ځکه چې پوهنیزو خبرو کې یواځې سم او ناسم شته.

هغه بله غوره خبره چې په یاد یې راړم داده، چې ماهیڅکله داسې وی نه دئ کارولی، چې ما جوړ کړی وي او موږ ورسره بلد نه یو، خو زما د لیکنو سره دا نابلدتیا شته، چې دباندني ویونه په کې یانه شته او یا ډېر کم دي، خو ناپوهوړ څه مې نه دي لیکلي.

۲ – ایا دا لهجه یا بلډول ویېنه ده؟

نه! دا لهجه نه ده، چې په ۳ ـم کې ګوته ورته نیولشوې.

لهجه یا بلډول ویل نو څنګه وي؟

لهجه د یوه وي ځای اړوند بېلابېلو ویلو ته وایې، لکه: یما، یمو، یتا، یتو، یموږ، یمیږ. دلته دا ،، ږ ،، هم په درې ډوله ویل کیږي، چې دا هم بیا درې لهجې یا بېلابېلې ویېنې دي او یا دا: موږ کور ته ځو. یو ډول ویېنه او بله ډول ویېنه یا لهجه بې: میږ کېږ ته ځي (که دا مې سمه نه وي لیکلي، راته سمه یې کړئ او ماته به بخښنه کوئ.(

۳ – دا ما چې یې په هکله پوښتلي، دا د یوه څه لپاره درې بېلابېل ژبتوکي دي او دا د ملکیت یا خاوندوالي لپاره نومځاینیوي دي.

د خاوندوالي لپاره په الماني کې د لومړي کس لپاره mein د خاوندوالي پرونوم یانومځاینیوی دئ او انګرېزي کې یې my دئ.

د دې لپاره موږ په پښتو کې درې بېلابېل اندول کاروو، چې زما له انده یو یې باید سم وي، که څه هم پیداېښت ناسم څه موږ ته نه راکوي، خو دا د وخت په تېرېدو سره بدلېدلی شي یا بدلیږي.

موږ وایو: لومړی کس: یما،زما،دما،

دویم کس: یتا، ستا، دتا

دریم کس:د هغه (دهغې(

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا درې ډوله نومځای نیوي دلومړي او دويم کس لپاره دي او د دريم کس لپاره ځانله ،، د هغه(دهغې)،، دی. زموږ د پښتو د پوهنتون استادانو هم په دې هکله ليکنې کړي، چې ما يې ليکنو ته په خپل ګرامر او بل کتاب کې د سمون په هکله ليکنې خورې کړي.

په پورته کې د دريم کس لپاره ،، د هغه (د هغې)،، کې ،، د،، د ،، هغه(هغې)،، سره د يوه وی په څېر نه او بېل ليکلکېدی شي يا کيږي، نو دلته به ووايو، چې دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دی او هغه پرونوم سره مل راځي.

د ،، د ،، تولیز کېدنه: که داسې ترې پوه شو، خو په دې لومړي او دويم کې به هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم وي او له دې امله به دا ،، د ،، له ،، ما او تا،، سره دما، دتا د ژبلار له لارې سم وي.

نو: له دې دريو څخه د ژبلار له لارې دما، دموږ، دتا د تاسو، د هغه(هغې)، هغوي سم دي او بس.

يادونه يا زماتېنګار: تر هغې، چې تاسو ګرانو لوستونکو دانه وي رد کړی يا د دې بل سموالی راته په دلايلو نه وي راښولی، نو دا به سم وي.

و ما ته به بخښنه کوی، که ستړي کوم مو.

يوه څنګيزه يادونه:

تراوسه پورې مې د خاوندوالي حالت کې يو پوستپوزېشن يا پسېځاينيوی وميند او هغه ،، لپاره،، دی.

الماني او انګرېزي يې: für and for

پام: دا د ،، پار ،، لپاره يا په ځای نه دی، نو سره ګډ ليکل کيږي، ځکه يو وی دی او نه ګډوله.

د ،، پار ،، لپاره الماني او انګرېزي هغه غوره يې: because of and wegen

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبلار کې نوې میندنې

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

پیل یادونه: ژبه پیداښت دئ او څوک په پیداښت کې ګوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هرومرو به ناسم وي. دا په دې تربېوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیداښت څخه راپیدا څه مې سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي.

هیله ده، چې ویې لولی، مرسته وکړی، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ ــم په درې بجو مې خوب کده وکړه، د همغه خپل چرت له امله، خو دژبې په هکله مې میندنې وکړې، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توګه یې له تاسو سره ګډوم:

لومړی: د ماپخوانی اند د ځنو اړیکووینو یا که غواړی، د ادپوزېشنونو په هکله

دویم: څنګه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس مې ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومځاینیوي، یا مرستندوي نومځاینیوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتیو حالت کې – یو اځې پوستپوزېشنونه (پسې ځاینیوي) لري.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بنه ناسم پښتو ژباړلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

و لومړی ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنې ګډوله اړیکویونه به ګونډې سنترپوزېشنونه وي:

له....څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندې، تر.... پورې، و ... ته او نور. ګومان مې دا هم وو، چې ګونډې پښتو به مخ ـ پسې – سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم: څنګه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره ګډوم.

د پښتو څنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه یا مرسته دا څنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو: دلته یواځې د پوښتنو له لارې.

۱ – نومیز څنګه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ – د خاوندوالي څنګه والی: (د چا؟، د څه؟)

۳ – داتیو څنګه والی: ا – (له چا؟) ، (له څه؟)،ب – (وچا؟)،(وڅه؟) پ – (په چا؟)، (په څه؟)، ت ـ (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ټ – (ترچا؟)، ترڅه؟)،

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنګه ونوموو، یا نومول شوي (که وي). دې نور کې- ګومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتیو څنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول دي، څو ۱ – د کړوني په څنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په څنګه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

داسې یې ځوابوو یا روښانه کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمې)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکی (پرسر)«۱۰» باندې کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پېرونه او که غواړئ څنګه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنګه والی لیکلی، باور وکړئ، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که څنګه؟ که دې کې هم هر څنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

اوس راځو:

و دریم ته: دا اوس مې ورته پام راګرځېدلی نومځاینیوي.

دا کوم دي؟ دا را، در، ور دي او مې، دې، یې، چې د کارونو یې بېلابېل ځایونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ – موږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي یا پوره او که هرڅنګه یې بولې نومځای نیوي لرو:

مې، دې، یې. د دې ،،یې،، نارینه، ښځینه او ډېر هم همداسې دي او د ،،مې، دې ،، لپاره وایو چې ،، مو،، . پوښتنه دا ده چې به د دواړو لپاره وي او که د یوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف ۱ ۱ – که ووایو: کور مې(دې، یې) سپین دی، نو پوهیږو، چې دا د خاوندوالي نومځای نیوي دي او که ووایو:

الف ۱ ۲ – که ووایو: کتاب مې (دې، یې) واخست، نو دلته دا بیا نومیز حالت دی. دلته بیا د کړوني په څېر رامنځ ته کیږي. هیله ده، چې په دې هکله به هم کران مینه وال مرسته وکړي.

الف ۲ – همداسې د داتیو لپاره هم دا لاندې نومځاینیوي لرو:

را، در، ور، چې زیات یې هم همداسې دي.

د دې لپاره به یې الماني او انګریزي انډول راوړ او وبه ګورو، چې دا هم همهغسې موخوردي
ب – څنګه والي یا حالتونه.

ب ۱ – د خاوندوالي څنګه والی یا حالت

انګرېزي نومځاینیوي د خاوندوالي لباره

His yuors my

الماني...........................

Sein dein mein

انډول پښتو یې د ساده یا نیم – یا خاوندوالي نومځای نیوو سره.

مې دې یې

پښتو پوره یا ورسره بلد نومځای نیوي

دما دتا د هغه... او نور

یادونه ښځینه او ډېر یې په پام کې نه دي نیول شوي.

(My (mein) house (Haus

کور مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دماکور

ب ۲ – د داتیو ځنګه والی یا حالت

را – ، در- ، ور – (څخه، سره، کره، باندې، لاندې، کې، پورې، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوګرځوو، نو دا پورته اړیکویونه ټول د داتیو په ځنګه والي کې دي.

له ما – ، له تا – له هغه (هغې) –(څخه، سره، کره) او

پر... باندې، پر (ما، تا، هغه...) باندې او پورې، په (ما، تا، هغه، ...) کې، تر ...پورې، و ... ته

(و....) په کندهارۍ ګړدود کې په روښانه توګه شته

کور مې، – دې، – یې،

انګرېزي نومځري د داتیو لپاره

him you me

الماي نومځري د لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومځري نومځاینیوي) د داتیو لپاره

را در ور

دا پورته، مرستندوی (؟) نومځاینیوي د یو او ډېرو لپاره هم دي او ټیک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتیو حالت ښاییاو دا لاندې یې بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړنې له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مې دی، چې داپرېکړه- که راسره ومنل شوه – نوې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم: پښتو ژبه یواځې او یا لږ تر لږه د داتیو حالت کې یواځې پوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

دا له... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر...باندې، تر... پورې او نور سنترپوزېشنونه نه دي؟

هغه اړیکویونه چې د را، در، ور سره راځي، برېښي چې بوستپوزېشنونه دي.

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه ترېيپوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یواځې د یوه نومځري سره پرېيوّېدنهلري یا یې پهواک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دیَ او له مې، دې، یې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر...، د داتیو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه،... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل یې دا دیَ، چې دا له، .... په را، در، ور کې دننه یا خوندي دي.

یو څو بېلګې:

له ما(-تا،-هغه....) څخه ولاړ. را (در، ور) څخه ولاړ.

تر تا پورې درورسېد. درپورې در ورسېد.

یادونه: که دا سم وي، نو ګورو، چې تر موږ تل ناسم او زیات کاروو.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي، داچې دا له، په، پر، و، تر نو په الماني او نګرېزي داسې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انګېرل:

١ – له... څخه، یا ځانله له vor; from

٢ – تر یا تر ...(پورې) bis; until

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – په... کې im, in

۴ – پر.... باندې یا پر auf, of

۵ – و....ته zu, to

۶ – له .. سره mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

یوه بېلګه: سپین راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسيږي.

شپين له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې ذرورسيږي.

دلته دې اړوند دي ته هم پام راواړل، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ورغي هم شته.

دا د څېړلو خونديونه راته پيچلې، خو له ردولو یا مخامخوالي راته ازاده یا خپلواکه برېښي.

بيا لنډ: له، تر، په، پر، خپلواکه پربيو هېدنې نه لري او د اړيکويونو یا پسېځاينيوو په واک کې دي..

هيله ده، چې پر دې باندې به يو له بل سره ګرمې خبرې ولرو.

د پښتو حالتونو د ستونځوبيو بريا

څنګه دې لاس ته راوړنې ته بريالى شوم؟

ډېر خوښ يم او باوروکړی، چې ورته پام مې شو، چې دا کار خو د لومړي ځل لپاره د ما موندنه ده او د ډېرو کلونو د څېړنو لاس ته راوړنه ده، چې غونډه شپه مې خوب کډه وکړه. د ما ډېر څه، چې څه مې کړي یا څه بايد وکړم، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې په چرت يا د شپې په فکر ګرنجولو- مه راپورې خاندئ، دا تکيه کلام لکه چې کارول کيږي- کې را پيدا کيږي. خو اجازه راکړي، چې له هر څه څخه د مخه يوه اړينه يادونه وکړم.

اړينه يادونه: باور وکړئ، چې ځانپالی نه يم او بل د ليونتوب يا د زورواکوال ګومان مې هم په ځان نه راځي. دا بايد روښانه کړم، چې تر څو پورې دا د ما په پوهنه ولاړ ماته راپيدا اند چا په پوهنيزو دلايلو نه وي رد کړی، تر هغې پورې بايد سم وګڼل شي او که داسې وي، نو بيا موږ ټولو ته د دې بريا مبارکي وايم.

د ما په دې دعوه کې دوه موخې دي، چې د موږ ژبپوهان او نور ژبمينه وال دې ته راوپاريږي، د نورو پوهنيزه څېړنو په بنسټ يې رد کړي، چې دا به هم د ما د دعوه رد کول، خو بيا به هم دا هڅول د ما بريا وي.

د ما په څېړنو کې مې تل دې ته فکر شته، چې په پښتو کې حالتونه کم يا هېڅ نه دي څېړل شوي او که زه ورڅخه نا خبر يم، هغه به هم راميدان ته شي، چې زه به ورته خوښ او د دې بريا په څرګندولو به هم هېڅ زړه بدی نه شم.

دا فکر راته ودرېد، چې په همدې هڅله مې د خپلو څېړنو يو کتاب برابراوه.

دې بريا ته مې نو څنګه لار ومينده؟

--- د حالتونو په څېړنو مې پيل وکړ، چې د ما په لومړنيو د پښتو ژبلار کتابونو کې هم شته.

لومړی مې دا حالتونه د الماني حالتونو په بنسټ وڅېړل، خو په پښتو کونه کې يې کوم ناسمون نه دی راغلی، خو دې څېړلو موخه وره او پايلاس ته راوړنه نه لروده. بيا مې ځنو ملګرو او ژبمينه والو دې ته پام راواړاوه، چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس(ولاړ يا کړوني حالت) او اوبليکوس (پروت يا نه کړون ی حالت) حالتونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه مې وڅېړل او په هکله مې د يوه ځوان پوه کامران منګل ليکنه يا ماته په کمنت وليکل، چې ،، د ،، د خاودوالي مورفېم دی. پوه شوم، چې ،، د ،، پرته له نومويېونو کومه خپلواکه پوهېدنه نه لري او همدلته مې ورته پام شو، چې ،، د ،، د خاوندوالي حالت يو مورفېم وي او خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو دا له، په، پر، او.... هم بايد د کوم حالت يا حالتونو مورفېمونه وي او پرته له نومويېونو څخه به خلپواکه پوهېدنه ونه لري. ګومان مې سم وو، خو پرې باوري کېدل يې راته ستونځمن وو، تر څو پورې چې د نور حالتونو په دې پوهېدنه چې لومړی د اينکليتيکي حالت (پسې تکيه اړ حالت) سره مخ شوم. دې هم پوره روښانتيا ځکه نه شوه روا ستلی چې دې پسې او د مخه تکيه اړ هم ورسره يوځای څېړل شوي وو، خو همدلته راته د نومځاينيوو را، در، ور چې پروکليتيکي يا د مخه تکيه اړ نومځاينيوی دي په مرسته دا فکر پيدا شو چې دا له، په، پر، او نور هم لکه،، د،، د حالتونو مورفېمونه دي او دا د (را،در، ور)(څخه، سره، کره، ته، پورې، کې او نور) کارونې له امله بيا د وخت په تېرېدو سره دا فکر هم راته پيداشو، چې پښتو نو يواځې پوستپوزېشنونه لري.

کله چې د کليتيکي (تکيه اړ) کلمې سره مخامخ شوم، چې په دوه برخو اېنکليتيکي (پسې تکيه اړ) او پروکليتيکي (د مخه تکيه اړ) نومځاينيوي لري، نو دې پاي ته راورسېدم.

د دوه حالتونو کړوني او نه کړونو څخه بيا همدې څلورو حالتونو ته راغلم.

له دې څخه د مخه مې دا برياوې هم لوي څښتن په برخه کړي، چې له، پر، او نور – لکه دباندني او افغاني پښتوپوهان يې وايي- پرېپوزېشنونه نه دي او دا يواځې د حالتونو اړونده مورفېمونه دي، چې پرته له، نومويېونو بله پوهېدنه نه لري او همداسې چې پښتو يواځې پوستپوزېشنونه لري او بس.

دا څه ميندنې چې دي، له نوم څخه يې پوهېږو، چې په ژبه کې شته څه دي، چې هغې ته مو بايد پام شوی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه غوره خبره داده، چې د موږ تېرو ژبپوهانو خپلې ژبې ته په دې لنډ وخت کې ډېر کار کړی، ځکه چې پښتو ژبې ته د کار کړلو وخت ډېر لږ وو. ژبه مو داسې په ۱۹۳۲ ز ک کې داسې په نامه په رسميت کې دننه شوه او بيا په ۱۹۶۴ ز ک کې - چې هلته د پښتو ټولنه هم جوړه وه - قانوني شوه، نو دا د يوې ژبې د ودې لپاره ډېر لږ وخت دی، چې د دوي ګار زه بيا بيا ستايم.

پای يادونه:

موږ بايد ومنو چې:

لومړی: ژبه پيداښت دی او نه لکه چې وايو: قرارداد.

دويم: ژبه مو پنخه زره کلنه ځوانه ژبه ده. ځوانه په دې پوهېدنه چې نږدې له نوي کلونو څخه راپه دېځوا او له ۱۹۶۴ ز ک څخه وروسته يې هغه خپل رسمي ځای د قانون په څلورديوالي کې نيولی، خو په عمل کې اوس لا هم ترې لرې ده، خو دا بايد ووايم، چې وده يې پوره ښه ده.

دريم: زه چې ګورم، په ژبه کې مو هغه ډېرې ستونځې په حالتونو کې دي.

زه به له دې ليکنې سره و ځان ته دا اجازه ورکړم، چې دا د حالتونو ستونځې مې له ډېرو ستونځو څخه وروسته اوبی کړې دي.

-- په ليکنه کې تکرارا له دې امله هم راغلی، چې هره ليکنه په بېلا بېلو ورکړوحالتونو په هکله ليکل شوي، چې ماته بيا د داسې کار سمه راټولونه او ترتيبونه نه کېدونکې وبرېښېده. توان نور دومره نه دی.

-- د ټولو ژبو ژبلارې يو له بل سره پوره توپير لري لکه چې ژبې سره توپير لري، خو و خپلې ژبلار ته د نورو پرمختتللو ژبو څخه د نوې ميندونو په څېړ ګټه اخستل کېدی شي او هلته يو نوي څه چې کتل کيږي موږ ته هم د خپلې ژبې د ودې لپاره يو فکر راکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو ژبلاريزه څېړنه کې مو څه ته بايد پام وي؟

د ژبې معياريکېدنه کله کېدونکې ده؟

د ژبې معيارېکېدنه هغه وخت کېدلى شي، چې زسمى وي او د دولت له خوا څخه يې ملتړ وشي.

موږ د څه ډول ليکنو سره مخامخ کيږو او له هغه څخه بايد څه ډول ګټه واکلو؟

موږ لرو:

١ – تاريخي ژبه.

٢ – کليوالي ژبه او

٣ – معياري ژبه

د موږ موخه دا ده چې ژبه مو هغه معياري حالت غوره کړي، چې په خواشينى يې بايد ووايم، چې لا تراوسه پورې نه ده معياري شوې، لاملونه يې نه راوړم، خو که خبرو ته مو سره اړتياوه، پرې غږېدلى شو.

په ژبه کې حزف او که حذف(ؤوبخښى، چې راته برګ نه شى، خو عربي مې – په خواشيى بايد ووايم نه ده زده، خو هڅېږم، حپله موخه تر شونې پولې پورې په پښتو وييونو هم روښانه کړى شم - نه ده زده) يا پرېښودل او يا ورڅخه تېرېدل نه شته.

دا پرېښودونه پر څه پوهېدنه باندې ده؟

که همدا حالتونه راواخلو نو د ،، له کابل څخه و کور ته ځم. داسې ليکلى شو: د کابله کورته ځو. دلته که ،،څخه،، او ،، و ،، ونه ليکل شي، نو دا دې پروا ونه لري. دا کېدى شي پهډېرو ډولونو وليکلى شو، خو دا دچا خوښهنه ده او نه لهدې امله، چې ګوندې سړى پر پوهېږي. ببرته همدې ته راځو، چې دا د ژبې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دسم ښوولو لپاره ژبلاریز لامل نه شي کېدی، پیداښتنیمګړتیاوي نه مني او ناسمې دي.

ژبه چې په معیاري توګه څنګه جوړه ده همهغسې جوړه ده او بدلون یې ناپیداښتي دی.

په ژبه کې تاریخي وییونه، دا په دې پوهېدنه، چې هغه او دغه لیکوال داسې یا هغسې لیکلي، نو باید سم وي (په دې پوهېدنه، چې باید معیاري وي) او یا دا چې هغه او دغه ژبپوه لیکلي، نو باید همهغسې وي، دا دواړه د یوه څه لپاره د ښوولو بسیا نه کوي. دا چې ژبه نوې ده، نو ژبلار هم نوې څېړل کيږي او دا څېړنه د ژبې د جوړښت په بنسټ کيږي، چې هغه سمه څېره یې سمه ده یا هغه معیاري لیکنډول یې باید سم وي او هغه سم دی.

خبرې نورې نه اوږدوم او په دې لار کې موږ ته د لا ډېرو بریاوو په هیله.

دوه پرانستي غوښتنلیکونه:

د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي و ریاست ته دوه پرانستی لیکونه!

ډېرو درنو د پوهنتونو د پښتو استادانو، د پوهنې وزارت او د علومو اکادمي استادانو ته یو پرانستی غوښتنلیک.

سر له نن څخه مې وړاندیز دی، چې دا د پښتو د حالتونو، چې په پښتو کې څو حالتونه دي د ښوونځي په درسي نصاب کې او همدا ډول په نورو پوهنیزو پروګرامونو کې ورګډ شي، چې ډېر اړیین دی:

موږ په پښتو کې څلور حالتونه لرو، چې دا لاندې دي:

لومړی: کړونی حالت: دا هغه حالت دی، چې څه په کې کيږي، او یا کړل کيږيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا حالت د هر کس یا کسانو لپاره دوه نومځاینیوي لرې، چې زه، ته ، هغه .... او ما، تا، هغه ..... دي. زه به دلته همدا یو زه او ما سره دا څېړنه یابنه یې روښانه ونه و مخ ته بوزم.

۱لومړی – هغه کړنه چې کیږي، په هغې کې د وختونو په هکله نومځاینیوی نه بدلیږي.

لکه: زه پاڅېږم او زه پاڅېدم. دلته د اوس او د تېروخت نومځاینیوی همهغه،، زه ،، دی.

۲لومړی – دا هغه کړنه ده، چې پرېکړونی لري او له دې امله کړل کیږي. په دې حالت کې وخت اړوند نومځاینیوي بدلیږي او په لاندې ډول:

۲لومړی۱ – زه ډوډۍ خورم. د دې اوس وخت لپاره، چې ډوډۍ پرېکړونې ده.

۲لومړی۲ – ما ډوډۍ وخوړه. دا د تېر وخت لپاره د ،، زه ،، په ځای ،، ما ،، راځي، چې دلته هم ډوډۍ پرېکړونې ده.

دویم: د پرېکړوني حالت: په دې حالت کې پر یوه څه یا چا باندې څه کیږي یا کړل کیږي.

دا حالت هم د لومړي حالت په څېر دی، خو د نومځاینیوو دندې یې دلته بدلیږي.

۱دویم: دا هغه حالت دی، چې پرېکړونی یو کړونی لري.

۱دویم ۱ – ما غورځوي.

۱دویم ۲ - زه دې وغورځولم.

۲دویم ۱- زه غورځېږم او

۲ دویم ۲ - زه وغورځېدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا به دواړه اوس په یوه غونډله کې یوځای راوړو، چې کړونی او پرېکړونی په یوځای وي.

ما ته غورځوې. زه تا وغورځولم.

دریم: خاوندوالي حالت: په دې حالت کې یو د ،، د ،، مورفېم، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، د یوه نوموییي سره یوځای راځي او د یوه چا یا یوه څه خاوندوالی وښایي:

لکه: دما کور یا د سپین کور. دا د کور خاوندوالی د مورفېم،، د ،، سره څرګندیږي.

یادونه: له دې امله په زما، یما او د ما کې د ما سم او معیاري دی.

نومونه: ،، د ،، د خاوندوالي حالت مورفېم.

څلورم: د پسېځاینیوو حالت:

په پښتو کې دا هغه د ژبې ستونځمنه برخه ده، خو که له دې سره سم کار و مخ ته بوتلل شي، کومې ستونځې نه زیږوي او راتلونکې لیکنې مو له ناسمونو ساتي.

دا به لومړی د کلیتیکي دا په دې پوهېدنه، چې دلته د اینکلیتیکي نومځاینییو سره ولیکو:

یو - (را، در، ور) (څخه، سره، کره، کې، باندې، پورې، پورې، ته... که نور ومخ ته راغلل، نو لار یې همدا ده، کومې ستونځې نه لري).

دوه - داوس د دې نور نومځاینیوو سره لیکو:

۱دوه - (له ما، له موږ، له تا، له تاسو....) (څخه، سره، کره...)

۲دوه - (په ما، په موږ، په تا، په تاسو،...) کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ دوه- (پرما، پرتا، پر هغوي....) (باندې، پورې(۱))
۴ دوه - (تر ما، تر تا، تر هغوي،....) پورې (۱)

۵ دوه - (وتا، وما، وهغه،...) ته (۲)

....

په پورته ليکنه(۱) کې دا ويی ،، پورې،، دوه بېلابېلې پوهېدنې لري: دا د تر تا پورې کې دا ،، پورې،، پوله په ګوته کوي او دا بل ،، پور،، د يو څه پورې، چې يو څه نښتي وي، لکه د ما په کاليو پورې ختې وتپل شوې.

په (۲) کې ،، و ،، و پښتنو ته يا و ځنې پښتنو ته داسې نابلده برېښي، خو ګومان مې دی په کندهاري ويېنو کې شته، خو همداسې دی.

اوس يې لړ روښانونه.

په پورته ليکنه کې له، په، پر،تر، و او ... ټول د اړونده حالتونو مورفېمونه دي، چې يواځې د نومخاينيوو سره د اړونده پسېځاينيوي لپاره موخه ور او اړونده پوهېدنه لري.

دا داسې ده، چې هر يو له دې مورفېمونو يو ټاکلی يا څو ټاکلي پسېځاينيوي لري او په څټ هر يو پسېځاينيوي يو ټاکلی اړونده د حالتونو مورفېم لري.

لړ روښانونه: يو حالتمورفېم کېدی شي چې پسېځاينيوي ولري، خو هر پسېځاينيوی، تيک يو د پسېځاينيوو حالتمورفېم لري.

د يوې پرېکړې لپاره: په پورته کې ګورو، چې دا له،په، تر، پر ... د حالتونو مورفېمونه دي او يواځې او يواځې په ،، دوه -،، کې د اړونده حالتونو سره راځي. ،،حالتمورفېمونه،، راته ښکلې نومونه برېښي. وبه ليکم، چې ښکلې نومونه ده او همداسې ده.

،، دوه-،، يواځې او يواځې يوه شمېرپوهنيزه کلمه ده، چې داسې ور څخه پوهېږو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالتمورفېم سره اړونده حالت پسېځاینیوي او یوه اړونده حالتپسېځاینیوي لپاره ټیک یو اړونده مورفېم شته یا تنظیم شوی، چې بل هر ډول راوړنه یې ناسمه ده.

په پوره پام: دا مو د ټولو ناسمونونو مخه نیسي، لکه ټرټولو.. . تر منخ ، تر څنګه، چې پورې ورسره نه وي او نور.

لنډ: له دې داسې پوهېږو، چې دا مورفېمونه– که حالت مورفېمونه یې وبولو ښه به وي- په بل ځای یا له نا اړونده نورو پسېځاینیوو سره راشي، نو هرو مرو به ناسم وي.

داسې لږ د الماني سره پرتله کونه:

په الماني ژبه کې د هر حالت لپاره ځانګړي نومځاینیوي شته. لکه

ich,mein,mir, mich

خو په پښتو کې موږ د دې بدلونونو لپاره اړونده مورفېمونه لرو، چې هر یو یې خپله ځانګړې روښانوندنده لري.

پای یادونه: الف- ،، د ،، د خاوندوالي حالت مورفېم دی.
ب - ،، له،، ، په ، ، پر ، تر، و ،... د (اړونده پسېځاینیو) د پسېځاینیوي حالت مورفېمونه دي او له دې څخه بله دنده نه لري او بله هر ډول کارونه یې ناسمه ده.

هیله ده، چې له دې سره به مو د پښتو ژبلارېزو ستونځوبیو لپاره یوه ښه روښانونه ګرانو لوستونکو ته وړاندې کړې وي.

که دا لیکنه درته د یوه پښتو ډاکتر لیکنه نه برېښي او له دې سره به یې ارزښت درته کم وبرېښي (سمه خو ده) نو کړی چې و ماته د ما د ټولو پښتو لیکنو په چوپړ کې او په ځانګړې توګه د حالتونو مبندنې، چې د پښتو پهژبپ،هنه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه غوره ميندنه ده يوه د پښتو دوكتورا هم راكړى. باور وكړى، چې د پښتو په تاريخ كې دومره كار او سم كار و پښتو ته شوى دى. ګورى، چې ليكنې مې په رېښتيا ځانګړې دي. ما د پښتو دوه ګرامرونه ليكلي، په پښتو كې نا سم راننباسل شوي ويونه او نورې ليكنې.

هيييييله ده، چې ځانپالنه يې ونه بولى، زه هر كار چې كوم، هغه د ما د ځان لپاره دى، چې ځان روغ وساتم او دا دنده يې له سره كړې. خپل كار په چا نه خرڅوم او نه په چا كوم احسان اچوم، خو له تاسو سره يې ګډونه اړيينه بولم، ګومان مې دى، چې و چا ته به په دې كې زيان هم نه وي، چې دا به بيا ناروا كار وي.

دا زه چې وړانديز كوم، هرو مرو يوه ساده خبره نه ده. د دې باورې كېدو لپاره كېدى شي يو د پښتو پوهانو، د نورو پوهنو كسان او همداسې د علومو اكادمي له خوا څخه يو كنفرانس ترتيب شي، چې په هغه كې زه د خپل ليكلي وړانديز سمون او اړيينوالى روښانه كړم، دا راته هرو مرو برېښي.

د دې حالتونو په څېړلو كې مې د نور په څنګ كې ډېر كلونه كار كړى، چې هغه په برېښنا كتابتونو كې هم شته – ketabton.com - او د اړتياپه وخت كې يې زه ورلېږلى هم شم.

كه تاسو په هكله د ماليكنې وګورى، نو درته روښانه به شي، چې ما و دې لار ته د رارسېدو لپاره څومره ستونځې ګاللې دي، خو لاس ته راوړنه يې پوره روښانه ده، چې پوره ورته خوښ يم.

د فوق العاده ډاكترى راكړې غوښتنليک!

په پښتو د ما د سترې او بې بديله بريالى څېړنې په هكله د دې كار لپاره د فوق العاده ډاكترى راكړې هيله!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي و درنو پوهاندانو او ټولو استادانو ته په درناوي!

لکه چې ګورئ، ما په دې اخرو نږدې اولس کلونو کې د پښتو په څېړنه کې زیات کار کړی او ډېر اثار یا لیکنې مې خورې کړي، چې دا ټولې د پښتو تاریخ په اوږدو کې لومړنۍ او یواځنۍ پوهنیز کار دي، د ژبې له لارې به دا هم ووایم، چې لیکنې مې رېښتیا هم پښتو او ځانګړې دي.

په دې ټولو لیکنو کې هغه ستر کار دا دی، چې ما د څېړنو په بنسټ ماته دا بریا هم په برخه شوې، ومومم، چې پښتو هم په خورا روښانه او پوهنوړه توګه څلور حالتونه لري، چې له دې سره مو له یوې خوا څخه د ژبې ستونځې له منځه ځي او له بلې خوا دا د ژبې د ژبلار او ژبپهنې هغه غوره برخه او پوهنیزه بډایبه ده، چې نوره هم پوره کیږي.

دا د یوه مسلک په پوهنیزه څېړنه کې یو ډېر ستر کار دی، چې باید د پوهانو له خوا یې ستاینه او پېرزوینه وشي او هغه د یوې فوق العاده ډاکترۍ ورکړه ده.

دا هیله مې د ځان لپارهنه ده، دامې د کار د لاس ته راوړنې له المه ده، چې وخپلې ژبې ته په درنښتوګورو او نور پښتانه ژبمینه وال هم مینه ورسره پیدا کړي. که چېرې د ما غوښتنه نا سمه او ناروا وه، نو هغه په ډېرو ستونځو ولاس ته راوړې د شمېرپوهنې ډاکترۍ دې راڅخه واخستل شي او په مطبوعاتو کې دې هم په پراخه توګه د ماغندنه وشي.

ستاسو ماخان او په هرصورت بریالي اوسئ.

Smakhan1946@gmail.com

ډاکتر ماخان شینواری

ابرګاتیو ژبې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني اکوزاتیو او پښتو اېرکاتیو یو څو غونډلې د پښتو د اړونده غونډلو سره پرتله کونه یا د غونډلو یو په بل اړونه، دا چې پښتو په کومه ژبډله پورې اړه لري، د ژبلار په مته پېژندل کيږي، نو ما مخه دې ته دومره غوره نه ورکاوه او ځان مې هم ورسرهبوختاوه، خو د ځنو م ک ملګرو د ګوتنیولو له امله مې دې ته هم داسې لړ پام راواړاوه او غواړم لړ کار په کې وکړم یا لنډ

دا چې ژبه په کومه ژبډله کې ده، دا د ژبې جوړښت څخه راباسل کيږي. موږ ته اړین دا دی، چې ژبلار مو له ژبې څخه سمه را وباسو، چې له امله د ما دا اخرنۍ لیکنې و ماته ښې مناسب برېښي.

Ergativitätاېرګاتیویتي (لاتین: *erga* مخامخ، نږدې)

اېرګاتیویتي یا لنډ اېرګاتیو په ژبپوهنه کې د غونډالبرخو حالت په نخښه ونو سیستم دی، چې دا و یوه نومیز-اکوزاتیو ته مخامخ دی. په اېرګاتیو سیستم کې د ترانزتیو غونډلې نوم یا ښه یې نومويي په اېرګاتیو حالت کې دی، په داسې حال کې چې اېنترانزیتیو غونډله کې ابسولتیوحالت غوره کوي یا لري.

په یوه نومیناتیو- اکوزاتیو ژبه کې لکه الماني، د دې مخامخ دواړه په همهغه حالت (نومیز حالت، بېلګه: *Der Mann* geht – *Der Mann* sieht den Hund پښتو یې : سړی ځي- سړی سپی ګوري). په پورته غونډلو کې ګورو، چې سړی په کړوني حالت کې دی، چې پرېکړونی نه لري، خو په دویم حالت کې پرېکړونی لري یا د الماني په څېر اکوزاتیو نه دی. بل ډول یې لیکو: (په بخښنه، چې وهل په کې راولو او د سړي او سپي پرځای باندې نومځاینیوي ولیکو). الماني:

Er geht- Er schlägt mich هغه ځي، هغه ما وهي. ،، هغه،، په دواړو حالتونو کې کړونی دی او دویمه غونډله یاغونډلبرخه کې ،، ما ،، پرېکړونی دی. له دې څخه داسې پوهیږو، چې پښتو اکوزاتیو ژبه نه ده. د اېرګاتیو لپاره یې لاملونه همداسې دي.

دا کېدی شي د الماني اکوزاتیو غونډلو څخه هم څرګنده شي، چې د الماني اکوزاتیو حالتونه د پښتو په کومو حالتونه بدلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډ بیا: ترانزتیو (پرېکړونی نومویيونه یا ویونه، چې په یوه څه، څه کیږي، لکه خوړل): لکه په الماني کې schlagen په پښتو کې وهل. دا ویی په الماني کې د نومیناتیو اکوزاتیو حالت کې راځي، خو په پښتو کې د کړوني پرېکړوني حالت کې راځي، لکه

المانيٍ: Er schlägt mich

په پورته غونډله کې Er کړونی او mich اکوزاتیو دی، خو په پښتو کې :

هغه ما وهې. هغه کړونی، ما دلته پرېکړونی دي. دې ته دې پام وي، چې په پښتو کې ،، ما ،، دکړوني او په دې حالت کې د پرېکړوني دواړو لپاره راځي.

بیا دا په یاد راوړم چې د پښتو ژبلار سمه د پښتو ژبلار له لارې څخه ولیکو، هر څه په کې روښانه کیږي. اېرګاتیو د نومیناتیو/ اکوزاتیو ژبو سره په همدې بنسټ پرتله کیږي، چې دا روښانونه یې بې له دې، چې دا نوم راوړم روښانه دي.

په لاندې غونډلو کې هوسۍ د زورېدونې رول لري. له دې داسې پوهېږو، چې هوسۍ په دې غونډلو کې کړونی رول نه لري

1. „Der Vater schlägt Hosei.“ (Aktiv)

۱. پلار هوسۍ وهي (کړونی)

2. „Hosei wird vom Vater geschlagen.“ (Passiv)

۲ . هوسۍ د پلار له خوا څخه وهلکیږي. (نه کړونی یا پرېکړونی).

په لومړۍ غونډله کې پلار کړونی دی او هوسۍ د الماني د اکوزاتیو حالت کې ده او د پښتو په نه کړوني – یا پرېکړوني حالت کې ده.

په دویمه غونډله کې پر هوسۍ باندې څه کړل کیږي، خو اوس هم د برېکړوني په حالت کې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: د دې روښانونه لپ ستونځمنه ده، خو داسې به ولیکو، چې په لومړۍ غونډله کې یو کړونی شته، دا په دې پوهېدنه، چې دا اېرګاتیو غونډله ده او په دویمه کې کړونی نه شته. یا داسې:

سِې ملنګ وخوړ

پام، سپی خوري

په دویمه غونډله کې .....

به لاندې کې الماني غونډلي د اکوزاتیو مخځاینیوو سره دي.

Du kanst das durch mich bekommen

ته کړی شې دا د ما له لارې یا له خوا څخه ولاس ته راوړې.

دا د خاوندوالي حالت دی

Die Steine liegen entlang meines Hauses

تیږې د ما د کور پر اوږدو یا اوږدوالي باندې پرتې دي

dieses Buch ist für mich bestimm

دا کتاب د ما لپاره ټاکل شوی

Er ist gegen mich

هغه د ما مخامخ دی

Er geht ohne mich

هغه بې له ما څخه ځي.

Rund um mich

د ما پر شاوخوا باندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا دې د پورته غوندلو پر بنسټ باندې هم په ګوته وي، چې اکوزاتیو د اکوزاتیو مخځانییو سره کېدی شي، د پښتو د خاوندوالي یا هم داتییو یا د پسېځاینیوو حالت غوره کړي.

Als Test zum Nachweis eines **Akkusativ**-Objekts dient im Deutschen die Frage Wen oder was? (**Beispiel**: Ich gebe dem Mann seinen Hut zurück. → Frage: Wen oder was gebe ich dem Mann zurück? → Antwort: den/seinen Hut). Aus diesem Grund wird er in der Schulgrammatik auch als Wen-Fall bezeichnet.

ګورۍ، چې دلته د پورته روښانه کول په پښتو ستونځمن دي، که دا پوښتنه ولرو، چې زه و دې سړي ته څوک یا څه شی بېرته ورکوم؟ ځواب، به دا یا د هغه خولۍ وي) او دا د ښوونځي ژبلار کې د څوک حالت هم بلل کیږي.

Akkusativ: Ich finde einen armen Mann genauso schlecht wie keinen Mann. Weitere Beispiele: Nominativ: Ein schlechtes Examen ist genauso schlecht wie ein abgebrochenes Studium. **Akkusativ**: Ich finde einen schlechten Arbeitsplatz genauso schlecht wie keinen Arbeitsplatz.

د اکوزاتیو د بېلګو څنګه والی په پښتو:

د الماني اکو حالت په پښو کړونی حالت دی: زه یو بېوزله سړی همداسې بد میندم لکه نه کوم سړی(نه سړی، راته لږ ښه ونه برېښېد).

بله بېلګه: د الماني نومیناتیو د پښتو کړونی حالت: یوه بده ازمویېنه همداسې بده ده لکه پرېښودی پوهنځي درس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني اکوزاتیو د پښتو کړونی حالت: زه يو خراب کارځای همداسې بد مېنډم لکه نه کارځای.

Als **Postpositionen** bezeichnet man Wörter, die in ihrer Funktion Präpositionen entsprechen, aber *hinter* dem Wort stehen, das sie regieren (d. h., dem sie Kasus zuweisen):

دا د پورته الماني ژباړه ده: د پوستپوزېشن په څېر هغه ویيونه پوهېږو، چې په خپله دنده د پرېپوزېشن دنده و سر ته رسوي، خو د ویيونو و شا ته ځای نیسي، چې په هغې واک ولري (د په دې پوهېدنه چې هغه مو و کازوس ته لارښود کړي):

پښتو او الماني به يې وګورو، چې څه دي؟

- „einem Bericht *zufolge*" (+ Dativ)
- له يوه خبر پسې
- „meiner Meinung *nach*" (+ Dativ)
- د ما اند پسې يا ښه يې د ما له اند پسې.
- „den Fluss *entlang*" (+ Akkusativ)
- د سيند پر اوږدو باندې
- „des Geldes *wegen*" (+ Genitiv)
- د پيسو له امله

په پښتو کې لومړی د پسځاينيوو حالت دی او دا نور د خاوندوالي حالتونه دي.

ما په دې خپلو اخرنيو ليکنو کې و ښوولە يا ښهيط ومېندله، چې پښو يواځې پوستپوزېشنونهلري.

له پورته پښتو غونډلو څخه داسې برېښي، چې پښتو غونډلو کې يواځې پوستپوزېشنونه ځای شوي او لکه پوهېږو چې پښتو يواځې پوستپوزېشنونه لري.

په پای کې مو دا يوه اړينه لاس ته راوړنه ده چې: د ژبو ژبلاريزه څېړنه په دې پورې اړه نه لري، چې ګوندې دا ژبه په کومه ژبډله کې راځي. ژبلار

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخپله د همهغې ژبې په لار باید ولاړ وي. دا د ژبو ډلې چې پېژندل کیږي یا په ډلو وېشل کیږي، بنسټیز توپیر یې په حالتونو کې دی، چې له همدې امله څخه د ژبو یوه ډله دومېناتیو/ اکوزاتیو او بله ډله یې نه اکوزاتیو ده یا اېرګاتیو ده، چې پښتو هم له همدې ډله څخه ده. ما چې اوس داسې لړ د اېرګاتیو له پېژند او داسې لړ د څېړنې لاندې نیولې، نو پوهېږم، چې دا وروستی څېړنه یا څېړنې مې په همهغو لارو ولاړې دي او کوم بدلون ته هم په کې اړتیا نه پېښیږي، نو په ژبه کې باید د ژبلارې کړنلار سمه او له ژبلاریزو لارو سره برابره وي.

یوه یادونه به دلته ولرو، چې ژبپوهنه هم یوه پراخه یا ستره پوهنه ده، چې په یو څو کتابونو کې هم نه پوره کیږي، چې یو توانمند مرکزي دنده لرونکي څه ونه لري، چې تر هغې پورې موږ هم ورته هم ناکړوني نه شو کښېناستلی.

یوه غوره څرګندونه:

ما ډېر یا نږدې اولس کاله له دې څخه پیل وکړ، چې د پښتو یا په پښتو کې ناسمونونو باندې څه ولیکم، چې دا کار مې وکړ، خو له دې سره سم د ژبلاریزو یو لړ ستونځو سره مخامخ شوم او اړ شوم، چې ژبلاره کې هم داسې لړ څه کار وکړم، چې په پای کې مې درې د پښتو ژبلار کتابونه او نور په ژبه اړوندې لیکنې وکړې، چې ټولې په ډېرو برېښنایي خپرونو کې خورې شوي، چې د هغو له ډلې څخه درنې خپرونې ټول افغان، تاند، دعوت خپرونې دي او د کتابونو په څېر دا لیکنې د کتابونو سترې برېښنایي زېرمتون په کتابتون.کوم کې خورې شوې، چې زه ورڅخه د زړه له کومې خوښنه کوم.

یو څه باید وکړم، چې روغ وم، خو نه پوهېږم چې څه؟ که رېښتیا ووایم د پښتو لیکنو سره هم سترې شوم (اولس کاله هم ډېر وخت دی او هره ورځ مې ډېر ساعتونهکار کړی)، که څه هم چې کار په کښې ډېر دی.

که څوک مې د لیکنو سره سترې کړي وي، نو وما ته دې بخښنه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دما حالت څېړنو په هکله لیکنو ته پام وکړو او د نومیز/اکوزاتیو ژبو توپیر د اېرګاتیو ژبو و توپیر ته سره وګورو، نو همداسې کېدی شي، لکه څنګه چې پېژند کې شته.

کړونی حالت، چې د الماني د نومیناتیو سره ورته یا برابر دی او پرېکړونی حالت، چې د ترانزیتیو کړنوي سره وي، د پښتو کړونی حالت دی یا د پښتو د کړوني حالت ته ورته دیٔ. د خاوندوالي حالت او د اتیو یا د پسېځاینییو حالتونه همداسې دي، لکه د الماني ګینیتیو او داتیو حالتونه.

یو بل غوره توپیر د دواړو حالتونو په منځ کې نومځاینیوو هم دي، چې په الملني کې بڼه بدلیږي، خو په پښتو کې دا تسیا بیا د اړونده مورفېمونو سره ډکیږي لکه، ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم او ،، له، تر،...،، د داتیو غونډلو سره اړوند مورفېمونه دی، چې د ،، ما ،، سره یوځای د ،، ما،، پوهېدنه د حالت سره سمه بدلوي.

د الماني جینیتیو: Mein Buch

پښتو د خاوندوالي حالت: د ما کتاب.

په پښتو کې ،، ما ،، د مورفېم ،، د ،، په مرسته او ورسره خپل د ،، ما ،، پوهېدنه و ;;دما ،، ته واړوله.

،، د ،، خاوندوالی مورفېم دی.

د الماني ژب داتیو:

Von mir, mit mir, bis mir, zu mir

د الماني اکوزاتیو: auf mich

دا د پښتو داتیو کیږي: پر ما باندې.

پسېځاینیوي یا داتیو حالت پر پښتو باندې اندول یې د پروکلیتیکې یا د مخه تکیه اړ نومځاینیوو سره:

(را، در، ور)(څخه، سره، کره، پسې، کې، باندې، پورې، ته...)

که پورته ته وګور، نو وینو، چې دا کټ مټ یې په پښتو اړونه د المان داتیو ته ورته دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نومیزو نومځاینیوو سره:

له ما څخه(سره،کره، پسې) ، په هغه کې، پر تا باندې، تر هغه پورې, وتا ته ,......

په پورته کې گورو، چې له ،، ما،، څخه دمخه له، په، پر ، و او ...... لرو. دا چې ،، ما، تا، هغه .... ،، لرو او دا د کړونو لپاره راځي، نو دا ،، ما ،، څنگه نه کړونی یا پرېکړونی، دا په دې پوهېدنه، چې د پښتو داتیو، ا گینیتیو کیږي، چې باید له کړوني حالت څخه را واوړي. دلته دا ،، له، پر، او دا پورته نور چې لرو، کومه پلواکه پو هېدنه نه لري او دا نورو وییونو ته د خپل ځن سره یوه بله پوهېدنه ورکوي، که دا ،،له ما،، = mir کیږي او همداسې دا نور هم. د ما تېرې لیکنې کتلی شئ.

دا چې ځو لیکنې غبرگې کوم او خوندیونې یې سره نږدې دي، دا سې له گډوډي کېدی په دې کې راشي، خو هڅېږم، د ناسمونونو مخه نیول شوي وي.

د پام و: له هغو م ک ملگرو څخه، چې د ما په لیکنه کې ژبلاریزې یا نورې ستونځې او ناسمونوونه ورته برېښي، هیله ءِ د ما د پوهېدنې لپاره هم داسې روښانه په گوته کړي.

که لیکو، چې داښه نه دئ یا دا داسې ده دی، نو باید ور سره مل ولیکو، چې ولې، له یو بل سره د پوهېدنې له امله. ستاسو له ستونځو هم مننه

ډاکتر ماخان میرې شینواری

افغان- - او دباندني پښتو پوهان

له پیل څخه ځو اړیینې یادونې:

۱ - یو هیواد او ښه یې د یوه هیواد وگړي، چې وروسته پاتې وي، نو هغه په پوهنه او هره پوهنه کې هم وروسته پاتې وي. موږ ژبه هم –لکه څنگه چې ده – د ژبلارې له لارې څخه ببرته داسې نه ده ورکړې لکه چې لارې ورته لرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – موږ د خبلې ژبې هر اړخیزه ودې لپاره – لکه څنګه په نورو پوهنو کې – هم له نورو ژبو څخه ګټه اخستلو ته پوره اړ یو، خو په یو څه باید ډاډه وو، چې موږ په خپله ژبه باندې له هغوي (د نورو ژبو له پښتو پوهانو) څخه ښه پوهېږو، موږ چې له هغوي څخه زدکړه کوو او باید ویې هم کړو، هغه د ژبلاریزو کلمو د پېژندونو دي، چې هغه باید له هغو راواخلو او خپله ژبه ورسره، د خپلې ژبلارې په لار سنبال کړو.

موږ خپله ژبه هم بې له دباندنۍ ژبې مرستې څخه پرته و مخ ته نه شو بیولی، که څوک غواړي، په خبله ژبه باندې و بوهیږي.

اوس به و خپلې موخې ته راشو:

دېر واره افغان پښتوپوهان، چې خپلې لیکنې باوري کوي، نو د دباندنیو پښتوپوهانو لیکنې راوړي. ما د ډېرو د باندنیو پښتوپوهانو لیکنې په ویکیپېډیا او نورو د پښتو لپاره لیکنو کې وکتلې او دا پوره د ځوښۍ ځای دی، چې ډېرې دي.

دوي دواړو ډلو ناسمونونه کړي او یا نه پوهیږي (که نادرنښت وي، د دې ډېره بخښنه غواړم، دا ځکه لیکم، ژبپوهان دې ته راوهڅوم، چې د ما په دې هکله لیکنې رد کړي)، چې د ژبې جوړښت سم بېرته ورکړي یا سم ورکړي. زه هم نه شم ویلی، چې دا ناسمونونه چا له چا څخه رانیولي او په دې ناروغۍ موږ ټول اخته یو.

زه دلته یوازې هغه ناسمونونو ته د ګرانو لوستونکو پام رااړوم.

د موږ ستونځې چېرته دي؟

و به ګورو، چې د موږ ډېرې ستونځې په حالتونو کې دي، چې څو لیکنې په لرم او دابه دلته لنډ بیا د دوي د لیکنو په بنسټ وڅېړو. هغه د هوښیارو خبره، چې موټی د خروال نمونه ده.

ما داسې لږ څه د یوې پښتو لیکنې څخه را کاپي کړې، چې داسې څه ترې راواخلو بسیابه وکړي. دا غونډله به راوړو:

بېلګه: د ،، په،، سره لیکو چې ،، په لار،، یا په لاره: لاندې الماني او پښتو یې:

„auf dem Weg“ په لار یا په لاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه يې له پيل څخه راوړي، چې د ،،په لار،، لپاره ،،په لاره،، هم ليکلی شو

دا غونډله نو بايد د الماني غونډلې پر بنسټ باندې ليکل شوې وي، نو بسيا کوي، چې د ليکونکي له خوا يې د پښتو انډول وڅېړو.

د الماني غونډله کې و موږ ته د خبروauf دی، چې څه ترې پوهېږو.

په پورته ليکنه کې د الماني auf د پښتو په ،، په ،، زباړل شوی او همدا رنګه يې په لار يوه ه ورزياته کړې او لاره يې ورڅخه جوړه کړې، چې په دواړو کې د الماني auf پوهېدنه سمه نه ده ورکړ شوې. له بلې لور څخه ،، په،، له داتيو حالت سره راځي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو داسې ليکل يې ناسم دي.

د دې لپاره بېلګه: په کور کې. بل ډول دا غونډله نه راځي يا يې په بل ډول راواړل ناسم دي.

ناسمونونه دواړه ډلې کوي او دا غوره نه ده، چې څوک دا ناسمونونه کوي، خبره داده، چې موږ بايد يواځې په ځانونو باور پيدا کړو، نور د موږ لپاره ژبه نه شي ښه يا سمه کولی. وبخښی ژبه خو سمه ده، خو ژبه دسمې ژبلارې ميندنه ده

دوی هم په خپله ژبه کې يو څه لري هغه ګوري او زه يې د ده په ژبه کې هغه اړيين څه ګورم، خو زه يې بيايه خپله ژبه له ده څخه ښه بايد وليکم او اوس يې له اولس کاله وروسته يا هلو ځلو ښه ليکم او بايد ښه يې وليکم، چې ور باندې يا پر دې باندې باوري يم.

دوی ليکي، چې دا ستونځې يواځې په څرکوم پوزېشن ،،په... کې،، او همداسې په له ... څخه، له ... سره، تر ... پورې، پر ... باندې او نورو کې دي. رېښتيا وايي، ستونځې رېښتيا همدلته دي، خو دوي لا تر اوسه پورې په دې نه دي پوه شوي، چې ولې او څنګه دا ستونځې دي؟

لنډ سمون: په پښتو کې موږ يوآځې پوستپوزېشنونه يا پسې ځاينيوي لرو، نو دا هيڅ ستونځې نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د داتيو حالت جوړښت

له هر څه څخه به لومړى دا وو ايو، چې پښتو يواځې پوستپوزېشنونه يا پسېځاينيوي لري او بس.

نو و الماني ليکنو ته: دوي دباندني او افغان ژبپوهان ستونځې يا ځانګړتياوې په ،، په ... کښې، ،، او همداسې تړلو نورو د داتيو حالت پسېځاينيوو او حالت مورفېمونو کې ګوري، دا د موږ ستونځې هم دي. دا ما په خپلو ليکنو کې تر هغې پورې، چې په دې حالت داتيو سم نه وم پوه شوى ليکل. نو اوس ګورو، چې دلته د رېکتوس ستونځې نه شته، ستونځې دا دي، چې موږ په ځانګړې توګه د ژبلار حالتونه نه دي پېژندلي او د ژبې هغه لويه برخه ستونځې مو دلته دي

بېلګې يې :.

زمونږ کره ځو. سم يې: له موږ کره ځو:

دا به لږ روښانه کړو ، چې ولې:

لومړى: ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دى، چې بيا بايد وليکل شي: د موږ کره ځو.

دويم: کره خو! څښتن نه لرې.

دريم: موږ په پښتو کې تکيه اړ نومځايونه لرو، چې له هغې سره يې تللى (چې دا سې وينه به سمه وي او که ؟ فکر به ورته وکړو). کور: کور مې په کابل کې دى، خو نه شو ليکلى، چې کره مې.

ليکلى شو: راکره، خو نه شو ليکلى را کور...

که دلته له هرکوم تکيه اړ نومځاينيوي سره سم راته، خو بيا د همهغې ډلې دى.

همداسې په لاندې کې: ته و يو چاته ليک استوې او نه يو چا ته. په دې هکله د ما دا اخرنۍ ليکنې کتلى شئ.

دى عبدالرحمن ته ليک وراستوى. سم يې

دى وعبدالرحمن ته ليک وراستوى

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- له ،، د ،، سره د خاوندوالي یا جینیتیو جوړښت هغه وییونه، چې د خاوندوالي مورفېم ،، د ،، یې ومخ ته نه راځي. ،، د ،، پرېپوزېشن .. . دا ناسم دي. سمونونه به یې د الماني په برخه کې ولیکو ، دا به دلته ووایم، چې ،، د ،، پرېپوزېشن نه دی. ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی. الماني، پښتو

د دې لپاره دوي لیکي:

Handbreit, Spanne ، لوېشت (دلته د خاوندوالي څه نه شته)

د الماني انډول پر سمه پښتو باندې: د لوېشت سور، غزونه (سور)

Reihe, Serie. لړ:

دا یواځې نومونه دي او بس. که یو څه په یوه لړ یا لړۍ پورې اړه ولري یا د لړ یا لړۍ وي، نو لیکو: د لړ ... یا د لړۍ....بېلګه: ګورۍ، چې ژباړه یې یو پر بل باندې ناسمه کړې. دلته د خاوندوالي څه نه شته، چې ،، د ،، ورسره راشي. دوي لیکي:

jene Gruppe von Wissenschaftlern

د دوی لخوا یې پوهېدنه: هغه ډله پوهان

له پورته پښتو څخه یې سمه الماني:

jene Gruppe der Wissenschaftger

له الماني څخه یې سمه پښتو: له پوهانو څخه هغه ډله یا هغه ډله له پوهانو څخه. دلته پښتو، الماني یو په بل ناسم ورکړل شوي.

Zu mir دا د الماني داتیو حالت دی

او پښتو پوهېدنه یې. ،،وما ته،، ده. دلته وما د mir په پوهېدنه او د zu پوهېدنه ،، ته ،، ده او په څټ.

ولې وما؟

ما کړوني دی، چې دلته نه شي راتللی، ځکه چې دا پښتو کې داتیو یا د پسېځاینیوو حالت دی، دا ،، و ،، د اړونده حالت یو مورفېم دی، چې پخپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو له ،، ما ،، سره يوځای د داتيو حالت نومځانيوی دی. دا په دې پوهېدنه، چې ،، وما،، = ،، mir ،،

پسې: ich habe dich geschlagen

پښتو انډول يې: ما ته ووهلې. دلته ،، ما ،، کړونی دی او ،، ته ،، پرېکړونی دی، چې د الماني اکوزاتيو د پښو په پرېکړوني واوښت. او په ياد دې وي، چې dich په الماني کې د اکوزاتيو نومځاينيوی دی.

دوی ليکي: einer von anderen; von einander

دوی د پښتو انډول ليکلې: ،، يو له بله،،.

په دې هکله مې ليکنه کړې، چې په پښتو کې له وييونو څخه تېرېدل ناسم دي، ،، يو له بله ،، ناسم دی او سم يې يو له بل څخه دی.

د الماني پښتو انډول: له يو بل څخه بېل شو. يو له بل څخه بېل شو.

د پښتو نومځاينيوي او حالتونه:د يو ګړو لپاره: زه، ما د کړوني او پرېکړوني ځانيز نومځاينيوي دي، خو په بدله بڼه کې او دا په لاندې ډول:

کړونيحالت يا ترانزيتيو حالت کې: زه وهم، ما ووهاه

کړوني حالت يا اينترانزتيو حالت کې: زه ځم، زه لاړم.

پرېکړونی - يا اينترانزتيو حالت کې: ما وهي، زه ووهلم

د ډېر ګړو لپاره په دواړو حالتونو کې همهغه موږ، تاسو، دوي..... دي.

اوس پرېکړه لږ ستونځمنه کيږي، چې ايا دا اوس دواړه په رېکتوس او اوبليکوس کې يو يا يو ډول وګورو او که د يوګرو لپاره چې توپير په کې شته سره بېل وګورو. دما اند خو دا ده، چې دا په يوګونو کړونو کې بېل دی، نو سره بېل دي.

په الماني ژبه کې د حالتونو سره نومځاينيوي بدليږي، خو په پښتو کې نومځاينيوي نه بدليږي. په پښتو کې د حالتونو او په خاوندوالي او داتيو حالت کې د اړونده حالت او د داتيو حالت کې د پسېځاينيوو اړونده مورفېمونه د ځانيز نومځای نيوي ،، ما ،، سره ور زياتيږي او د دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګډه لیکنه د پسبځاینیوي اړوند پوهېدنه بدلوي، د الماني حالتنومځاینیو په څېړ.

په بخښنه داسې لړ دي دما نه، خو د لیکنو لړ ستاینه وي:د ما لیکنې یواځنۍ دي، ځکه په پښتو کې په دې هکله لیکنې نه شته او که ما سهوه کړي وي، خوښ به شم او راته و یې لیکي.

ګرانو ژبپوهانو!

لیکوالانو او پښتو مینه والو!هر ځای کې چې لیکونکي د ژبې د ژبلاریزو ناسمونونو سره مخامخ کيږي، نو مسؤلیت یې د ژبپوهانو په غاړه دی، چې لړ تر لړ یې د لیکنو وروسته ورته سم کړي.

راځۍ، چې پښتو سمه زده کړواو ژبلاریزه سمه یا پر ژبلار باندې یې سمه ولیکو.

په بخښنه که داسې لړ ستوغ پیل مې کړی وي، خو موخه مې همدا راپارول دي.

موخه: یا باید و ما ته همداسې ستوغ ځواب راکړی، که ناسم څه مې ولیکل او یا – که سم وي – باید د سمون لپاره له هره اړخه کار واخلو او د ما د سمونونو ملاتړ وکړی.

-- د ژبې په ژبلار کې و سم لیکلو ته لار هوارول د ژبپوهانو دنده ده. تل یې باید دې ته پام وي، چې د ناسمون په حالت کې د ژبلار په مټه او د هغې پر مرسته باندې یې سمه ولیکي.

دا کار تر اوسه پورې نه دی شوی، که د ما لخوا به هم تاسو له ستونځو سره نه مخامخ کېدی. که په ژبه کې ناسمونونه ګوری، نو هغه څه یې چې ما راټول کړي او لیکلي، مخه نیول کېدی شوه. اوس باید د پښتو ژبلار سره سم و هر څه ته ژبپوهان پام وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو – لکه نورې ژبې هم – ډېره ښه او روښانه ژبلار لري، خو په دې لار کې پوره کار نه دی شوی. زه بیا ټینګار کوم، چې په پښتو کې له دې لیکنې څخه پرته د حالتونو په هکله مې هم پوره میندنې کړې او ستاسو و مخ ته مې اېښوولې، چې د هغې په مرسته هم د داسې تېروتنو مخه نیول کېدی شي.

خبرې رالنډوم: دا ډېر کلونه کیږي، چې د دې یو څو غونډلو سره تاسو ته د سمون د وړاندیز په هکله په اخ و ډب کې یم، خو نه څوک د ناسم او نه د سم څه وایي. هیله ده، چې راځئ نور یې سم ولیکو، که دلایل مې ژبلاریز نه وو، هغه هم په کلکه رد کړئ، خوښ به شم او له جنجال څخه خپلواک. باور وکړئ، چې زه د دې ناسمونونو سره پوره زورېږم.

لوړم:

لومړی: تر ټولو ستر(ښکلی، جګ او ...) فوټبالر.... مړ شو.

دويم: تر ډېره برېده .....

دریم: وروسته تر هغه چې طالبانو په ...

څلورم: تر ډیره د داعش فعالیتونه ترویجوي

له دې د مخه به یو څو- د دې موضوع اړوند -- اړیینې پېژندنې راوړم.

د پښتو حالتونو څلورم حالت باندې یو څو کرښې:

دا د ما په ډېرو لیکنو او اخرنې کتاب کې پوره روښانه شوي، خو

لنډ: په پښتو کې تر، له، په، پر، و... یو سېلبي مورفېمونه دي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري او هر یو یې د حالت اړونده له پسبځای نویو سره مل د نوموېونو د مخه راځي. د دې موخه دا ده، چې د نومځاینیوي- چې چې په پښتو کې تل په کړوني حالت کې دی- دنده بدله کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: تر ما پورې، یا له ننګرار څخه تر کابل پورې. دا په دې پوهېدنه، چې تر پرته له داسې کارونې، چې ،، پورې،، ورسره نه وي، په بل ځای کې نه راځي او کارونه یې و ناسمونونو ته لار پرانیزی.

د نورو لپاره که غواړئ تاسو غونډلې ولیکي، خو لنډ یې د تکیه اړ نومځاینیوو سره:

(را، در، ور) (سره،کره،پسې، څخه، کې، باندې، ته ....).

خویوییونه:

د خویوییونو **Das Adjektiv** لنډه روښانونه.

له لاتین څخه، پوهېدنه: ،،ورزیاتونه،،، دا ښه ورسره جوړیږي، ځکه چې د نومویيونو سره یو څه ورزیاتیږي. دا دي ،، ښکلی،، ، ،، خواشینی،، ، ،، رنګه،، ، ،، هوار،،.

دې وییونو ته په عربي کې صفت وایي او له دې امله پښتو پوهانو ستاییننوم بللی.دا خویوییونه هم بلل کیږي او یا ورسره وییونه.

ما په خپلو لیکنو کې دا خویوییونه بللي او دا یې د ما په اند ښه نومونه ده. خویوییونه په پښتو کې د نومویيونو ومخ ته لیکل کیږي. په پښتو کې خویوییونه بڼه نه بدلوي. په پښتو کې خوییونه جګیږي، خو په پښتو کې د پای ورزیتونې سره نه. په پښتو د دې زیاتونو یا جګېدنو لپاره ځانګړې ژبوییز توکي شته لکه، ډېر، خورا ډېر یا زښتډېر.

دا سرې جګ (ډېر جګ، خورا ډېر جګ، زښتډېر جګ) دی. د جګ پرځای باندې هر یو خویویی راتللی شي.

یا حالتونه، لکه لوند، وچ ...

په غونډلو کې: سرې کال خورا ډېر انګور شوي دي.

.... ډېر جګ سړی. زښتډېر ګړندی بایسکل ځغاستی.

د خویوییونو سره یو کس، یو حیوان یا شی کره پېژندل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدی شي د یوه کس لپاره پرلپسې څو خویوییونه راشي. لکه: هغه سپین، جګ، سورکمیسی سړی، چې راروان دی.

اوس نو خپله موخه روښانه کوو.

و لومړي ته:

،، تر ټولو،، لاندې څه نه پوهېدل کیږي؟. که وپوښتو، چې له ،، تر ټولو،، څخه به څه وپوهېږم، خو زه څه ورڅخه نه پوهېږم.

په ،، تر ټول ،، ،، تر،، مورفېم دی، چې چې خپلواکه پوهېدنه د نوموییونو د مخه راځي چې پسې یو اړونده یا تل همهغه پسېځاینیوی راځي او ،،ټول،، خوي دی. نو له دې امله ،، تر ټولو ،، د پوهېدنې څه نه لري. دا په دې پوهېدنه، چې له دې د پوهېدنې لپاره یو څه یا څوک راښی او اړونده پسېځاینیویی، چې یو څه و ښوولی شي. .... تر ټولو جګو خلکو پورې مې ځان ورساوه.

که دا د پرتله کونې له امله کارول کیږي، نو د پرتلې لپاره داسې لیکو: ... و نورو فوټبالرانو ته ستر(ښکلی، جګ او ...) او یا له نورو فوټبالرانو څخه ستر(ښکلی، جګ او ...) وو مړ شو.

ګومان مې دی دلته خبره د پرتله کونې نه ده، دلته خبره په ستر(ښکلی، جګ او ...) کې ده، چې دا ستر(ښکلی، جګ او ...) جګوي.

-- تر ټولو ډېر لیدل شوی. دا هم موخه ور نه دی او ناسم دی. دا به وي: ډېر خورا ډېر، زښتډېر لیدل شوی سړی.

-- د ګاناډا ځوان د نړۍ تر ټولو لوړ سړی ګڼل شوی. دا غونډله هم څه نه وایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا به داسې سمه ولیکو: د ګانا دا ځوان په نړۍ کې ډېر - خورا ډېر – یا زښتډېر لوړ سړی ګڼل شوی. یا د کاناډا دا ځوان د ټولې نړۍ و جګو خوانانو ته ډېر – خورا - ، زښتډېر جګ سړی دی.

دا ستر(ښکلی، جګ او ...) خوي ویونه دي، چې په پښتو کې یې بڼه نه بدلیږي او د دې خویونو د جګېدنې لپاره ډېر، خورا ډېر او زښت ډېر لرو. دا به نو داسې ولیکو: ډېر(خورا ډېر ، زښتډېر) ستر(ښکلی، جګ او ...) فوټبالر مړ شو.

دا ګوره کوټلې او ډېره ساده لیکنه ده.

و دویم ته: تر ډېره بریده...ډېر برید یا ډېره پوله نه شته، نو له دې امله څه ورڅخه نه پوهېدل کیږي. ډېر د ډېرګنو لپاره راځي او پوله یا برید یوګڼی دی، چې له دې امله ناسم دی. سم یې : تر ډېرو برېدونو پورې یا له برید څخه ډېر یا اخوا، تر لرې برېده پورې یا تر لویه بریده پورې او داسې نور.

بیا دواړه لنډ: ،، تر ټولو ستر،، نه شته او همداسې ،،تر ډېره بریده،، هم نه شته.

او یا هم تر ډېرې کچې، یا د کابل په کچه.

کچه د معیار یا سویې پر ځای باندې کارول ناسم دي.

،،تر اغیزې لاندې،، دلته هم ،، تر ،، ځای نه لري. دا ،، لاندې،، باید د یو څه لاندې وي او دلته به دا ،،لاندې،، دلته ،،د اغیز لاندې،، دی.

دا هم: ،، د بیجینګ او ریاض ترمنځ،، . دلته هم ،، تر ،، ځای نه لري. سم یې: د بیجینګ او ریاض په منځ کې.

-- او تمرینونه تر سره کوي. دلته هم ،، تر ،، څه نه دي ورککړي او سم یې: او تمرینونه و سر ته ورسول یا تمرینونه و پای ته ورسول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د نورو علومو تر شعاعو لاندي. سم يې: د نورو علومو د شعاع لاندې.

- د هغو ژبو تر تاثير لاندي راغلي. دلته هم د ،، تر ،، پر ځای باندې نه راځي

- چي تر بل هر چا زيات ژبپوهنيز اثار يې ليکلي دي.

سم يې: چې و بل هر چا ته يې زيات ژبپوهنيز .....

موږ. بايد وپوهېږو، چې کړنه، خويوييونه، پسېځاينيوي او نور ژبني توکي کوم دي او بايد ويې پېژنو، چې څنګه سمکارول کيږي.

راځئ په ګډه وهڅېږو، چې پښتو مو د ژبلار په څلورديولي کې راونغاړو، نو بيا د ناسمونو مخه نيول کېدی شي.

د پښتو ژبې ستونځې- د ما په اند- ټولې په حالتونو يا د پښتو څلورم حالت او همداسې په خويوييونو کې دي، چې ما دا په خپل اخرني کتاب کې روښانه کړي. که څوک د خبرو څه لري، کړی شو د برېښنا پتې له لارې څخه هم سره په اړيکو کې شو.

هيله ده، چې په دې هکله بې پروا پاتې نه شی.

دا پلمه مه نيسی، چې لوستې رېښه مې پښتو ژبه نه ده.

ما په دې لار کې ډېر کار کړی او نږدې تر لسو کتابونو پورې مې په دې هکله ليکلي.

د تاسو د ټولو له مرستې څخه ډېره مننه او ستړي مه شئ

Smakhan1946@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرزي شینواري کتابونو ته کتنه

د ډاکتر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکتر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ریښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځاى یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څېل شوي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۴ ۱ – پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۴ ۲ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوریږي، چې هلته یې بیا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

۴ ۳ – دا اوس پنځه او یا ښېړ کتابونه نور د ژبې اړوند ، یو د سیاست، او یو د غورهخبرو کتابونه خپروني ته چمو دي. (د اوکتوبر اوم ۲۰۲۲)

د ډاکتر ماخام مېږي شینواري لیکنې او ژباړې

د ډاکتر ماخان شینواري چاپ او ناچاپ لیکنې، چې هغه زیاته برخه یې له ketabton.com څخه خواره شوې:

Vienna (Austria 1988):

لومړی:

Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K Page ; general algebra 6 algebra : contributions to topological 117 – 122

Vienna (Austria 1987):

دویم: Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

لاندې د شمیرپوهنې پښتوتول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي
Bonn (Germany 2000):

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې ځنو ځایونو غزېدلې او ځنې ځایونه ترې لرې شوي دي)
Bonn (Germany 2003):

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم: څمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګڼې – او کڼې د کڼې شمیرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولي اړتیاوې پوره کوي
:(Bonn (Germany 2003

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Mathematical Pashto/German
:(Bonn (Germany 2003

اتم: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

:(Bonn (Germany 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په المان کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: (Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموینې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شمیرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصایه یا ستاتیستیک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم – کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرویشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra.
څخه:کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه یا د اعدادو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

زما لیکنې
<u>Bonn (Germany):</u>

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلې (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - ځمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزې پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو وییونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نهه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

څلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپریږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څېر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوځلوېشتم - فزیک لومړۍبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي دي.(کتابتون.کوم ته پورته شوی)

څلورځلوېښتم – د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(کتابتونږکوم ته پورته شوی)

پنځه ځلوېشتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton.com ته پورته شوی)

شپږځلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ځلوېشتم – ژبسمون (که غواړۍ دویم غزېدلې لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.(ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوریږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ننوتي ويونه څېړل شوي ناسمونونو ته ګوته نيول شوي او په دلايلو روښانه شوي، چې ژبمينوالو لهپارهيې لوسته او ګوتنيونه اړيينه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰(ketabton.com ته پورته شوى)

پنځوسم – ژبې مري او نورې ليکنې ۲۰۲۰ (کتابتون ته پورته شوى)

دا اوس خورنې ته چمتو: هيله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوى) کې يې وکتلى شئ

يوپنځوسم- پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

درېپنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

څلورېپنځوسم- د نړۍ هوښيارتياوې.

پنځه پنځوسم – د جبران خليل غوره خبرې .

شپږ.پنځوسم- ټوليز سم اند   همدا کتاب .

اوه پنسوسم: غوره ويناوې. دويمه برخه.(همدا).

اته پنځوسم: د حالتونو څېړنپاى (همدا کتاب)

نهه پنځوسم: حالتونه. د حالتونو غزولې او د ښوونځي لپاره چمتو شوې برخه. (همدا کتاب)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرِي شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل یې نوم ،،میرِی،، وو. د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: اروابناد نورالرحمان

د مور نوم: اروابناده پستو بي بي

د نیکه نوم: اروابناد حسن خان

د نیا نوم: اروابناده صبره بي بي

دزیږېدو کال: ډاکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دیٔ (دا خو هغه رسمي ز ک دیٔ. سمه نیټه یې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایي ۱۳۲۰ ه ک دیٔ)

د زیږېدو ځای: ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زیږېدلی.

د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځې هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګۍ لومړني ښونځي، چې دی یې هم د لومړنیو زدکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولګې پورې له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا ښه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بریالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ دمارچ لومړۍ نیټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمنې کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداېښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹ ۹۷ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخان میرې په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن ښاپیرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې څانګه او اباسین نومیږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمې همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

ډاکتر شینواري ته د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولنه کولن میشنیش. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library